

09.11.04 12.17

EX LIBRIS

**KØBENHAVNS
RAADHUS-
BIBLIOTEK**

EH

09.404

TR 14

J

Bd. 1. Hff. 1.
ex 2

16350

527 - M. 11 (1)

I. Noget om Kiøbenhavn's Magistrat.

Kiøbenhavn's verdslige Øvrighed i gamle Dage var næst Bispernes Foged (exactor Episcopi efter Kiøbenhavn's første Stadsret 1254.) og omfjeder Kongernes Foged, (som boede paa Slottet, og kaldtes undertiden Advocatus sacæ og Capitaneus arcis og oppebar Skat, Told og Sagesald) en Magistrat, bestaaende af Borgemeister, som i Middelalderen her havde det Navn Proconsules, og Raadmænd, hvis Navn var Consules.

Friderik den første anordnede 1526, at Magistraten skulde bestaae af 4 Borgemeister og 12 Raadmænd, og at de skulde for Kongen aflægge Troeskabs-Eed. Magistratens Valg af Borgerskabet, dog med Samtykke af Kongen paa Slottet, havde Sted indtil de uroelige Tider og den dobbelte Beleiring under Friderik den første og Christian den tredje gav nogle Øvrigheds-personer, især den berngtede Borgemeister
Kiøbenhavn. A. Amis

Ambrosius Bogbinder og hans Anhang Anledning til at ophidse Almuen. *) Hvorudover Christian den tredie i Capitulationen forbeholdt sig den Ret at bestikke saadanne Mænd, som Byen kunde være tiemt med. Aar 1644, da Simon Surbel ved Døden afgik, beføel Christian 4. Borgemestere og Raad at udvælge en anden, dog saaledes, at den eene ikke maatte aabenbare den anden, hvem han voterede paa, og det under Straf af Bestillings Fortabelse. Enhver skulde stille sit Botum forseglet til Kongen, og saasom alle Stemmer faldt paa Hans Nansen, saa blev han ogsaa Borgemester. Naar Raadmænds Pladser vare ledige, saa blev de ifølge Christian 4. Forordninger 1635 og 1641 af Magistraten foreslagne 2 Personer, af hvilke Kongen valgte den ene til Raadmand. Efter Souverainiteten bestikler Kongen eene Borgemestere og Raadmænd som og Præsidentere. Friderich 3. bestemte Tallet til 3 Borgemestere og 8 Raadmænd ved Forordning af 1660. Den første Præsident var den førnævnte Hans Nansen, som 1660 til Belønning for hans nidkiere Arbeide for Enevoldsregieringens Indførelse blev udnævnt til Præsident. Fra 1747 var Navnet Overpræsident, Endnu
maac

*) See Holbergs Danmarks Historie 2den Deel 283.
297. 310. 342.

maae vi af den ældre Historie anmærke, at Christian 4. anordnede i den af ham 1618 anlagte nye Stad Christianshavn, en egen Magistrat, bestaende af to Borgemester og sex Raadmænd; men 1674 blev denne Christianshavns Magistrat afskaffet og denne nye Stad indlemmet under den gamle. *)

Bed en trykt Placat af 3. April 1771 under Overpræsident Greve H. A. v. Holsteins Underskrift, blev anmeldt Borgerfabet, at S. K. Majestæt havde ophævet det hele hidtil værende Raad, saavel som Politimester, Raadstueskriver og samtlige 32 Mænd, og nu allernaadigst sunderet for godt, at udnævne et nyt Raad i Staden, bestaaende, seruden af samme Greve H. A. v. Holstein, som Overpræsident, af 2 Borgemestere (Tunge Kothe, den i vor videnskabelige Historie vintize Mand, og Joh. Ped. Suhr,) en Syndicus (Math. Lunding), Stadsphysicus (Doctor Wandeler,) 4 Raadmænd (Svend Rioble, H. Christ. Bek, Mathias Hundevadt og Jørgen Thulstrup) Dernæst 2 Mænd (Christen Waage og Math. Lange) som Borgerfabet's Repræsentanter. Dette nye Raad samledes paa Raadstuen den 3. April 1771. I bemeldte

A 2

Plac

*) Om denne Christianshavnske Magistrat see mere i Holbergs Danmarks Stat 1762 590. 591. samt Valudan Befr. over Christianshavn S. 25. o. fr.

Placat var tillige bekjendtgjort, at alle Sportler og Indkomster af Stadens Gods og Jorder skulde henlægges til at formindste de borgerlige Udvivter; at Stadens Indvaanere skal til alle Tider have tvende Repræsentanter, som kan iagttage deres Bedste i alle Raadets Forsamlinger. Og at disse 2 Repræsentanter tilliges med 4 Raadmænd skal herefter hvert Aar udnævnes ved frit Valg, og for denne Gang ikkun allene udnævnes af Kongen. Et par derpaa lod dette nye Stadens Raad ved en trykt Placat, dateret Kiøbenhavns Raadstue den 8. April, tilkjendegive Stadens Indvaanere, at alle de Indtægter, som forrige Magistrat havde havt til Belønning, skal herefter indfyde i Stadens almindelige Kasse; saasom ingen Sportler for det nye Raad finder Sted, saa skal Indvaanerne, saasnart skee kan, blive givet Underretning om Kassens nuværende Tilstand, ligesom og Publicum herefter aarligen skal blive givet Efterretning om hvorledes Kassen tiltager. Disse gode Forsætter bleve nuværende; thi efter nitte Maaneders Forløb ved Rescript af 1. October 1772 blev den forrige Magistrat igien indsat, hvilken 5. October tog Sæde igien i Raadstuen. De 2 Borgerskabets Repræsentanter afail, efterdi de 32 Mænds Corps igien blev oprettet. Ved bemeldte Rescript af 1. October

ber 1772 S. 1 : 4. (i Fogtmans Samling) bestemtes den Indretning af Magistraturen, i Hensende til deres Tal, Lønning m. m., som endnu finder Sted. Magistraten, siger Rescriptet, skal bestaae, foruden Overtpræsidenten af 2 Borgemestere og 6 Raadmænd. De 3 Borgemestere, Overtpræsidenten iberegnet, tillægges enhver 1600 Rdlr. aarlig, og hver af de 6 Raadmænd 1000 Rdlr. aarlig af Stadens Kasse, saa at hele Magistratens Lønninger beløbe sig til 10800 Rdlr.; og maae Overtpræsidenten foruden ovenmeldte Borgemester: Gage, og det Passet indbringe (hermed er siden skeet Forsandring) tillægges 1000 Rdlr. aarlig af Kongens Kasse. En Raadmands Løn skal stedse være henlagt til en Viceborgemester, men de øvrige 5 Raadmands Lønninger forblive for Raadmændene; og skal til disse sidstommeldte Lønninger Viceraadmandene allene være berettigede at ascendere, uden at en Viceborgemester qva Viceborgemester dertil skal have nogen Udgang. Nærmere Bestemmelse er skeet ved Rescriptet af 3. Mai 1780 (ogsaa hos Fogtmann) som saer: at den ældste Raadmands Løn nyden de Viceborgemester maae tillægges som virkelig Borgemester 400 Rdlr., tilligemed de alt havende 1000 Rdlr.; da han ved Vacance træder til fuld Løn af 1600 Rdlr. og den næste Viceborger

Borgemeſter altid bekommer dette Tillæg ſom virkelig Borgemeſter i den aſcenderendes Sted; og at de to ældſte Viceradmænd ere tillagte hver 500 Rdlr. aarligen ſom virkelige Raadmænd, indtil de ved Vacance kan komme til uld Løn af 1000 Rdlr., da de næſt Vice-Raadmænd træde i deres Sted, ſaaledes at de 2 nygſte virkelige Raadmænd altid erholde hver 500 Rdlr. aarligen; da diſſe bemeldte Tillæg ſkal tages af Stadens Kaffe.

Udſaa er efter diſſe Beſtemmelſer, uden at tale om perſonelt beſtemte Gager, Tallet og Lønnen ſaaledes:

- a. Overpræſidenten 1600 Rdlr., 1000 Rdlr. af Finantſkaffen, og Getgier Iſe for Paſſer.
- b. 2. Borgemeſtere hver 1600 Rdlr.
- c. 1 Viceborgemeſter 1400 Rdlr. De andre Vices borgemeſtere intet, qva Viceborgemeſtere.
- d. 5 Raadmænd hver 1000 Rdlr.
- e. 2 ældſte Viceradmænd hver 500 Rdlr.

Liſte, forfattet tildeels af Langbek, over Borgemeſtere, Raadmænd og Byfogder i Kiøbenhavn fra 1385 indtil 1700, finder man i Eric Pontoppidans Origin. Havn. S. 174, 180 og 388, 395.

Efterretning om hver der har været Præſidentere, og ſiden Overpræſidentere, ſamt Boraemeſtere og Raadmænd fra 1660 til 1781 findes i Jonges Kiøbenhavns Beſkrivelse I. Deel S. 115.

S. 115. 127. Det var for vidtloftig her at indføre denne Liste med Fortsættelse; derimod leveres her en Liste over nuværende Magistratspersoner.

Overpræsident Hr. Kammerherre, Dannebrog's Ridder, Christian Urne, indkom den 17. November 1794.

Borgemeistere: Hr. Morten Hjorthoi, Conferensraad. 7. Novbr 1781. Om hans Gage see Foatmanns Samling af Rescripter 6te Deel 4. B. S. 27., hvorefter han har 1800 Rdlr., nemlig 200 Rdlr. af Kongens Caffe.

Hr. Andreas Storp, Justitsraad, 24 Julii 1782.

Hr. Peter Uldal, Høiesterets Advokat, den 11. April 1788, uden Gage, Viceborgemeester.

Hr. Johan Thomas Flindt, Statsraad. den 31. Mai og 3. Junii 1793, Viceborgemeester. Med Gage.

Hr. Balthasar Schiott, Justitsraad, Raadmand den 28. November 1770, Viceborgemeester den 31. Mai 1793.

Hr. Svenning Lange, Justitsraad og Raadstueskriver, Raadmand den 10. Febr. 1779, Viceborgemeester 1796.

Raadmænd og Vice Raadmænd:

Hr. Henrik Boltelin, Cancelliraad, den 16. Mai 1781.

Hr.

- 8.
- Hr. Claus Baadh, den 18 Octbr. 1782.
 Hr. Plage Raasboll, den 8. Nov. 1782.
 Hr. Peter Thomsen, den 11. Apr. 1788.
 Hr. Thomas Wisfing, den 11. Apr.
 1788.
 Hr. Herman Lessøe, den 11. Apr. 1788.
 Hr. Jens Mylius, Stadshauptmand.
 den 8. Jan. 1790.
 Hr. Andr. Skibsted, den 8. Jan. 1790.
 Hr. Carl Pontoppidan, Justitsraad, den
 27. Mai 1791.
 Hr. Niels Wulf, den 3. Junii 1793.
 Hr. Carl Conrad Lund, den 3. Junii
 1793.
 Hr. Mathias Lunding, Assessor, den 3.
 Junii 1793.

Magistratens Titel var 1437 Hæderlige, 1472 Ærsonne og Bæfædne, 1519 og derefter Ærlige og Fornumstige, og undertiden: Ærlige, Bise og Fornumstige, 1600 Ærlige, Belse og Belfornemme, siden Bælædle og Belfornemme, efter Souverainiteten: Bælædle og Belse. *)

Om Magistratens Forretninger handles i næste Hefte; her henses kun den Anmærkning: at det uden Tvivl var nyttigt, at da Magistrats-

*) Holbergs Danmarks og Norges Stat S. 588. og i Pontoppidans Orig. Havn. S. 396.

gistratspersonerne have fordeelt imellem sig den nærmeste Forsorg og Beskyrelse af Stiftelser, Skoler, Legater o. s. v., der aarlig eller hvert andet Aar skee Afsværling og nye Fordeling. Lode siger etsteds *) „alle muelige offentlige Anstalter i Hamborg have deres Directeurer af Magistraten, tildeels ogsaa deres Deputerede iblandt de anseelige Borgere. Alle disse tiene par honneur, og hvert Aar paa en vis Dag vælges nye. Ingen forestaaer det samme Embede længer end et Aar. Hvad Dyrkte dette har er let at indse. Ingen vil i Aarvaagenhed og Virksomhed give sin Formand noget efter. I Forstningen har enhver naturligviis mere Varme og Dyrkt; han strider imod al Hinder og Modstand som en Løve, men efter nogle Aars Kamp kan man sagte blive lidt lunket, helst naar man ikke retter noget ud. Berichterterne faae aarlig en nye Dyrighed, og holdes derfor i Aande; og disse Dyrigheds Personer selv finde en lettende Udspreddelse i Afsværlingen.“

II. Noget om Rodemesierne i Kiøbenhavn.

Under 12. Marts 1732 er fra Kiøbenhavns Magistrat udstædt Articuler, hvorefter

Olders

*) i hans Museum for Sundheds og Kundskabs Eltere
S. 226.

Oldermanden og Stadens Rodemestere i deres Betiening sig haver at rette og forholde.

- 1). Skal Oldermanden, som nu er, eller her-
 efter anordnet vorder, rette sig efter de af
 Magistraten enten skriftlig eller mundt-
 ligt givne Befalinger og hvad som der-
 udinden bliver befalet straxen at forkynde
 eller forkynde lade, samtlige Rodemestere til
 Efterlevelse, saavidt dennem vedkommer.
- 2). Samtlige Rodemestere som nu er eller
 herefter bliver, skal være deres Oldermand
 som nu er, eller herefter kommandes vorder,
 horig og Indig udi hvis han dennem enten
 til Hans Kongelige Majestæts eller Sta-
 dens Tjeneste befaler at forrette.
- 3). Naar en Rodemester af Magistraten vor-
 der antagen, og derefter i Broderskabet ind-
 kommer, skal han være den Yngste at til-
 sigge samtlige Brødre efter Oldermandens
 Befaling, indtil en anden Broder indkom-
 mer og hannem afløser; og førend han gaaer
 fra yngste Tjenesten da til Broderskabet at
 betale 4 Rdlr. som hidindtil efter gammel
 Skik og Vedtægt deeles hver Nye-Aars
 Aften mellem Oldermanden og samtlige
 Brødrene, og desforuden betale 20 Skilling
 til de Fattige.

- 4). Den Rodemester som ikke efter Tilsigelse møder paa bestemte Sted, uden lovligt Forsald, præcise til det Klokkeslet han vorder anbefalet, betaler 8 Stillinga; bliver han et Qvarter bort over den forelagte Tid bøde dobbelt; men bliver han slet bort og et møder, de betale en Rigedaler, som uden Modsigelse til Kassen skal betales.
- 5). Ingen Rodemester maae gaae fra Forsamlingen førend altina er forrettet, og dertil har faaet Forlov af Oldermannen, under en Kirorts Straf, og skal de Naaeste som har tilsagt Brødrene altid være den første i Forsamlingen og den sidste at gaae bort under 3 Mark Straf.
- 6). Ei heller maae nogen Rodemester reise her af Staden uden han tilforn har faaet Forlov dertil af Præsidenten, og derefter anmeldt sig derom for Oldermannen. Fordrister sig nogen herimod, da bøde til Kassen for hver Nat han udebliver en Rinsdaler.
- 7). De Qvarterers Rodemestere som ikke efter Befaling straxen omgaae i Qvarteret Huus fra Huus, saa og i Kieldere, paa Saler og i Bagstuer, og derefter giøre riatiqe og tilforladelige Mandtaller paa hvad Skatter det end maatte være; derhos forklare hvad

hvad enhver ernærer sig af og om han er
 Borger eller Militær, og hvor mange Svens-
 ke enhver Haandværksmester har, undtagen
 Muur og Lømmere, eller og ikke til
 den forelagde Tid dermed til Aldermanden
 indkommer, da for hver Familie de udelæ-
 der eller og hver Dag med bemeldte Mand-
 taller over den anbefalede Tid udebliver,
 bøde til Kassen 3 Mark.

8). Naar en Beboer eller Leier stytter ud af
 et Qvarter ind i et andet, der har staaen for
 Judqvartering af den borgerlige Næring
 eller i andre Skatter, da skal de Rodemestere
 udi hvis Qvarter han sidst beboer, recog-
 noscere og efterforske, naar de gior Mandtal,
 udi hvad Qvarter og Nummer han derfra
 er bortfløt, og for hvad Skatter han der har
 staaen annoteret, paa det man deraf ved
 Sætningen kan have tilforladelig Efterret-
 ning. Efterlader nogen sin Pligt heruds
 inden bøde for hver Familie 24 Skilling.

9). Og som det er befunden, at endeel Rodes-
 mestere ikke in Margine udi deres Hoved-
 mandtaller affskriver hvad Judvaanerne Tid
 efter anden deraf har betalt, desaaarsag kan
 vedkommende som Oppebørsten haver under
 Hænder, ikke see hvad Pengede dermed inde-
 sidder, da dersom nogen Rodemester herefs-

ter befindes ikke straxen i General- Skatte-
Mandtallet for hver Mand's Navn at have
affskrevet hvis han Tid efter anden haver
oppebaaren, betale til Kassen en Rigsdaler.

10). Enhver Qvarterers Rodemestere skal fra sig
levere hvis de af Løgte- Spreite- og Renova-
tions Skatter samt alle andre paabudne Skat-
ter, som de kan have oppebaaren, til vedkom-
mende som Oppebørselen haver under Hæn-
der, imod Qvittering, og det hver 8de eller
i det længste 14. Dags Dag til den Tid de
vorder forelagt, under 24 Skillings Straf,
og maae ingen Rodemester hziere af samme
oppebaarne Skatter indebeholde end under
10 Rdlr. ; forseer nogen sig herimod da bøde
til Kassen hver gang de med mere indehids-
der en Rigsdaler, desforuden være Magis-
tratens Tilsale underaiven.

11). Enhver Qvarterers Rodemestere skal saas-
 snart de Skattemandtallerne, enten paa de
ordinære eller extraordinære Skatter vorder
leverede, straxen i Qvarteret omgaae og
af Indvaanerne (med al Hæffighed beægne)
indkræve og oppebære hvis enhver staaer
for at betale, og giøre al muelig Flid at
ingen Restancer for deres Forsømmelse eller
Efterladenhed tilvojer, og skal samme Skat-
ter inden 4 Uger efter den forelagte Tid være
inds

indkrævede, med aflagte Rigtighed for de oppebaarne Penge og af Underfogden at-
 testede Restancer under deres deraf tilhodes
 kommende Salarii Fortabelse, som til
 Kassen skal være hjemfalden.

12). Oldermannen skal til sig tage tvende af
 de ældste og beste af Brødrene til Bisiddere,
 som med hannem skal kjende og indkræve
 hvis Strafbøder enhver efter disse Articuler
 er skyldig at betale, og derfor gjøre Bro-
 derskabet Regning.

13). Og maae Oldermannen med Broders-
 skabet have en Lade med trende diverse
 Laase for, ist den for den der i Branden
 paa Raadstuen er bleven opbrændt,
 hvortil Oldermannen skal have en Nøgel,
 den ældste Bisidder den anden, og den yng-
 ste Rodemester den tredie, hvorudi skal
 indlægges disse Articuler, Protocoller og
 Brevskaber, Strafbøder tilligem d Fattig-
 ges Bøsse, med videre Broderskabet ved-
 kommende.

14). Bemeldte Lade tilligemed Artikler, Pro-
 tocoller, Fattiges Bøsse med videre skal
 bekostes af de indkommende Strafbøder.

15). Hvad ved Skatternes Sætning eller paa an-
 dre Steder kan blive tale, maae og skal være
 taus, og maae ingen af Brødrene sligt
 for

for Bedkommende eller andre aabenbare under 4 Rdlrs. Straf, desforuden derfor at stande til Rette for Magistraten.

- 16). Endelig skal disse Artikuler for samtlige Brødrene Ord fra anden til Efterlevelse oplæses, saa og for de som hertester i Broderskabet indkommer, og derefter af enhver underskrives.

Dets til Bekræftelse under Stadens Indsegl. Kiøbenhavn Raadstue den 12. Martii Anno 1732.

Hver af Stadens Qvarterer har 2 Rødemestere, altsaa deres Antal i alt 24.

III. Efterretning om nogle af Kiøbenhavns Fattighuse.

1. Poul Fechtels Hospital eller de saakaldede Hamborgske Siæleboder i Myntergaden.

Stifteren Poul Fechtel var Kongelig Myntmester i Frederik 2. Tid, og blev saare gammel. Han skal have levet 100 Aar. Hans Levnet findes i det Danske Magazin 1. Deel S. 1610. s.

Da den af Stifteren selv forfattede Kull-
dats var bortblevet, blev af hans Afkom og
Descendentere den 4. Jan. 1661 oprettet en Fun-
dation, som kan læses i Hoffmanns Fundats
samling 10. Deel S. 371 374. og i Danske Ma-
gazin 1. Deel S. 173.; ifølge hvilken Stiftel-
sens Bestyrelse blev besørget af Stifterens Na-
rørende. Siden da Familien blev meget vidt-
løst og adspredt rundt omkring baade i og uden
for disse Riger og Lande, og deres Opholdsstæ-
der tildeels ubekjendte, blev det saare vanske-
ligt og af megen Vidtløstighed icke at faae sam-
let og erfaret hele Familiens Meening i en el-
ler anden Begivenhed Stiftelsen vedkommende.
Dette gjorde en Forandring nødvendig. Der-
for blev en forandret og fornyet Fundation for-
fattet under 18. Mars 1784 af Stiftelsens da-
værende Bestyrere: Biskop Poul Egede, Stats-
raad Lauritz Klingberg, Justitsraad Christo-
pher Hansteen, og Fuldmægtig ved Stadens
Overformynderie Carl Severin, alle af Stifter-
rens Afkom og Svogerstab. Denne Fundats,
confirmeret af Kongen 18 Junii 1784. kan læs-
ses i Fogtarians Samling af Rescripter 6. D.
2. B. S. 764.

Stiftelsens Fonds og Eiendomme be-
staar i 3000 Rdlr., staaende i Hamborg Banke;
hvilken Sum skal efter den af Borgemeister og
Raad

Raad i Hamborg udgivne Obligation, (trykt i Danff Magazin 1. Deel S. 171.) dateret in octavis Michaelis 1590, altid blive staaende der uopsagt fra begge Sider, og maa aldrig imodtrages uden i aldeles uundgaaelige Nødstilfælde, som i Særdeleshed om det til Capitalens Conservation skulde eragtes nødvendigt. Stiftelsens øvrige Capitalers Beløb er jeg ubeskiendt om. Endnu tilhører Stiftelsen som Eiendom Huset i Nyntergaden No. 126, hvori Lemmerne have frie Boeliger. Denne Bygning er deelt i 8 Værelser, hvoraf 7 ere belagte med 2 Lemmer, og den ottende bruges til Sygestue. Desuden er et Værelse til Spindestue for dem samtlige. De afdøde Lemmers Esterladsenskaarber tilfalde Stiftelsen, efterat Begravelses Omkostningerne deraf ere bestridede, og alres i Penge paa bedste Maade, med mindre Esterladsenskaarberne ere saa ringe, at Administrateurerne og Forstanderen finde for got at uddele dem blant de øvrige Lemmer; og hvad Stiftelsen saaledes tilfalder, henlægges og anvendes til dens extraordinaire Udgifter, ligesom og hvad der bespares ved at lade ledige Pladser være 2 Maaneder ubesatte. Lemmernes Antal er 14.

De nyde 1) frit Hus. 2) ugentlig hver 24 Skilling. 3) til Juleaften hver 2 Mark. 4) aarligen 5 til 8 Favne jydff Bøgebrænde og et Pæs Kjøbenhavn. B Kul

Kul til dem alle. Bliwer nogen af Lemmerne syg, nyder den et Tillæg af 8 Skilling ugentlig saa længe Sygdommen varer. Skulde Stiftelsens Bygning paakomme nogen stor Brøstsældighed, hvis Istandsættelse ikke kan bestrides uden at angribe Stiftelsens nu havende faste Capitaler, da maae Administrateurerne og Forstanderen efter fælles Godbefindende indskrænke hvad Lemmerne er tillagt, for en Tid og saa længe, indtil Capitalerne ere fyldte.

Stiftelsens Bestyrelse skeer ved to Administrateurer og en Forstander, som og er Regnskabsfører; alle tre skal være af Stifterens Familie, og i Særdeleshed Forstanderen vælges af dem der boe her i Staden, saa længe her findes nogen, som er beqvem dertil. Og da Forstanderen er en Lem af Familien, skal han og have Deel og Stemme i Bestyrelsen lige med de to Administrateurer i alle de Tilfælde, der ei kan angaae hans Regnskabs Revision, hvilket allene tilkommer Administrateurerne, saavel som at de cidere og qvittere det efter Lov og Billighed. Forstanderen vælges af de to Administrateurer, og naar een af disse døer eller paa anden Maade udgaaer, sammentræde de Tilbageblevne og Forstanderen, at vælge en nye Administrator. Forefalder Ueenighed i Valget, skal de Vælgende underrette en bekiendt og redelig Mand af Fam
 mis

milien derom, hvis Valg paa en af de 2 i Forslag bragte Personer i saa Fald skal gielde. Skulde ingen beqvem Administrator eller Forstander være at faae iblant Familien her i Byen, da vælges en Udenbys, hvilken skal befuldmagtige en bekiendt god Mand her i Staden til at besørge det fornødne paa hans Begne.

Indtræffer Ueenighed i Henseende til Fattiglemmers Valg eller i andre Deliberations Tilfælde Stiftelsen angaaende, da gielder det der har to Stemmer.

I Henseende til Fattiglemmernes Valg er bestemt, at naar en Lem bortdør, skal i dens Sted ei vælges nogen onden førend efter to Maaneders Forløb, for at det som derved spares, kan bevares til Stiftelsens overordentlige Udgifter. Efter den Tid sammentræde Administrateurerne og Forstanderen, for at gjøre Valget. Stifterens Familie har nærmest Ret til at nyde got af samme, naar der er nogen som trænger dertil, samt forlanger og fortiener at indtages; men naar ingen saadan er, da vælges iblant Fremmede, hvorved altid nøie paasees, at Valget falder paa skikkelige Personer, og af dem paa de meesttrængende. Dersom ellers nogen af Poul Bechtels Familie kommer i Trang og Fattigdom, uden at have forsættelig bidraget dertil, og ikke kan eller vil indtages i Stiftelsen

sen som Fattiglem ved foresaldende Vacance, da maae Administrateurerne og Forstanderen efter Overlæg, og naar de finde, at Stiftelsens Indkomster kan taale det, række en saadan Person Haanden, ved at tillægge den noget, enten aarlig eller til visse Tider, af Stiftelsens Penge. Dog saaledes at dens Udgifter ikke derved overstige Indtægterne; men for at befordre saadan Understøttelse saa meget som mueligt, maae, naar Stiftelsen ei har anden Eone dertil, een eller to hendsøde Fattiglemmers Pladser være ubesatte, saalænge nogen af Familien gives saadan Understøttelse.

Regnskabsvæsen: Forstanderen skal aarlig gjøre Regnskab for Stiftelsens Midler, Indtægter og Udgifter, slutte Regnskabet til hvert Aars Udgang, og indlevere det inden en Maaned derefter til Administrateurerne under 10 Rdlr. Mulct til Stiftelsen. Inden en Maaned, efterat Regnskabet er indleveret, skal det være revideret af Administrateurerne, og Mangelsposterne være tilstillet Forstanderen, i hvis Mangel enhver af Administrateurerne ligeledes betaler til Stiftelsen en Mulct af 10 Rd. I den Kongelige Confirmation paa denne sidste Fundats er tillagt, at Administrateurerne aarlig skal indlevere til Kiøbenhavns Magistrat en Forteg-
 nelse

nelle paa de Lemmers Navne, der nyde got af Stiftelsen.

2. Frue Abel Cathrines Boder i Dronningens Svergade.

Stifterinden Abel Cathrine var Hofmeesterinde hos Enkedronningen Sophia Amalia. Hun var af Familien v. der Bisch, og var gift med Hans Hansen Bosten, Inspecteur over bemeldte Dronnings Gods paa Lolland og Falster, samt Proviantskriver paa Kjøbenhavns Slot. Han døde 1672, 55 Aar og hun døde 1679 49 Aar.

Anden Foundation høves ikke end hendes Testamente af 27. Decbr. 1675, skrevet paa Tydsk, og indtrykket i Hofmanns Fundatsamling 10. Deel S. 368/370.

Fonds og Eiendomme. 1675 lod Stifterinden opføre fra Grunden af grundmurede Fattigvaaninger, hvortil medgik 1000 Rdlr. hvilke hendes Mand havde bestemt for Fattige. Til de her indlagte Fattiges Underholdning gav hun Indkomster af et Jordegods i Jylland, beliggende ved Aalborg, bestaaende af 402 Tønder 4 Skvr. 3 Fædk. Hartkorn, hvilke hendes Mand 1659 havde taget i Betaling for 20000 Rdlr., hvormed han i Krigens Tid havde gjort Kro-

Kronen Forstkud; men da Kronen var forbeholdt Indløsningsret, saa blev samme Gods med Kongelig Tilladelse solat 1724 for 20000 Rdlr. Kroner. Husets Bygninger ere 1726 og 1742 udvidede, og 1751 er en Hospitalskirke her indrettet. Stiftelsens Capitalers Beløb er voxet meget. 31. Decbr. 1791 var deres Beløb (see Justitsraad Pontoppidans Magaz. 2. Deel S. 448.) 30900 Rdlr. Om trent en Snees Tusinde Rigsdaler havde i forrige Tider Pleieanstalten laant af dette Hospital. Som Godtgørelse derfor bestemmer Rescriptet af 17. Marts 1784 S. 15, at Fattigvæsenet skal aarligen betale Abel Cathrines Hospital 700 Rdlr., istedet for Rente. De afdøde Fattiglemmers Esterladenskaber tilhører Stiftelsen. Hospitalets Capitaler ere frie for $\frac{1}{4}$ Procentsskat, efter bemeldte Rescripts S. 15.

Lemmernes Antal er 23.

De nyde foruden frie Boelig, nemlig hver sin Stue, og sælles Have, hver 1 Rdlr. ugentlig. De ere frie for Extraskat efter for nævnte Rescript.

Stiftelsens Bestyrelse er efter Testamentet overdraget Biskoppen, Præsident, Borgemeister og Raad; men efter formeldte Rescript af 17. Marts 1784 er det Magistraten allene.

Om Lemmernes Valg siger Testamentet, at det skal være ret elendige, syge, sengeliggende, fattige Folk, der ei ellers vide Raad eller Hielp.

Præst, Læge og Inspecteur har Stiftelsen fælles med det almindelige Hospital; men Casse og Fonds re. særskilt.

Indtægter og Udgifter har i Aaret 1791 efter Pontoppidans Magazin 2. Deel S. 449 været disse:

Indtægter:

1. Cassebeholdning fra foregaaende Aar	391 Rb. 7 S.
2. Renter af udestaaende Capitaler	1151 — 48 •
3. Gotgiørelse for $\frac{1}{4}$ Procent- Skatten for Aaret 1790	68 — 48 •
4. Af almindelig Hospital den aarlige for omtalte Gotgiø- relse	700 —
5. Afdøde Lemmers solgte Ef- terladenskaber	139 — 77 •
6. For solgte casserede Jern- plader	3 — 16 •
	<hr/>
	2454 — 4 •

Ud

Udgift:	
1. Stiftelsens Lemmers ugenkelige Penge	1205 Rd. = 5.
2. Skatter og andre Udgifter af Hospitalets Grunde	30 — 65 .
3. Reglementerede Lønninger	110 — 32 .
4. Til Communionen Brød og Vin	3 —
5. Adskillige Udgifter	267 — 23 .
6. Sat paa Rente	400 —
7. Begravelsespenge for en af: død Fattiglem	6 — 64 .
8. Beholdning	431 — 12 .
	<hr/>
	2454 Rd. 4 s.

3. Budolphs Hospital i St. Pederstræde.

Stifteren var Morten Nielsen Budolph, Student, en Søn af Raadmand i Kjøbenhavn Morten Nielsen og Maadlene Borremann. Ved Testament af 16 Marts 1725 skienkede han en Kapital af 4000 Rdlr. Kroner, og et Huus i Vrindsensgade ved Nyeboder til frie Beboelse og Underholdning for fire skikkelige, men derhos fattige eller gamle og skrøbelige Personer helst af Borgerstabet i Kjøbenhavn. De indsatte Executores Testamenti

menti fandt ikke det givne Huus beqvemt, saasom det bestod af gammel Bindingsværks Bygning. De solgte det ved offentlig Auction for 531 Rdlr., og købte igien 1727 i Pustervig 3 grundmurede smaae Baaninger, som under et skulde samles og indrettes, hvorefter en Fundats blev forfattet. Men strax efter bleve de ved den store J'debrand 1728 lagde i Aske. Statsraad og Professor Thesirup, som længst levende af Testamentets Executores besørgede derpaa opbygget og indrettet det nu værende grundmurede Huus i St. Pedersstræde. Han indlagte deri en Inspecteur som med sin Hustrue nød hver en halv Rdlr. ugentlig. En Læsemester 4 Mark ugentlig, og 4 skikkelige men fattige Fruentimre af borgerlig Stand, hver 3 Mark ugentlig. Capitalen var 1759 voxet til 6400 Rdlr. Courant. Af Renten nød da 7 Pensionister ugentligen hver 3 Mark, men den ældste 4 Mark, imod at forestaae Bøns Holdelse Mergen og Alten. Hvad der fra Husets Udgifter, aarlige Bedligholdelse, og Pensionisternes Betaling, aarlig kan overskyde, samles til Capitalen, for at i Tiden flere Fattige kan nyde Got af Stiftelsen. En af Pensionisterne gav for at blive antagen i Huset, 600 Rdlr. dertil, hvoraf hun, foruden den ugentlige Pension, nød

Renten

Renten sin Livstid. Nu ligge her 8 Lemmer, som nnde ugentligen hver 3 Mark. Over Hospitalets Dør ud til Gaden læses denne danske Opffrivt udhuggen i en Steen: Salig Morten Budolphs Kloster, legeret Aar 1725 med Capital 4000 Rdlr.; Først indrettet i Pustervig som brændte Aar 1728. Nu atter paa denne større Plads af nye opbygget og til Fremvezt i Tiden, med Fundats ester Testament, istandsat Aar 1743 af Justitsraad og Professor Christian Thesstrup." Dette er den Esterretning som i Hofmanns Fundatsamling 10 Deel 375 og i Jonges Beskrivelse over Kiøbenhavn 1 Deel S. 58 59 findes.

Om flere Fattiges Huse og Hospitaller handles i følgende Hester.

IV. Om Legater i Kiøbenhavn

1. Halds Legater.

Følgende Esterretning er uddraget af Hofmans Fundatsamling 10 Deel S. 362 367.

Jens Nielsen Hald var Brygger i Kiøbenhavn. Ved Fundats af 5 Aug. 1693, confirmeret af Kongen den 18. Aug. skienkede han en Kapital af 21000 Sldr., som staaer under Magistratens Forvaltning, nemlig:

- a. Til Hielp til Indquarteringen 5000 Sldr.
- b. Til Søfarende, som tager Skade i Kongelig Tjeneste 1000 Rdlr.
- c. Til Kiøbenhavn's Stads Gavn og Bæste, Hørrigheden og Borgerne til Behag 1000 Rdlr.
- d. To Senge i Bartou 1000 Rdlr.
- e. Fattige Huusarme 1000 Sldr.
- f. Børnehuset 1000 Sldr.
- g. Brygger-Enker og Børn 500 Rdlr.
- h. Fattige Kiøbmands Enker og Børn 500 Rdlr.
- i. Fattige Skipper-Enker og Børn 400 Rdlr.
- k. Vaadmænds Enker og Børn 400 Rdlr.
- l. Til Peder Juels Grav i Helliggeistes Kirke 200 Rdlr.
- m. Erik Laurikens Grav i Nicolai Kirke 400 Sldr.
- n. Den Kirke (Trinitatis) hvor han selv vilde begraves 600 Sldr.
- o. Til Brød for Fattige Skolebørn under 10 Aar 2000 Sldr.
- p. Christianshavns Kirkes Opbyggelse 2000 Sldr.
- q. Til Kiøbenhavn's Magistrat, for deres Umage med dette Legato 1000 Rdlr.
- Kapitalens Beløb skal nu være voxet over 40000 Rdlr.

2. Oberste Hirschnachs Legat for Borger- Enker i Kiøbenhavn.

(See Hofmanns Fundatsamling 10. Deel S. 381-385)

Efter Testament imellem Oberste Hans Jacob Hirschnach og hans Hustrue Maria Wandel, dateret 16 Marts 1708, legeredes 1200 Rdlr. hvoraf den aarlige Rente skal være til 6 skikkelige fattige Borger Enkers Hunsleies Hielp i 2 Terminer aarligen, nemlig Flotte-Liderne. Magistraten overdroges Legatets Besørgelse, og for Umagen hermed bestemtes for dem, den aarlige Rente af 200 Rdlr. 1709 døde Hirschnach, 1725 efter Enkens Død overleveredes Kapitalen til Magistraten. 1765 var Kapitalen vokret til 1650 Rdlr. og Renten uddeeltet til 8 Enker. Til 1793 Mars Udgang skal Kapitalen have været 1825 Rdlr.

3. Borgemeester Bartholomæus Jensen og Frues Legat til Raadstue-Enker.

(See Hofmanns Fundatsamling 10. Deel S. 385-86.)

Justitsraad og Borgemeester Bartholomæus Jensen og Frue har efter Foundation, oprettet af Arvingerne 3 Nov. 1716, legeret 500 Eldr.-Eroner, til en evig og urnyggeleg
Kapi

Kapital for fattige Raadstue:Enker i Kiøbenhavn, saa at de aldrig til nogen anden Brug maae henvendes, mindre formindskes eller aldeles forgaae. Renten skal ved de 2 Aaltes-Terminer betales en fattig Raadstue:Enke i Kiøbenhavn til Hunsleie-Hielp. Magistraten og ingen anden skal have Magt til at udnævne den fattige Raadstue:Enke, som denne Pension skal nyde, dog at der iagttages at ved fattige Raadstue:Enker ingen andre forstaacs end een, hvis sidste Mand haver havt Sæde paa Raadstuen eller haver været Præsident, Borgemeester, Raadmand eller Raadstueskriver i Kiøbenhavn, og i samme Bestilling er hændt, saa og at samme Enke ei kan eragtes at eje 2000 Rdlr. eller dets Værdi. Om det skalde hende sig, at nogen Raadstue:Enke af Testatorernes Slægt og Paarørende skalde findes som ei er rigere end nysnævnt, da har hun Fortrin. Dersom og nogen fattig Raadstue:Enke, som til denne Pension at nyde er udnævnt, skalde ved Arv eller paa anden Maade komme udi bedre Tilstand, saa hendes Midler skalde eragtes at overgaae den benævnte Sum 2000 Rdlr., saa formodes hun haver den Samvittighed at hun ei imod Fundatsen længere vil nyde denne Gave; men dersom hun imod Forhaabning sig den fremdeles vil tilholde,

De,

de, saa ombedes Magistraten at de ei vilde tilstæde at hun den længere nyder. Skulde det og skee, at der ingen saa fattig Raadstues Enke skulde findes, som til denne Gave kan være besejret, saa skal den aarlige Rente lægges til Hovedstolen. Renten af saadan Increment-Kapital skal Magistraten have Magt til at uddele til fattige Raadstues Enker naar nogen ere; og det da ankomme paa deres eget Gotbefindende enten de vilde lade en Enke nyde al Indkomsten, eller, om der ere flere Enker, da dele den imellem dem.

Til dette Legat har Magistraten under 31 Januari 1753 gjort dette Tillæg „paa det den Enke som behøver og bliver bevilget at nyde denne Rente desto bedre kunde blive soulageret, have vi enstemmig besluttet, ligesom vi og hermed vedtager, beslutter og indgaaer, at herefter aarlig af Magistratens Løn skal afdrages 28 Rdlr., nemlig af Overpræsidentens og hver Borgemeisters 3 Rdlr., og af hver Raadmands Løn 2 Rdlr. hvilke 28 Rdlr. af Magistratens Kæmner skal leveres til den af Magistraten som haver fornævnte Legatum under Administration, for igien at udbetale samme tilligemed Legati Renter til den Raadstues Enke som dermed bliver gratificeret, der for nærværende Tid er afgangne Cancellieraad og

Raada

Raadmand Rasmus Holms Enkefrue, og i fald det skulde skee, at ingen saadan Raadstues Enke var til, da skal med disse 28 Rdlr. forholdes paa samme Maade som med Legati Renter, at de tillægges Legati Capital."

4. Det saa kaldte Jubel Legat, eller til Erindring om den Kongelige Genevolds Regiering.

(See Hofmanns Fundatsamling 10 Deel S. 389/90.)

I Anledning af Jubelfesten som 16, 17 og 18 Oct. 1760 holdtes til Erindring om den hundrede Aar forhen indførte Genevolds Regiering, skienkede Kong Frederik 5. Stadens Indvaanere 4000 Rdlr. For denne Sums Brug oprettede Magistraten en Fundation af 31. Aug. 1761 med Kongelig Confirmation af 25 Sept. s. A., at den aarlige Rente af denne Sum skal uddeles hvert Aars 16 Oct. til 10 skikkelige, trængende og fattige Mennesker af Stadens Indvaanere. Af denne Stiftelse maae ingen tillægges noget, som ikke er og har været virkelig Indvaaner her i Staden og tillige fører et anstændigt og skikkeligt Levnet, samt formedelt sin Fattigdom behøver denne Hielp.

5. Det

5. Det Boppenhausiske Legat til fattige forældreløse Børn.

(See Hofmanns Fundatser 10 Deel 393 98.)

Ved Testament af 7. Mai 1764 confirmeret 15 Juni s. A. bestemte de 2 Sødskende, Johan og Engelse Maria Boppenhausen, de Midler de ved deres Død maatte efterlade, til et Legat under Navn af: det Boppenhausiske Legat til fattige Faderløse eller Forældresforladte Børns Beste, paa denne Maade: den siette Deel af de aarlige Renter skal lægges til Capitalen; og skal med de Penge som af den eene siette Deel Renter overlægges saaledes forholdes, at, naar der med bemelte siette Deel Renters Forøgelse er samlet en Capital af 400 Rdlr. bliver dette en bestandig Beholdning og naar derefter er samlet en saadan Capital, at et Barn af Renten kan nyde 3 Mark ugentlig, forøges Tallet paa Stiftelsens Børn, og saaledes continueres fremdeles. Ethvert Barn som antages til dette Legat at nyde, skal betales ugentligen til Underholdning 3 Mark Danske, altsaa aarlig 26 Rdlr., og bør saa mange Børn antages som de $\frac{1}{2}$ Deele af de aarlige Renter vil tillade; og maae det saaledes indrettes, at de Børns Tal, som antages ved Stiftelsens Begyndelse, aldrig maae for-

mind:

mindskes, men efter Mueligheden stedse formeeres, dog saaledes at Kapitalen aldrig brydes. Derksom der af Familien skal findes fattige Børn, bør samme frem for alle andre nyde Deel i dette Legat. I øvrigt ere de Børn som ere meest fattige og venneløse nærmest til at nyde dette Legatum uden Hensigt til deres Fødsel, hvad heller de ere avlede i eller uden for Egteskab, da vægte Børn ikke bør lide for deres Forældres Daarlighed. Dog ønskes at Borgerbørn her af Staden have et Fortrin, naar samme kan skee uden Anstød imod ovenmeldte Hovedregel, at de meest fattige Børn skal antages. Disse Børn antages uden Hensigt til Alder og Køn, hvad enten de ere Dreng. eller Piger; de maae ei have Fader i Live, uden i meget sær Tilfælde, at Faderen selv er en Almisselem; men de maae vel have Moder i Live, og maae af Sødsfende ei flere end 2 Børn paa eengang nyde dette Legat. De antagne Børn maae ei nyde Legatet længere end til deres femtende Aar, men vel en kortere Tid; thi som det er indrettet for de allermeest trængende Børn, saa maae ingen Børn, som paa nogen anden Maade kan faae Føden, nyde dette Legatum, men de skal, saasnart deres Omstændigheder enten ved Arv, ved at kunne blive af andre antagen, eller udi andre Maader forbedres,

Kjøbenhavn. E straf

strax udelukkes fra dette Legat, for at give Rum for andre hristrængende Børn. Dette Legat maae aldrig til noget andet Brug anvendes. Magistraten bedes at antage sig Directionen derover. Børnene udvælges og antages af Magistraten efter de fleste Stemmer i Raadstuen. Raadstuefriveren maae for sin Umage med at føre Protokol, hvori Børnene ind- og udskrives, samt holde Regnskabet over Indtægt og Udgiwt, have et Votum. De Børn som antages til at nyde dette Legat, maae ei udnævnes førend der er Plads for dem, saa at ingen maae gives Expectance. Der skal holdes Bog over, naar de antages, hvor de underholdes, hvorvidt de aarlig avancerer i deres Christendom, samt naar de gaae ud, og hvortil de siden emploieres. Magistraten bedes at have Omsorg for at disse Børn nyde frie Skolegang og noget til Klæder. Dersom Stiftelsen kan taale det, ønskes at ethvert Barn som udgaaer gives til Erindring en Bibel, en Psalmebog og en god Bønnebog, saa og at en flikkelig Raadstue-tiener tillægges aarliqen en for Stiftelsen taalig Douceur, for flittigen at besøge Børnene og give Magistraten Efterretning om deres Tilstand; ligesom og bedes at Børnene to til tre Gange om Aaret maae fremstilles for Magistraten, og deres Vilskaar og Tilstand undersøges.

Disse

Disse Børn maae ikke samlet i et Huus opdrages, men de skal henseettes til Underholdning hos christelige skikkelige Folk, som med dem vil bedst omgaaes, og for det billigste holde dem got og vel.

(Om flere Legater i de følgende Hefter.)

V. Om Lygtevæsenet i Kiøbenhavn, samt Lygte- og Sproiteskatten.

1670 under 10. Decbr. blev ved en Forordning forbudet, at ingen efter Mikkelsdag maatte understaae sig om Aftenen efter Klokken 9 Slet at lade sig finde paa Gaderne uden tændt Fakkel eller Lys. Denne Foranstaltning var paa de Tider, inden Gadelygters Brug blev indført, af Indslydelse i Henseende til Politieordens Bedligneholdelse i det tiltagende store Kiøbenhavn. 1679 gjorde en Johan Huusman Forslag om 500 Lygters Opsættelse i Staden, og Bæsternes Antagelse til deres Opvartning. Derefter udstædtes et Kongeligt Reglement af 9. April 1681 om Lygters Indrettelse, og om bemeldte Johan Huusmands Ansættelse som Inspecteur.

Den første Forordning om Gadelygterne og Bægterne i Kiøbenhavn, er af 25. Junii 1681. En nye omstændeligere Anordning udsigil 26. Julii 1683. Efter disse Anordninger skulde Lygterne gøres af Kobber, og dersom de ikke forsvarligen blive giorte, skal Lygte Inspecteuren dertil svare, og naar nogen Brøstfældighed paakommer, har han det strax at lade forsærdige paa vedkommendes Bekostning, de skulde opsættes paa anstrøgne Stolper, og om nogen gjør dem eller Stolperne Skade, skal den, i hvo han maatte være, straffes paa Bremmerholm i Jern i 3 Aar. Om Lygternes Antændelse siger Forordningen: „at de skal tændes Vinter og Sommer naar Solen gaaer ned, og der ikke om Natten er Maanekin, uden paa de Tider om Sommeren, naar fast ingen Nat er, nemlig fra den 1. Mai til den 30. Aug. og om Morgenens ved Solens Dvgang igien lade udslukke, og dem ellers naar Behov gøres lade rene og klare holde som forsvarligt være kan. Iligemaade skal Lygterne antændes, naar Tidsvaade paakommer, strax naar Klokkerne begynde at klemte, endskjønt det er Maanekin og ingen Lygter skulde antændes.“ Dette sidste er igientaget i Brandordningerne 23. Julii 1689 og 9. Mai 1749, 21. Art. med Tillæg, at Indbyggerne desuden skulde have Brandlygter,

ter, som antændte udbænges i Ildbrands Tilfælde. Ved Placat af 10. Sept. 1749 bestemmes hvad Blikkenslageren for disse sidste maa tage. Da nu under Christian 5. Lygtevæsenet paa denne Maade var anordnet, saa tilbagesoges ved bemeldte Forordning 26. Jul. 1683. 18. Art. det 1670 givne Forbud saaledes, at saavidt Lygterne række, maatte nu det staae enhver frit for, om Nattetider at gaae paa Gaderne uden Haandlygter.

Direction over Lygterne og Tilsyn, at enhver, som dertil er beskikket, efterkommer sin Pligt, blev ved Kongelig Befaling af 29. December 1683 og siden Forordn. 5. Septembris 1691, 11. 1. og 22. Octbr. 1701. 11. 1. tillagt Politimesteren.

Lygte- og Sproitesfattens Historie fra Begyndelsen er følgende:

Efter Forordningen 25 Juni 1681 og 26 Juli 1683 skulde Lygterne betales og underholdes efter den Deling, som imellem Stadsens Indvaanere er gjort og approberet, og skal Gaardens Eiermænd betale Lygterne, men de som boe i Gaardene for Leie eller og frie, betale deres Underholdning. Til enhver Lygtes aarlige Underholdning blev indtil Michaelis 1683 betalt $6\frac{2}{3}$ Rdlr. men fra den Tid ikkun 5 Rdlr. af de vedkommende, efter som der fra
den

den Tid skulde bruges Islandsk Havkalvs Tran istædet for forhen Olie. Til Engternes Inspecteur skal aarligen gives 1 Rdlr. af hver Lygte, Inspecteuren skal lade Pengene indkræve, og oppebære med Magistratens Assistent, ved Underfogderne med Udpantelse uden nogen Proces om nogen skulde findes forsømmelig eller modvillig. Naar 2, og flere ere om en Lygte at holde og underholde da skal Betalingen deles lige imellem dem, saa at enhver af enhver Gaard skal give ligemeget uden nogen Undskyldning og Forevending, eftersom den eene saavel som den anden haver ligemeget Gavn deraf. Ved Leiefolks Flytning skulde de betale deres Anpart for Lygterne paa sit tilbørlige Sted eller til Huusverten, saafremt Verten ikke selv dertil vilde svare. Om disse Lygter, hvoraf i Aaret 1689 vare 523 Stk., opsatte i Kiøbenhavn's Gader, blev der giort Accordt med Branddirekteur Herman Garding at han skulde underholde enhver aarligen med Brændsel for $3\frac{1}{3}$ Rdlr., saa blev og paa samme Tid befalet at der skulde forfattes en rigtig Fortegnelse paa alle Huse og Gaarde, og derpaa efter ethvert Huses Storlighed sættes saadan Taxt at de samtlige til Brand- og Lygtevæsenets Underholdning ic. kunde give aarligen 5000 Rdlr., og hvad ethvert Huus i
saa

saa Naade blev sat for Skulde betales af
 Husenes Beboere til Paaske og Mikkelsdag,
 under Straf af Execution, desforuden Skulde
 og til Brand- og Lygtevæsenets Underholdning
 anvendes hvad i Brandtavlen indkom. Pen-
 gene Skulde indkræves af Rodmesterne og leve-
 res til de Deputerede som andre Byens Skatter,
 hvilke Skulde udgive dem efter det Reglement
 som af Overdirectionen til Børkets Fremgang
 gøres fornøden ic. Rescript 8 Juni 1689.
 Foruden bemeldte 5000 Rdlr. blev end videre
 ved Rescript 14 Jan. 1696 en Forhøielse Af-
 giwt af 500 Rdlr. paalagt som Magistraten
 skulde liane paa Husene i Staden, og paa
 samme Naade lade oppebære.

Under 9. Febr. 1714 udgik et Rescript
 at Lygterne paa Gaderne i Kiøbenhavn de
 Aftener og Nætter, i hvilke formedelt Taaqe,
 Sne og Regnveir, Maanens Skin kunde
 hindres at igiennemtrænge, endskiøndt det ellers
 maatte være paa de Tider at den skulde skinne,
 skulde ligesaavel strax om Aftenen saasnart
 det bliver mørkt, som paa unaanelyse Tider, efter
 Politimesterens Tabel anstilles, da Omkost-
 ninger som i sliqe extraordinære Tilfælde kunde
 medgaae, naar derover en pertinent Beregning
 er giort, af Brandkassen refunderes; dog kan
 det med saadan nye Anstalt indtil næstkommende
 de

de Mortensdag beroe, siden Nætterne nu imod Foraaret blive fortere.

Under 16 Aug. 1728 udgik en Kongelig Befaling, bekendtgjort ved Raadstue-Placat 30 Aug. 1728, at Lygte- og Sprøite Skatten maatte forhøies med 500 Rdlr. aarligen mere. Ved den Staden 1728 overgaaene store Ildes brand bleve de beholdne Gaarde og Huse paa et halvt Aar paalagt dobbelt Lygte- og Sprøiteskat, Placat 3 Decbr. 1728.

Efter Rescript 12 Octbr. 1742 §. 4 havde Lygte- og Sprøiteskatskassen en samlet Beholdning, hvoraf samtlige Indvaanere skulde profitere paa den Maade, at Brandsfolkens Indquarterings Portioner skulde aarligen tages heraf indtil samme Beholdning derved er bleven forringet til 2000 Rdlr., hvilken Summa da for Kassen til anden høistforuden Udgiwt i paakommende Tilfælde kan conserveres, hvorefter da Directeurerne for Lygte- og Sprøiteskatskassen skulde med Magistraten sammensætte, og ved noie Overlæg see derhen, at bemeldte Skat dog ikke siden over en fjerdedeel forhøies, saa og iagttag, at naar Beholdningen igien var tilvokset over 2000 Rdlr. Overskuddet da atter tages til Hielp i Indquarteringsskatsligningen.

Af Rescript 7 Aug. 1744 sees at Directionen havde forestillet, at den i Rescriptet 1742 anmeldte Beholdning siden den Tid allerede saaledes til Udgiwt er medgaaet, at ikke eengang de 2000 Rdlr. findes tilbage i Kassen. Directionen har derfor med Magistraten overveiet, at realere og fastsætte en Forhøielse i Skatten, men erfaret at $\frac{1}{4}$ Parts Forhøielse vilde blive utilstrækkelig til Brandkassens Udgiwters Bestridelse, saasom Statens Beløb hidtil ikkun har været 5828 Rdlr. aarligen, og med $\frac{1}{4}$ Deels Forhøielse, tilligemed de i Kirkerne indsamlede Brand-Tavles penge, ikkun vil udkomme omtrent 7335 Rdlr. hvorimod de visse og uvisse Udgiwter, naar Brandfolkens Indquarterings Portioner af omtrent 600 Rdlrs. Beløb medregnes, udgiøre 7924 Rdlr., og altsaa 600 Rdlr. mere end Indtægten. Politimesteren har ogsaa gjort Forslag, at Kiøbenhavns offentlige Gadelygter, som hidindtil have været 742 Stkr. maatte for at skaffe mere Lysning i Gaderne forøges med 158 Stkr., altsaa til 900 Stkr. eller Flammer. Til disse nye Lygters første Bekostning omtrent 800 Rd., vides ingen anden Udveie end at tage den af Kassens Beholdning, og den aarlige Underholdning vil blive 600 Rdlr., som maae bestrides af Skatten, hvis Forhøielse
der=

Derfor i alt maatte blive noget over $\frac{1}{3}$ eller 2200 Rdlr. Disse Forslag bleve af Kongen approberede. Under 11. April 1760 afsik Rescript til Directionen over Brand- og Vandvæsenet, og Stadens Magistrat, at da de havde andraget, at da Engte- og Sprøiteffatten ifølge Rescript af 1744 var forhøiet til 8800 Rdlr. blev Brandkassen vel derved saaledes istandsat at den kunde bestride alle den Tid havende baade gamle og nye Udgifter og tillige samle og conservere en Beholdning af 2000 Rdlr., som efter Rescript 12 Octbr. 1742 var bestemt til andre høistfornødne Udgifter; men da førstommeldte Udgifter siden Tid efter anden ere tiltagne, formedelst Brand- og Engtevæsenes Forsøgelse med 18 store Slagpomper i Kanalerne, og 6 nye Bagtsprøiter til Brug i Ildbrands Tilfælde, med en grundmuret Bygning over 4 af de sidste, samt en Deel flere Gadelygter, især paa Amalienborg, og 2 Brandsvende ved hver Sprøite, med andet mere, saa er derover ei allene Kassens Beholdning reent medgaaet, men Direktionen har endog seet sig nødt til at gjøre et Laan af 700 Rdlr. Efter nye Overveielse troede man at det bedste Middel var: 1. at Engte- og Sprøiteffattens Afgift maatte rettes i alle dens Klasser til rigtigere og bedre Ligning for Indvaanerne end den

den hidtil har været, i alt efter den ved Reservationskatten besørgede nye Indretning, hvorved da Lygte- og Sprøiteskatten ligeledes kunde blive proportioneret efter enhver Bygnings Strækning til Gaden, og dens Beløb tillige vorde med nogle 100 Rdlr. forbedret; og 2. at samme Skat for $\frac{1}{2}$ maatte forhøies, hvilken Forhøielse dog saasnart Kassen havde betalt sin Gæld og erholdt forømmeldte Beholdning af 2000 Rdlr. paa nye igien skulde afsaae og ophøre; hvilke 2 Forflage af Kongen ved Rescriptet biesaldtes.

Under 24 Nov. 1786 er et Rescript afgaaet til Magistraten. Lygte og Sprøiteskatts Cossens Tilstand var deels formedelst usædvanlige høie Tranpriser, og deels formedelst havde flere Udgifter ved Sprøiternes tjensthyatige Istandsættelse, flere Slagpompers Anskaffelse og Pramsprøiternes Hovedreparation med videre, Aar efter Aar saaledes aftaget, at ei allene al dens Beholdning er medgaaet, men endog et Laan af 2800 Rdlr. har maattet skee; fremdeles agtes til Gadernes bedre Dphsning fornødent, at der endnu anskaffes 250 nye Gadelygter, som vil koste 2000 Rdlr. og deres aarlige Underholdning omrent 1000 Rdlr. Man ansaae derfor til nødvendige Udgifters Bestridelse fornødent, at Lygte- og Sprøiteskatten,

ten, hvis Vælsb er aarlig 9938 Rdl. 24 Skilling maatte ved Ligning forhøies med 5000 Rdl. til i alt 14938 Rdl. 24 Skilling, eller for at have et rundt Tal, 15000 Rdl. efter samme Regler som Bægterpengene lignedes, for saavidt de findes passende. Dette approberedes, dog saaledes at de Kongens Byninger som have egne Sprøiter og Engter ikke paa- lægges Deeltagelse i Skattens Udredelse.

Ved Rescript 27 Juli 1787 approberedes den Ligning, som af 4 af Magistraten og 4 af de 32 Mænd, der herom havde sammen- traadt, var foreslaaet, nemlig i følgende Klasser:

Udi 1. Klasse: af et Huus, Gaard	svares
eller Grund som til Gaden er	halvaartig
under 7 Alen .	72 R.
2. fra fulde 7 til 10 Alen	1 Rdl. 16 s.
3. 10 s 15 —	1 — 56 s.
4. 15 s 25 —	2 —
5. 25 s 30 —	2 — 48 s.
6. 30 s 40 —	3 —
7. 40 s 60 —	4 —
8. 60 s 100 —	5 —
9. 100 s 200 —	6 —
10. 200 og der over	8 —

Hvorhos dog for Hiørnehusene inagttages sam- me Gotgiørelse som ved Bægterpengenes Ligning.

ning. Herefter vilde Belebets for hele Staden blive hvert halve Aar 7510 Rdlr. 20 ſ. eller aarlig 15020 Rdlr. 40 ſ.

Næsten det hele Beløb af Lygte- og Sprøitesskatten blev udredet af den Kiøbenhavnſke Brandforsikringsklasse, da denne Casses Interessentſkab i Aaret 1769 vedtog, at for dem der havde udbetalt deres Præmier, ſkulde bemeldte Skat af denne Casse udredes; hvilket og ſkeede indeil den store Ildbrand i Junii 1795 gjorde Forandring heri, fra hvilken Tid Lygte- og Sprøitesskatten, iſølge Forordningen af 17. Julii 1795 §. 3, bæres af vedkommende Gaarde og Huusciere ſelv.

Hvorledes Lygternes Tal efterhaanden er voxet med mere, ſees af følgende Optegnelse, med afgangne Politimester Torms egen Haand, ſom findes i et Exemplar af Brandanordningen af 1749.

„Lieutenant Herman Bierding var den første Branddirecteur 1685.

Berent Gøſmand, Branddirecteur fra 1692 til 1703, og var da 550 Lygter i de ſidſte Aaringer.

1704 den 13. Januarii blev Gottfried Fux Branddirecteur og Major. Hans Gage var aarlig 1600 Rdlr., og for Gadelygternes Provision, ſom i Aaret 1715 var 722 Flammer,

mer, a Flamme 3 Rdlr. 4 Mk., naar Tranen for 14 Rdlr. kunde faaes; løb den høiere, betales samme aparte, og blev 120 Tønder brugt; 2643 Rdlr. 20 Sk. Lygte- og Sprøitestatten var aarligen 5576 Rdlr. 86 Sk. 1723 ansøed Balle sig til Provisionen imod $3\frac{1}{2}$ Rdlr. for Flammen, naar Forhøielsen paa Tranen over 14 Rdlr. Tønden blev aparte gotsjort, hvilken i dette Aar var 360 Rdlr., der blev bevilget. Dette Aar døde Fur. Hans Eftermand Daniel Preisler annammede i Julii 1724 den afvigte Vinters Provision med 2614 $\frac{1}{2}$ Rdlr. paa 747 Flammer. I Aaret 1744 blev 900 Flammer anordnet. Det aarlige Forbrug var 152 Tønder Tran. Commissionen havde allerede forhen 1738 accorderet med en Kjøbmand om Tranen; og ved Udbetalingen af Provisionens Bærløb, $3\frac{1}{2}$ Rdlr. for Flammen, fradroges da 14 Rdlr. for Tønden af den leverede Tran.

Da Mazar blev Branddirecteur, tog Silberloh Aaledning af Balles Proposition 1723, og bekom Lygternes Provision. Efter nogle Aars Forløb fik Mazar den, imod at gotsjøre Silberloh aarligen i 12 Aar 150 Rdlr.; saa maatte og Mazar nu, som hans Formand ei havde gjort, holde Lygterne ic. i Stand.

Anno

Anno	Bag- tere	Lygter	Flam- mer	Jern- arme	Pæle	Bu- er	Stan- ge
1749	101	892	905	735	127	27	14
1750	102	892	898	735	125	27	14
1751	102	887	900	736	111	24	13
1753	104	901	911	738	126		
1754	104	920	937	751	137	35	13
1755	120	920	942	757	130	48	
1756	120	952	964	778	143	38	13
1757	120	953	965	779	148	38	13
1758	111	953	964	774	148	38	13
1759	107	952	971	781	150	34	14
1760	109	955	970	775	149	34	14

1254 $\frac{1}{2}$ Brændetimer. 168 Tønder Tran.
(saavidt Torms Optegnelse.)

1746 var Lygternes Tal 881, og Flam-
mernes 898. Tran brugtes dertil aarlig 150
Tønder, antændtes aarligen halvanden Time
efter Solens Nedgang og sluktes 2 Timer før
dens Opgang, naar det ei var Maanelyst.
De antændtes 2 Timer i Nye og sidste Quar-
ter medens Maanen opgaaer. Til en Bøge
regnedes da 10 Traade. En Flamme kostede
da 3 $\frac{1}{2}$ Rdlr., og Lygterne brændte aarligen
i 1373 Timer.

1788 var Lygternes Tal i alt 1423.

1794 i alt 1443, hvoraf vare 133 private, som Byen provisionerer, i Portene vare 4, paa Broerne 14, ved Springvandet 8, i Taarnene 12.

En Potte god Tran kan brænde med en Bæge i 70 Timer. En Bomuldsvæge med 5 Traade og af ~~1/2~~ Alens Længde skal brænde i 200 Timer. Hver Lygte med enkelt Bæge at provisionere koster aarlig i den Tid samme brænder, som er 1626 Timer, i det mindste omtrent 18 til 20 Mark.

See vor flittige Justitsraad og Raadmand Pontoppidans begyndte Samlinger om Brand og Bændevæsenet.

VI. Om Bægtervæsenet i Kiøbenhavn og om Bægterpengene.

Da Huusmand 1679 indgav Forslag om Lygtevæsenets Indretning i Kiøbenhavn, var der under tillige foreslaaet Bægteres Ansættelse til Lygternes Oppasning og Ordens Vedligeholdelse paa Gaderne. I Forordningen af 26 Julii 1683, II. Art. heder det: Der skal ansættes saa mange Bægtere, som til Lygternes Opagt og god Nattevagt behøves. Efter Rescript af 8. Junii 1689 skulde de i Tallet være

re 68 Personer, 4 Taarnvægtere, nemlig i Frues og Nicolai Sogner iberegneede, som skal tildeles enhver sit Distrikt og Gang paa Gaderne. I Følge Rescriptet 12. April 1738 skal Tallet formeres til 100 Mand. Siden er Personalet meget tiltaget, især i Aarene 1754 og 1784. Nu er det følgende:

142 Nattevægtere. Den i Aaret 1784 giorte nye Inddeling har man trykt i 8vo. i Ark. Lønnen var 1 Rdlr. 16 ß . ugentlig, altsaa aarlig for hver 60 Rdlr. 64 ß ., eller i alt 8614 Rdlr. 64 ß . I følge Kongelige Resolutioner af 29. April og 30. September 1796 er skeet et Tillæg af 32 ß ., altsaa fik fra denne Tid hver Vægter aarligen 78 Rdlr., eller i alt 11076 Rdlr.

Til Byspenge eller til deres Haandslygters Brænding faae de aarligen $1\frac{1}{2}$ Rdlr., i alt 313 Rdlr.

Tre Vægtere paa Vesterbroe; hvorom den første Anordning indeholdes i Rescriptet af 24 Febr. 1769. De have hver 1 Rdlr. 32 ß . ugentlig, hvorfor de skal underholde en Hund, altsaa for hver aarligen 69 Rdlr. 32 ß ., eller for alle tre 208 Rdlr.

Taarnvægtterne, nemlig 4 paa vor Frue Taarn, 3 paa Nicolai, 2 paa Christianshavns danske Kirkes Taarn.

Nogle Torve og Strandvægtene.

En Vægt for Politimesteren, antaget efter Rescriptet af 18 Martz 1768, for at iagttage alt hvad Politimesteren om Ustens og Mattetider ham i Henseende til Politis Tieneste beordrer, for hvilken Tieneste han af Vægters Kassen nyder Løn og Klæder med de øvrige Stadens Vægtene, altsaa nu i Løn, efter det sidste Tillæg, aarligen 78 Rdlr.

Naar nu Beløstning paa Munderinger 2c. medregnes saa koster Vægtvæsenet aarligen omtrent 12 til 13000 Rdl. som udredes efter giort Rigning paa Grunden.

Om Vægtterpengene siger Forordningen af 26 Julii 1683, 22. Art., at enhver Vægtter paa sine Poster efter Registerets Indhold og den Anordning som derom er udgaaet, skal indkræve sine Penge, hvilke ingen af Indbyggærne maatte forholde dem, naar de ugentlig for hver Baaning fra 1 til 4 β . blev indkrævet, hvorfor de strax skulde aflægge Rigtighed til Inspectoren, paa det enhver efter Registerets Indhold kunde faae sin ordinerede Løn. Dette er saaledes igientaget ved Rescriptet af 8. Junii 1689, som siger: at Vægtterne skal tildeles sit District og Gang paa Gaderne, og efter et rigtigt Mandtal tillægges noget vist om Ugen af Husene,

sene, nemlig. 1, 2, 3 a 4 β ., eftersom antaget er, og saaledes, at noget deraf kan overstige, at de kan faae Mundering, og at Vægtermesteren og Lieutenanten deraf kan lønnes. I Følge Kongelig Rescript af 12. April 1728 om Vægternes Antals Forøgelse, udgik en Raadsstu Placat af 30 August 1728, at Vægterpengene herefter forhøiedes paa den Maade, at den som forhen havde betalt uæntlig 1 β ., skulde herefter betale $1\frac{1}{2}$ β ., den som før gav 2 β ., herefter 3, før 3, herefter $4\frac{1}{2}$ β ., og den som før gav 4 β ., kommer i det Sted til at svare 6 β ., som er det meste der af de største Gaarde betales. Efter den Kiøbenhavnsske Ildbrand 1728 bleve Vægterpengene ifølge Placat fra den nedsatte Commission af 16. Decbr. 1728 forhøiede for de beholdne Gaarde, indtil det dobbelte, saalænge indtil de afbrændte Gader igien kunde blive bebygte. Af en Resolution af Magistraten den 6. October 1737 sees, at det ikke var giørligt, at faae Indvaanerne for denne Forhøielse igien befriet; men derimod skulde flere Vægtere antages.

Den 2. August 1754 udgik Rescript til Magistraten, at da Beløbet af Vægterpengene som aarligen var 7237 Rdlr., ikke var tilstrækkeligt, saa maatte der skee Forhøielse til 8500 Rdlr. aarlig, og en nye Pigning derefter for-

fattet, bekendgjort ved Raadstue-Placat af 11. December 1754. Reglen hvorefter Betalingen skeete, var følgende:

Al hver Gaard, og Huus, naar Grunden foran til Husets Indgang ei er fulde 7 Alen	svares 2 β .
for fulde 7 til 10 Alen	— 3 "
— 10 " 15 —	— 4 "
— 15 " 20 —	— 4½ "
— 20 " 25 —	— 5 "
— 25 " 30 —	— 6 "
— 30 " 100 —	— 7 "
— 100 og derover	— 8 " 10 "

I Aaret 1784 iværksattes en Forbedring med Vægtervæsenet. Rescriptet af 31. December 1783 giver derom Oplysning: Magistraten havde foreslået: at den ifølge Rescriptet 1754 til Pigning bevilgede Sum af 8500 Rdlr., vel indtil 1771 har været tilstrækkelig til Vægterkassens Udgieters Bestridelse, og undertiden været et lidet Overskud, som i Stadens Casse er bleven erlagt; men da Vægternes Uærløse, som forhen havde været 1 Rdlr., er i samme Aar forsøget med 1 Mark ugentlig, og dem tillige aarligen blev tilstaaet 9 Mark til Lys i deres Haandlygter, hvorved Vægterkassens aarlige Udgifter ere forøiede med 1067½ Rdlr., saa har Vægterpengene ei allene været utilstrækkelige

Pelige, men endog baade de forrige Overskudde
 ere tilbagebetalte af Stadens Cassé, og denne
 Cassé tillige har Tid efter anden giort Forstræk-
 ning af henved 4000 Rdlr. Desuden vil de i
 nogle Aar paa Gaderne efter den Tid, da Væg-
 terne allerede ere komne paa deres Poster, jevn-
 ligen foresaldne Uordener med Overfald, Tyves-
 ric, og i andre Maader giøre det nødvendigt,
 at Vægterposterne, der i Særdeleshed paa Chris-
 tianshavn og andre Udkanter af Staden indbes-
 fatte flere Gader, og ere længere end at Vægs-
 terne tilbørligen kan overkomme og paapasse dem,
 anderledes maae uddeeles og gøres kortere, paa
 hvilken Maade Vægtercompagniet maatte i det
 mindste med 30 Mand forsøges. For at finde
 Udveie til Vægterkassens Forøgelse, have nogle
 af Magistraten med nogle af de 32 Mænd været
 forsamlede, efter hvis Betænkning det er be-
 fundet: 1. at endeel Gaarde og Huse i det efter
 Rescriptet af 2. Aug 1754 forfattede generale
 Mandtal ere ansatte for mindre at svare, end
 de efter de ved Ansætning i Almindelighed fulg-
 te Regler og Classer burde at være. 2. at andre
 som have Grund og Udgang til to Gader, hvor
 der paa begge Steder ere forskiellige Vægterpos-
 ter, ere ikkun ansatte efter Almemaalét til een
 Gade. 3. at nogle af de Kongelige og andre pu-
 blike Bygninger ere ansatte, og have hidtil swa-
 ret,

ret, andre derimod uden, for hvilke der ligesaa-
 vel ere Bægterposter som for disse, findes ei
 anførte, og 4. at i Henseende til Kielderne fin-
 des alle de ansatte, som ere bortleiede, men saa
 mange som af Huuscierne selv bruges, endog
 til den største Næringsdrift, saasom Wiinhand-
 lina, Urte- og Hørbod m. m., svare slet intet.
 Efter disse Forestillinger og derpaa grundede
 Forslaa approberede Rescriptet: at Bægterpen-
 genes Ansætning skal herefter skee i 10 Classer
 saaledes:

at 1ste Klasse hvis Grund til Gaden er under 7 Alen,			
skal svare ugentlig	.	.	2 β .
2. Klasse fra fulde 7 til 10 Alen			3 "
3. —	10	, 15 —	4 "
4. —	15	, 25 —	5 "
5. —	25	, 30 —	6 "
6. —	30	, 40 —	7 "
7. —	40	, 60 —	8 "
8. —	60	, 100 —	10 "
9. —	100	, 200 —	13 "
10. —	200	og derover	16 .

samt af hver Kielder, fra hvilken er Dypgang til
 Gaden, hvad enten samme er bortleiet eller af
 Eieren selv bruges 2 β ., hvorhos dog for Hjør-
 nehuserne skal iagttages samme Gortjærelse, som
 ved sidste Renovations Skatteligning. I Over-
 eens:

eensstemmelse hermed forfattes et General-Mandtal for hele Staden. Men da det medførte megen Vanffelighed at erholde duelliae F. l. til at være Natvægtere for 7 Mark om Ugen, saa bevilges: 1. at de Vægtere der have lært en Profession, maae have Frihed til saalænge de ere i Tienesten at drive samme, saavidt de med egne Hænder kunne affstedkomme uden Tiltale af Laugene, ligesom det ved Brandordningen af 9. Mai 1749 er tilladt Brandfolkene. 2. at de Vægtere, som formedelft Alderdom eller paa kommende Svaagheit i Tienesten ei længere kunde forrette samme, maae ligesom hidtil tillægges en Pension af Vægterklassen, i Forhold til deres Tienestjaar og Opførsel fra 2 til 4 Mark ugentlig. End videre anordnedes, at naar Vægterne med de ovenneldte 30 Mand ere blevne forstærkede, tre Patroller da skal ordineres, hver bestaaende af to Vægtere, og som Anfører for hver Patrol en af de i Gaae staaende Qvartiercommiffarier, men naar disse med Tiden afgaae, da andre af Politiets Betiente, hvilke Patroller, hver i sit anviste District, ei alle ne skal paasee Vægternes Forhold, men endog al anden dem forekommende Worden, og derom hver Morgen til Politiekammeret indgive deres Rapport. I øvrigt skal Vægterpengene, ligesom andre Byens Skatter, heste paa Husene
og

og Eierne skal for samme være ansvarlige, samt i Tilfælde af mislig Betaling være Execution underkastede, og naar det maatte indtræffe, at Eierne selv ei boe i Husene, skal de være pligtige ved den af Eierne som beboer første Etage eller Kjeldereren at lade Bægterpengene hver Løverdag til Bægterne besørge betalte. Endelig tillades, at Bægterpengene i Fremtiden maae svares saavel af Kongens Bygninger, som de andre publike Steder. Af dette Rescript (som findes hos Fogtmann) ere nogle Poster almindeligen bekiendtgjorte ved to Raadstueplakater af 26. Januarii og 14. Junii 1784, den første om at Bægterne maae drive en lært Profession og om Pension; den anden om Bægterpengene.

I Henseende til Vesterbroes 3 Bægtere blev ved Rescript af 24. Febr. 1769 af Kongen 1. approberet en af Magistraten gjort Eigning, hvorefter Vesterbroes samtlige Beboere tilkomme at svare i Bægterpenge ugentligen 4 Rd. 20 $\frac{1}{2}$ Sk. og 2. befales at samme Bægtere skal staae under Bægtercompagniet i Kiøbenhavn, og at saavel med Bægterpengenes som Restancerne Indkrævning og Hestelse paa Eiendommene i alt skal forholdes ligesom det med Bægterne og Bægterpengene her i Staden er anordnet. Ved Rescript af 30. Sept. 1785 siges, at da Magistraten har forestilt, at den ved Rescript

scriptet af 1769 approberede Ligning ved adskillige efter den Tid med Grundene og Bygningerne foresaldne Forandringer tildeels er bleven ufterretlig og desaaarsag en nye Ligning har maattet forfattes, ved hvilken Grundene efter deres Alnemaal til Veien i 6 Klasser ere inddeelte, og saaledes ansatte, at:

til 1ste Klasse horer de Grunde, hvis Brede er under 20					
Alen	hvoraf	svares	ugentlig	4	ß.
til 2den Klasse de fra	20	til 40	Alen	5	-
3.	—	40 - 100	—	7	-
4.	—	100 - 200	—	10	-
5.	—	200 - 500	—	12	-
6.	—	500 og derover		16	-

Dog at for Hjørner er gøtgiort eller afgaaet $\frac{1}{4}$ af Maalet, og hvor der er to Hjørner er gøtgiort $\frac{1}{2}$; efter hvilken Ansætning det som af Beboerne ugentligen bliver at erlægge, beløber 4 Rdlr. 87 ß., af hvilke de 4 Rdlr. udgives til de 3 Vægteres Løn, hver 1 Rdlr. 32 ß. ugentlig, og de overskydende 87 ß. anvendes til deres Munderinger, Skilderhuses Anskaffelse og Pensioner for de af dem, som formedelt Alderdom og Svaghed maae afgaae, — saa har Kongen approberet denne Ligning til bestandig Regel for Vægterpengenes Ansætning uden Besterport. I Henseende til Vægterpengenes Hestelse paa

Eiens

Viendommene, og Betaling hver Løvedag ans
 ordner Rescriptet det samme som for Kiøbenhavn
 efter det førnævnte Rescript af 31. Decbr. 1783.
 Ved Raadsue Placat af 24. Decbr. 1785 blev
 Rescriptet offentlig kundgjort.

Mu ere Bægterpengene forhøiede, hvorom
 her indrykkes den i Adresseavisen 1796 No.
 275 indferte Raadsue. Placat, saaledes lydende:

„Overpræsident, samt Borgemeistere og
 Raad iudi den Kongl. Residentestad, Kiøbens-
 havn, giøre vitterligt: at som Bægterkassens
 Udgiøter, ved det Bægterne fra 1. Mai dette Aar
 efter Kongelig allernaadigst Resolution forundte
 Tillegg af 2 Mark ugentlig, samt ved Afgang
 af 632 Skieldere, som befandtes under de af-
 brændte Huse og ved Afgang af Grunde, der
 ganske udlægges til Væder og Torv, saa og ved
 at savne 600 Rdlr. aarlig, hvilke af Brandsfors-
 sikringskassen tilforn ere betalte til Hielp til
 Taaρνvægternes Løn, saaledes ere blevne foreges-
 de, at de Bægterpenge, som hidtil af Indvaas-
 nerne ugentligen ere erlagte, ere blevne aldeles
 utilstrækkelige til sammes Bestridelse, saa har
 det allernaadigst behaget Hans Kongelige Majes-
 stæt, ved Resolution af 30. s. M., at befale,
 at de her i Staden ved Placat af 14. Junii
 1784 og i Forstaden Besterbroe ved Placat af

24. December 1785 paabudne Bægterpenge maa fra 1. October indtil videre forhøies med det halve, hvilken Hans Kongl. Majestæts aller-naadigste Resolution herved til samtlige Indvaanernes Esterretning bekiendtgjøres, og vilde de i følge deraf førstkommende Løverdags den 5. November til Bægterne betale denne befalede Forhøielse for de forløbne 5 Uger, og derefter ugentlig, og paa det enhver kan vide, hvad han herefter ugentlig haver at erlægge bliver herved igientaget hvad Placaten af 14. Juni 1784 ommelder i Henseende til Reglerne hvorefter Bægterpengene ere lignede med videre, nemlig:

efter 1. Klasse har det Hus eller den Grund hvis		Bredde til Gaden var under 7 Alen svaret ugent-	
		lig 2 fl. , men tilkommer herefter at svare 3 fl.	
2.	fra fulde 7 til 10 Alen, forhen 3 fl. , herefter 4 $\frac{1}{2}$ fl.		
3.	— 10 • 15 —	4.	— 6 fl.
4.	— 15 • 25 —	5.	— 7 $\frac{1}{2}$ fl.
5.	— 25 • 30 —	6.	— 9 fl.
6.	— 30 • 40 —	7.	— 10 $\frac{1}{2}$ fl.
7.	— 40 • 60 —	8.	— 12 fl.
8.	— 60 • 100 —	10.	— 15 fl.
9.	— 100 • 200 —	13.	— 19 $\frac{1}{2}$ fl.
10.	— 200 Alen og derover	16.	— 24 fl.

samt

samt hver Kielder, fra hvilken er Dvgang til Gaden, hvad, enten samme er bortleiet eller af Eierne selv bruges, istæden for 2, 3ß. At Vægterpengene til Sikkerhed for sammes Etlæggelse skal ligesom andre Byens Skatter, hæfte paa Husene, og Eierne for samme være ansvarlige, samt i Tilfælde af mislig Betaling være Execution underkastede, og naar det maatte indtraffe at Eierne selv ei boe i Husene, skal de være pligtige ved den af Eierne som beboer første Etage eller Kielderens, at lade Vægterpengene hver Uoverdag til Vægterne besorae betalt, og da det formedelst de mange Forandringer med afbrændte Bygningers Grunde, deels ved det at endeel af dem til Gaden udlægges, deels at nogle ere blevne separerede, og andre sammenlagte, er anseet nødvendigt at lade et nyt General-Mandtal over hele Staden efter foranstørte Regler, saasnart mueligt forfatte, saa maae imidlertid enhver Huus eller Grundeier svare det som Huset eller Grunden hidtil har været ansat for med $\frac{1}{2}$ Gang mere ugentlig, uden Hensigt enten samme er separeret eller sammenlagt med andre. Kjøbenhavns Raadstue den 31. October 1796."

Vægter Inspecteur Tienesten er en af de Betieninger, Magistraten bortgiver; Han kaldes og i Rescript 1689 Ugte Inspecteur.

Hans

Hans Forretninger angives i Forordningen af 26 Juli 1683 saaledes: Han skal have Opsyn med Lygterne at de blive forsvarligt giorde, og om nogen Brestsældighed paakommer, at lade dem reparere, 1. Art. Han skal besørge Lygterne antændte ved Bægterne paa de anordnede Tider, 8. Art. Han antager gode og dygtige Bægtere som han agter at tilsvare, 12. Art. Han visiterer Bægterne hver Aften paa Raadstuen naar de gaae til deres Vagt 2c., saa og sammesteds naar de gaae derfra, hvor de da desuden skal rapportere ham hvad der kan være passeret om Natten 2c. 13. Art. hvilket han strax skal tilkiendegive Politimesteren (see Instruxion for denne 24. Marts 1741. 7. Art.) Han skal een eller to Gange om Natten lade omride og selv undertiden fornemme om Bægterne giere deres Embede som de bør. 15. Art. Efter Forordning 26. Juli 1683. 5. Art., skalde han for Opsyn, og Umage med Lygterne have aarligent 1 Rdlr. af hver Lygte. Siden er han sat paa fast Løn.

Under ham staaer Vagtmesteren eller en Bægter-Lieutenant, som Vagten om Aftenen modtager og udsætter, om Natten patrollerer, og efterseer Bægternes Narvaagenhed og Forhold, saa og paa sine Steder om Morgenent giver Efterretning om hvad der kan være passeret;

seret; nyder Løn af Vægterklassen; Rescript 8. Juni 1689.

Politimesteren har Direction over Vægterne og tilseer at enhver som dertil er beskicket, efterkommer sin Pligt. Forordn. 5. Sept. 1691. II. 1. og 22. Octbr. 1701. II. 1. Dette er i hans Instrux af 24. Maris 1741. 7. Art. extenderet; at Politimesteren skal i Følge Forordn. af 22. Octbr. 1701. Cap. II, §. 1. have Direction over Vægterne, og skal Vægter-Inspecteuren og Lieutenanten hver Morgen saasnart Vægterne paa Raadhuset have anmeldt hvad om Natten er passeret, derom give Rapport til Politimesteren, samt om nogen af Vægterne enten formedelst Drukkenskab eller i andre Maader er befunden forsømmelig, da Politimesteren angaaende alt hvad som er passeret eller ham tilkiendegivet skal lade holde Forhør, og kiende paa Vægternes Forseelse til Pengemulet, Straf paa Kroppen eller til Kassation og Borgerstabs Forbrydelse efter Sagens Beskaffenhed. Findes Vægter-Inspecteuren eller Lieutenanten forsømmelige i at have nøie Opsyn med Vægterne eller at have med nogen Vægternes Forseelse seet igiennem Fingre skal Politimesteren dem derfor til Straf og Undgielse, efter Sagens Beskaffenhed, lade tiltale.

Bægternes Instruxer ere saaledes lydende:

Instruktion for Nattevægterne i Kiøbenhavn.

1. Bægterne skulle alle hver Aften møde paa Raadhuset, præcise ved efterfølgende Klokkeslet, nemlig:

Jan. og Octob. Maaned, Kl. 4 om Efterm.

Nov. og Decbr. . . . . $3\frac{1}{2}$

Febr. . . . . $4\frac{1}{2}$

Mart. og Sept. 6

April og August 7

Mai, Junii og Julii 8

paa det de sammesteds af Bægterlieutenanten kan blive mynstret og opraabt, og enhver svare til sit Navn, som hidindtil brugelig haver været.

2. Ingen maae fra Aftenparaden blive bortte, uden han dertil haver Inspecteurens Tilladelse, med mindre paaafomne Svaghed det skulde forhindre, i hvilket Tilfælde han dog skal være forpligtet at give Bægter Inspecteuren det tilkiende, paa det een af de antagne Reservesvægttere kan møde i hans Sted, som baade kan svare til den udeblivendes Navn ved Aftenparaden

den, og tillige forrette hans Nattevagt, som skee bør.

3. Gadelygterne, saa mange som dennem til deres Poster ere, eller i Tiden maatte blive overleverede, skulde de paa den Tid Brændingen continuerer, besørge forsvarligen renoverede, beskillede, og udi god Stand vedligeholdne, som maae være besørget førend de gaaer paa Aftenparaden, saa og altid neie paaagte, at samme Lygter med deres Lamper og Skaaler ikke bortkommer, eller at de dertil hørende Stiger bortstieles, saafremt de ikke selv vil svare til deres Betaling, og paa egen Bekostning anskaffe det manglende, som formedelst deres Forsømmelse eller Uagtsomhed kunde bortkomme.

4. Angaaende bererte Lygters Antændelse og Brænding, da skal de derom følge og rette sig efter den Ordre og Befaling, som dennem Tid efter anden af deres Inspecteur eller Bægterlieutenanten vorder given, og i extraordinair og uventelig indfaldende Taage eller Mørke, at indhente nærmere Ordre hos bemeldte deres Forsatte.

5. De skulde dernæst med Flid, Arvaagenhed og Edruelighed tage vare paa deres Poster, fra den Tid, de samme antræder, som er hver Aften præcise ved følgende Tider, nemlig:

i Jan.

i Jan. og Febr. Maaned	Kl. 7.
Martii	8.
April	9.
Mai, Junii og Julii	10.
August	9.
Sept. og October	8.
Novbr. og Decbr.	7.

og indtil om Morgenen, nemlig i Januar, Februar, Novbr. og Decbr. til Klokken er slagen 7, Martii og Octbr. til Klokken 6, og April, Mai, Junii, Julii, August og September til Klokken er slagen 5, og bliver da deres Raab saaledes: for Januar, Febr., Novbr. og December første Raab Klokken 8. og sidste Kl. 5, Martii, Sept. og October. første Raab Kl. 9 og sidste Kl. 4, April og August første Raab Kl. 10 og sidste Kl. 3, og Mai, Junii og Julii første Raab Kl. 11 og sidste Kl. 2.

6. Skulle nogen Ildsvaade (den Gud naadelig afvende) om Aften eller Natten paakomme, da skal Bægterne (under deres Tienestes Fortabelse og Straf udi Fængsel paa Band og Brød, om de enten ved deres Fraværelse eller paa andre Maader det forsømmer) forpligtede være, strax og saasnart de det fornemme, enten paa deres Post eller anden Steds i Staden, gjøre Allarm og Anskrig, og Folkene allesteds udi Husene paa deres Post med Banken og Ringen
 Kjøbenhavn. E gen

gen paa Dørene og Porte opbække, samt med et sært imellem sig sluttet Regn og Støden i Fløiten hverandre det tilkiendegive, og derhos raabe: **Brand, Brand**, udi den Gade eller Stræde Ilden er, som fra den ene til den anden skal raabes, paa det at samme i en Hast ved dennem overalt i Staden kan kundgiøres, hvor og paa hvad Sted Nøden er; da og strax nogle af de nærmeste Vægtene ved Ilden skal henløbe, nemlig een til Brandmajoren, een til Vicebranddirecteuren, een til Overpræsidenten, een til Politimesteren og Stadshauptmanden, een til Commandanten og til den øverste Admiral og Holmens Chef, saa og een til Raadhuusvægten, og til de militaire Vægter, hvor Spreiterne ere forordnede, og een til Vægterinspecteuren, for dennem derom at advare; hvornæst de saavel som de øvrige Vægtene strax skal antænde Gadelygterne, omendskiønt det kunde være Maa-nesskin, og ellers inæen Lygter skulle antændes, hvilke Lygter de siden skal slukke, naar Ilden er dæmpet, om det da er lyst. Deruæst og saas- snart Gadelygterne ere tændte, skal den halve Deel af Vægterne, efter den Anordning og Ind- deling som Inspecteuren derom allerede giort haver, eller herefter gier, beaibe sig til Ilden, hvor nogle af dennem skal hensette deres Ges- vær, enten i nærmeste Huse eller paa Raadhu-
set

set, og da med al Flid gjøre deres Beste, Sprøiterne med deres Slanges og Rør vel til Jlden, at bringe, skaffe Vand udi Sprøiterne, hvor det best i en Hast kan erholdes, og dermed continuere det meste mueligt er, indtil de ved deres egne Officerer eller Politiet faae anden Ordre, den de skal følge. De øvrige tilstedeværende Vætere skal strax forsøie sig ved de nærmeste Ender af Gaderne hos Borgervagten, for at beopagte at Flyttegods, som søges reddet, ikke af onde og tyvagtige Mennesker skulle vorde forrykket. Den anden halve Deel af Vægterne, som ikke kommer til Jlden, men forbliver paa Posterne, skal imidlertid forsøie deres egne, saavel som de fraværendes Poster, med fornøden Tilsyn, indtil Jlden er dæmpet, og disse komme tilbage i Aien, og imidlertid skal de paa Posterne tilbageblivende Vægtere nøie paaagte, om nogen nye Jdebrand andensteds skulle opstaae, da den Vægter, som først bliver det vaer, og efter at han først haver gjort nye Alarm, skal strax søge den første Jdebrand, for der at give Overpræsidenten, Politimesteren, Brandmajoren og Vægterinspecteuren derom Efterretning, til videre forsøiende Anstalt; I Liaemaade skal de tilbageblivende Vægtere, efter at deres Kammerader er bortgaanen, nøie paaagte, om nogen forsømmer at udhænge deres Branda

E 2

lygter,

Ingter for deres Gaardes og Huses underste Etager, og det strax om Morgenen for Inspecteuren rapportere, at det nærmere paa sit Sted kan vorde angivet. Naar det skulle hændes sig, at Ildbrand om Dagen opstod, da haver enhver Bægter sig strax og uden Ophold at forsøie til Ildbrandstedet, for paa samme Maade at assistere.

7. De skal hver Morgen, saasnart de gaaer fra deres Poster, rapportere Bægterinspecteuren, hvad som i een eller anden Maade paa deres Post om Natten kan være passeret.

8. Det skal Bægterne hermed alvorligen være anbefalet, at de med Bessedenhed begegne alle Folk, og med Gode styre til rette og forhindre Klammerie, Mord og Tyverie af yderste Evne, og ikke, uden de personlig anfaldes, nogen med Hug og Slag begegne, og udi saadanne eller andre Tilfælde skal Bægterne komme hverandre til Hielp, og usfortøvet løbe til, hvor Bægterfløiten eller Ausrig høres og de paakaldes, og da hinanden uden Falskhed bistaae, og de Skyldige i Arrest føre. Dog, hvis nogen af dem vil give Bægterne Drillepenge, for at komme løs, maae de dem annamme, og dog ei forskaane dem, at de jo blive arresterede, hvorføre de ikke maae understaae sig, at gaae fra deres Poster i den udi forestaaende 5te Artikel om:

ommeldte Tid, enten for een eller anden Unds
 Kyldning, uden i de i 6, 8, 13, 15 og 16.
 Paragrapher af denne Instrux ommeldte Til-
 fælde, under høi og vilkaarlig Straf, om de
 antreffes herimod at handle.

(Anmærkn. Enhver som om Natten lader sig fin-
 de paa Gaderne, skal i al Stilhed fortsætte
 sin Vej uden at gjøre nogen Allarm med
 Hujen, Støjen, Ringen og Banken paa
 Døren eller i andre Maader, i vidrig Fald
 ere Vægterne beordrede at henbringe dem til
 Raadhuusbagten; er nogen ved sit Logement
 eller andet Huus, hvor han har lobligt og
 nødvendigt Erinde, nødt til at banke læn-
 ge og ofte, skal han med Betsedenhed til-
 kiendegive Vægteren sit Erinde; vil han det
 ikke, ansees han paa samme Maade, Placat
 28 Febr. 1772.)

9. Vægterne skulle raabe hver Time-Slag
 efter den i 5. Paragrapho af denne Instrux fast-
 satte Orden eller Tid for hver Maaned, de sæd-
 vanlige Bers, saa og hvad Binden er, og der-
 foruden flittig gaae deres Post igiennem, samt
 opholde sig midt paa Posten, for at paaagte om
 Ildbrand, Mord, Tyverie eller anden Ulei-
 lighed skulle foresfalde.

10. Hvorfor og ingen af demnem maae for-
 samle sig ved Enden af Gaderne, for at holde
 Snak

Snak eller Samtale med hinanden, men enhver skal i den Tid hans Vaar varer, stedse forblive paa den ham anfortroede Post, og ikke findes paa Posten uden i fuld Mundur med Gevær, og den anordnede Haandlygte.

11. Bægterne skulle tilsee og forhindre, at ingen Ureenlighed udbæres og kastes paa Gaderne eller i Canalen om Aftenen eller Natten, eller af Natteførerne spildes. Iliqemaade skulle de paaagte, om nogen fra deres Huse udskyller Pocum eller andet Skarn, hvorom de om Morgenens alre Rapport, og skal derfor nyde deres Deel af Penaestrafen, som slige Personer blive tildomte at betale. Skulde Bægterne overbevises, noget saadant, imedens de var paa Posten, at være skeet, og de det fortiet haver, skal de betale efter Politimesterens Kiendelse, lige saa meget, som de ellers for Angivelsen af Strafbøderne kunde tilkomme.

12. Iigeledes anbefales Bægterne, ifølge af Consumptions-Forordningen de dato 15. October 1778 dens 4. Cap. 13. Art., at de ikke maae lade nogen Slags Vare, som Consumption bør betales af, passere over Gaderne i deres Vaagttimer, i hvad Rigtighed end dertil kan have, hvorfor de skal nyde deres Anpart, af hvis de kunde confisquere. I Almindelighed haver Bægterne at anholde alt hvad der om

Afte-

Altsenen eller Natten paa deres Poster antreffes, af nogen at søges at bringes fra et til andet Sted, være sig Kjøbmandsvare eller andet Gods eller Effekter, hvorved kan være ringeste Mistænkelighed.

13. Vægterne haver og behørig at assistere Politiens Betiente og de anordnede Patroller, udi deres Nattes og andre Inquisitioner, samt dennem samtligen at gjøre al Assistance, baade med at bringe uroelige Mennesker til Arrest, saa og i andre Tilfælde, og naar de fra Inquisitionerne entlediges, haver Vægterne sig strax igien til deres Poster uden Ophold at forsoie.

14. Soldater, og de i Hans Kongl. Majestæts Tieneste staaende Matroser, naar de findes paa Gaderne efter at Tappenstreg er slagen, og ikke kan forevise det bekiendte Frihedstegn til at være ude af deres Qvarteer paa den Tid, haver Vægterne strax at lade levere i nærmeste Nagt eller paa Raadhuset; men skulle det hændes sig, at nogen af den Kongl. Livgarde til Hest skulle foretage sig noget utilladeligt paa Gaderne om Natten, da maae de ikke paa andre Steder end til Regiments-Gevaldigeren afleveres.

15. Begierer nogen Huus- eller Gaardeier, eller en bekiendt boesiddende Mand, at Vægterne skulle arrestere nogen, som enten kunde have
 be

begaæet Tyverie, Indbrud, Slagsmaal eller anden Uorden, da maae Bægteren, naar Huus- eller Gaardeieren eller den boesiddende Mand selv er tilstede og lader Arrestanten udlevere paa Gaden, imodtage ham, og paa Huuseierens Ansvar bringe ham i Raadhuusarresten; men ellers i Husene eller Døre og Porte, maae Bægterne ikke indgaae, med mindre de ere i Inquisition med Politieus Betiente.

16. Bægterne maae ikke i deres Posttid tillade nogen at betle eller synge ved Dørene, men dennem at paagribe og i Raadhuusarresten hense bringe.

17. I øvrigt skal Bægterne sig i alle Maader forholde efter den med Hans Kongl. Majestæts allernaadigste Forordninger overeensstemmende og conforme Ordre, som dennem hver Aften ved Paraden af Inspecteuren eller Lieutenanten vorder given, samt efterleve hvad Ordres Politieimester ved Politieus Betiente eller Inspecteuren og Lieutenanten maatte give dem, og ellers i alle Maader saaledes opvarte deres Poster, som de vil ansvare og staae til rette for, om noget formedelst deres Forsømmelse eller Uagtsomhed maatte sig tildrage.

18. Bægterne skal hver Løverdags i deres Mundering indfordre Bægterpengene hos Besøerne paa deres Post, efter som enhver Bygning
og

de Kielder er ansat at betale, og derfor til Inspecteuren strax samme Dag giøre Rigtighed og anmeldte hvad Restancer der maatte paaløbe, samt hvad Forandringer der foresalde med Kielderes Tilslukkelse eller Bortleilse, paa det samme af Inspecteuren kan annoteres til behørig Af- og Paagang, som og strax annoteres paa Bægternes Indkrævningsliste.

19. For saadan deres Tjeneste skal de nyde i Løn ugentlig 1 Rdlr. 1 Mark, (nu $1\frac{1}{2}$ Rdlr.) og for deres Haandlygters Brænding aarlig 1. Rdlr. 3 Mark, saa skal de og nyde hvert tredie Aar en Mundering med Tilbehør.

Kjøbenhavns Raadstue d. 24. Junii 1784.

(L. S.)

antaget til Bægter, og affagt Eed den

Som ved Fratrædel-
sen skal aflevere denne Instrux til Inspecteu-
ren.

Bæge

Bøgternes Nattesang i Kiøbenhavn.

Klokken Otte.

Naar Mørket Jorden blinder,

Og Dagen tager af,

Den Tid os da paaminder

Om Dødens merke Grav.

Lys for os, Jesu sød,

Bed hvert et Fied

Til Gravens Sted

Og giv en salig Død.

Klokken Ni.

Nu skrider Dagen under,

Og Natten vælger ud,

Forlad, for Jesu Bunder,

Vor Synd o milde Gud!

Beware Kongens Huus,

Samt alle Mand

I disse Land,

Fra Fiendens Bold og Rnuus.

Klokken Ti.

Om I vil Tiden vide,

Huusbonde, Pige og Dreng,

Da er det paa de Tide,

Man feier sig til Seng;

Befaler Eder Herren fri:

Vær klog og snild,

Bogter Lys og Ild,

Vor Klokke er slagen Ti.

Klok-

Klokken Elleve.

Gud Fader os bevar,
 De Store med de Smaae,
 Hans hellig Engleskare
 En Skandje om os slaes;
 Selv vogter han Byen vel;
 Vort Huus og Hiem,
 Haver Gud i Siem,
 Vort ganske Liv og Siel.

Klokken Tolv.

Det var om Midnats Tide
 Vor Frelser han blev fød,
 Til Trost al Verden vide,
 Som ellers var forød;
 Vor Klokke er slagen Tolv;
 Med Tung' og Mund
 Af Hiertens Grund
 Befal Eder Gud i Bold.

Klokken Et.

Hielp os, o Jesu kiere!
 Vort Kors i Verden her
 Taalmodelig at bære!
 Der er ei Frelser fleet;
 Vor Klokke er slagen Et;
 Kæl os din Haand,
 O Trøstermand!
 Saa vorder Byrden let

Klokken To.

Du milde Jesu lille,
 Som haver os saa kjer,
 I Merke fødes ville,
 Dig skee Lov, Prais og Ær,
 Du værdig Hellig Mand,
 Dylse os
 Evindeligh,
 At vi dig skue kan.

Klokken Tre.

Nu skrider Natten sorte,
 Og Dagen stunder til,
 Gud lad dem blive horte,
 Som os bedrøve vil!
 Vor Klokke er slagen Tre;
 O Fader from,
 Til Hielp os kom,
 Din Naade os betee.

Klokken Fire.

Du evig Gud skee Ære
 I høie Himmelchor,
 Som Vægter vilde være,
 For os paa Jorden boer;
 Det ringer nu af Vagt:
 For en god Nat,
 Stig Herren Tak!
 Tag Tiden vel i Agt.

Klokken Fem.

O Jesu, Morgenstjerne,
 Vor Konge i din Bold
 Befale vi saa gierne,
 Bliv du hans Soel og Skjold.
 Vor Klokke er slagen Fem,
 Kom, blide Soel,
 Fra Naadens Pol,
 Dplys vort Huus og Hiem.

Lovet være Gud vor Herre,
 Haanem skee Lov, Pris og Ære.

Iblant andre, der have ønsket en Forsandring af Ordene, er Hr. Professor og Consul Gottsche Hans Olsen, som i sine Poesier, Sorøe 1791, giver S. 67 følgende nye Sang:

Klokken 8.

Hou Vægter, Klokken er slagen Otte!
 Velkommen tause Mørke,
 Velkommen hulde Nat,
 Du gi'er vort Vegem Styrke
 Og Sielene Sabbat.
 Arbeideren
 Til dig gaaer hen,
 Som til en troefast Ven.

Klokken 9.

Hvor hastig glider Tiden,
 Og flygter for os bort?
 Saa klager stor og liden,
 Hvor er dog Tiden lost!
 Brug da din Tid,
 I gavnrig Flid
 Og staae til Gud din Lid.

Klokken 10.

Den milde Søvn indbyder
 Os til et roeligt Vne,
 Hvor Livets Kilde flyder
 Og Dagens Sorger flye.
 Gaa hen i Fred,
 Og læg dig med
 En frelst Samvittighed.

Klokken 11.

Blant vore Brødre mange
 Maae pløie Volgerne,
 Hvor Stormens søle Sange
 Gjør Natten sølere,
 Gud! lys for dem,
 Hvor de gaae frem,
 Og før dem glade hjem!

Klokke

Klokken 12.

Nu slumrer trygt vort Norden,
 I Nattens Favnetag;
 Du som har skabt al Jorden,
 Du skabte Nat og Dag;
 Priis skee dit Navn,
 For Fødestavn,
 Og Søvnens stille Havn.

Klokken 1.

O du som paa dit Leie
 Bortfulker Næsterne,
 Behold din Gud i Eie
 Og lad hans Villie skee;
 I Enklens Smil
 Foer mange vild,
 Guld prøves best ved Ild.

Klokken 2.

Den søde Søvn betvinger
 Enhver udmattet Krop,
 Mens under Mørkets Vinger
 Nye Kræfter klækkes op.
 Du som blev vakt
 Ved Blodets Magt,
 Paa Drømme giv ei Agt.

Klokken 3.

Stræb Menneske at lyde
 Guds faderlige Bud,
 Paa det du dig maae fryde
 Engang, naar du gaaer ud
 Af Gravens Leer
 Til hiint Reveer,
 Hvor Klokker slaer ei meer.

Klokken 4.

Det tykke Mulm forsvinder,
 Og Morgenen er nær,
 Det blide Dagstier blinder
 Den store Stiernehær.
 Matblinkende
 Forkynde de
 Ham, som vi ei kan see.

Klokken 5.

See Morgenrøden smiler
 Som en nyekommen Ven;
 Nu Solen mod os iler,
 O lad os hilse den!
 Da Morgenstund
 Har Guld i Mund,
 Saa iil og brug dit Pund.

Instructionen for de 4 Taarnvægtene i vor Frue-Kirkes Taarn.

I. Skal de efter den Kongelige allernaadigste udaangne Brandordning af 9. Mai 1749 dens 4. Cap. 7. Art. under haard Straf, saasnart de nogen Ildsfare fornemmer, om Natten eller Dagen, strax uden al Forsømmelse med Stormklokken klemte og saavel om Dagen som Natten til underværende Folk eller Vægtene gjøre Anskrig, samt saavidt mueligt efter hvad de formaer at skønne, give dennem tilkiende og bestemme hvor Ilden maatte være, paa det at disse, især Vægterne, igien kan gjøre Stedet, hvor Ilden formodes udbrudt, overalt bekiendt, og dersom Ilden om Aftenen eller Natten paakommer, en stor Lygte med tændt Lys udi paa den Side af Taarnet, som Ilden udi Staden optændt er, paa en dertil indrettet Stang udhænge, til et Tegn omtrent at eftersee paa hvad Sted i Staden Ildsnøden er, saa at de, som til Ilden at dæmpe ere anordnede, sig derhen kunde forsøie, hvilket de flittigen har at iagttage og det ikke ved Søvnagtighed eller i andre Maader forsømme, og dersom Ildsvaade om Dagen skulde paakomme, have Vægterne sig med Klemten paa samme Maade at forholde, og en Fane eller

Kjøbenhavn. F Flag

Flag paa den Side af Taarnet udhænge hvor Ilden i Staden er optændt, til Efterretning for Vedkommende. Med Klemningen forholdes saaledes; naar Ilden er i en Skorsteen da klemtes kun med 3 langsomme Slag af gangen, og opholdes imellem hver Klemning eller 3 Slag efterat de 3 første er giort, omtrent et Minut, men naar Ilden er i et Huus, da klemtes med 6 hastige efter hinanden følgende Slag, og opholdes, efterat de 6 Slag er giort, ligeledes 1 Minut, som saaledes continuerer stedse med 6 Slag indtil Taarnvægterne faae Bud fra Politimester eller Brandmajoren om hvorledes eller hvorlænge de videre skal klemte, og have de at aabne Stormportene paa alle 4 Sider af Taarnet paa det Klemningen desto bedre kan høres.

2. Men skalde der imidlertid andensteds i Staden førend den første Ild er slukket opkomme Ildsvaade, skal de strax og i en Hast forandre og forflytte den udhængende Lygte eller Flag til den Side af Taarnet hvor den sidste Ild er optændt, ligesom og een af dem, saasnart det er skeet, skal søge den første Ild, for at gjøre Brandmajoren den sidste Ild bekendt, paa det at vedkommende som skal søge at dæmpe Ilden, derefter kan vide at indrette de fornødne Anstalter paa begge Steder.

3. Saasnart nogen Ildsbaade paa kommer, det være Nit eller Dag, og de have hiulvet Lykten eller Fanen ud, skal strax een af dem hænløbe til Brandmajoren, Vicebrandmajoren, Doerpræsidenten, Politimester, Commandanten, den øverste Admiral og Bægter Inspecturen, for dem at tilkiendegive hvor Ilden er, og til alle dem mødende Gadevægtene ligeledes at sige hvor Ilden er, og det snarest derefter igien begive sig til Taarnet, men skulde det hændes sig, at de uden for Staden enten paa Fridriksberg eller andre nær Staden beliggende Steder, nogen Ildsbaade skulde fornemme, da maae de dog ikke klemte, ei heller Lygte eller Fane udhænge, forinden een af dem har været hos Politimesteren og Brandmajoren og derfra erholdt Ordre hvorledes de dermed sig skal forholde.

4. Til forbemelte at oppasse, skal de alle fire forblive i Taarnet om Natten, hvor da de tre kan tage Hvile, af hvilke dog stedse een maae ligge uafført sine Klæder, imedens den fjerde holder Vagt, hvilken Vagthavende, naar han nogen Ildsfare fornemmer, strax skal opfalde de andre, der usfortøvet skal komme ham til Hielp og troelig assistere hverandre uden nogen Modvillighed, i alt hvis foresfalde kan, til hvilken Eide og trende om Dagen

§ 2

stedse

stedse skal forblive i Taarnet uden nogen Bortgang, da den fierde i sine Frietimer kan forrette hvis han i Staden kan have at bestille, dog at han forsøier sig til Taarnet saasnart han nogen Ildsvaade maatte fornemme, for sin Pligt at beopagte, og maae Taarnvægterne ikke røge Tobak; hverken inde i Taarnet eller paa Vægtergangen.

5. Med Vagtens Omskiftelse forholde de sig saaledes, at enhver af dem holde Vagt i to Timer, den ene efter den anden, og saaledes haver enhver efter sin Afløsning 6 Timer frie, imidlertid Vagten af de tre andre forrettes, og paa det ingen Ueenighed imellem dem om Vagten skal foresfalde, have de hver Uge at omskifte, saa at den der een Uge har havt sidste Vagt, tager næste Uge første Vagt, 3. Vagt tager anden, 2. Vagt tager 3. Vagt, og første Vagt tager sidste Vagt, og den Vægter som skal afløses, maae ikke gaae ind fra Vægtergangen, førend den anden som skal afløse ham er ude paa Vægtergangen og har tiltraadt Posten.

6. Den som Vagt haver skal stedse patrullere paa Vægtergangen rundt omkring Taarnet og til alle Sider nøie observere og troeligen iagttage om noget fornemmes. enten af Ild eller Anskrig om Ild gøres, saa og om
en

en stærk usædvanlig Røg skulde opstaae, falder han de andre som er i Taarnet, af hvilke een Krax løber hen til Stedet hvor Røgen opstaaer, for at erfare hvad paa Hærde er, desforuden skal de om Aftenen og Natten til hver Times Aag raabe de sædvanlige Vagtervers, saa og raabe hver halv Time og Kvartterer hvad Klokken er slagen, og det til alle 4 Sider af Taarnet, samt tillige raabe hvad Binden er.

7. Brandlygter som dennem til Udhangning leveres, skal stedse være forsynet med de fornødne Lys isatte, og ligeledes den Haandlygte som dennem til at nedgaae med til Klemteflokken leveres, og paa det at Tiden ei skal forhales med først at slaae Ild til at tænde Lysene med om Nattetider, og i Mørkningen, naar Ild skulde paa komme, saa er dennem endnu en Lygte, tilligemed den dertil behøvende Lampe og Tran leveret, hvilken bestandig, paa det dertil anviste Sted udi Taarnet skal hænges, og skal de Lampen i samme Lygte, saasnart det om Aftenen mørknes, antænde og vedligeholde, saa at den brænder hele Natten igjennem, indtil Morgenens, at Dagen saaledes fremkommer at de kan see, da de den igjien udslukke. Ved Vagtenes Omskiftning bliver denne Lampe, af den som vorder afløst, efter seet og forsynet, som bestandig bliver hans Arbeide, førend han sig til Hvile begiver; de skal

skal og hver for sig være forsynet med et god Fyrstøi og dets Tilbehør, paa det at ifald dens ne Lampe om Natten imellem Bagterne skulde slukkes, de da strax kunne være istand til samme igien at saae antændt, og saafremt nogen Brøstfeldighed paa disse Lygter eller Fanen skulde komme, skal de betimelig give det tilkiende for Bygter Inspecteuren, paa det sligt kan vorde forbedret.

8. Med Bagtklokkens Ringning forbliver det fremdeles, som hidtil, at de sligt besørger, og vel haver at oppasse, at de ikke enten for tidlig eller for sildig begynder eller opholder, men præcise naar Klokken slaaer $\frac{3}{4}$ til det Timeslag som i hver Maaned er anordnet, begynder at ringe, og ei opholder før fuld Slag, hvilken Ringning er fastsat saaledes at den ophører

i Jan. og Dec. Maaned	Klokken 4	Slet
Feb. og Nov.	5	
Marts og Oct.	6	
April og Sept.	7	
Mai, Juni, Juli og Aug.	8	

og naar de gaae op eller ned af Taarnet, og Kirkegaardsporten eller Kirkeporten findes tilslut, skal de samme ligeledes efter dem tilslutte.

9. I øvrigt have de at rette og forholde dem efter hvad Ordres Politimester, Brandmajoren, Vægter Inspecteuren eller Lieutenanten maatte give dem, og ellers i alle Maader, saaledes opvarte deres Poster, efter denne Instructions Indhold som de vil forsvare, og staae til rette for, saafremt de ikke vil vente at blive anseet og straffet.

10. For saadan deres Tieneste skal enhver af dem nyde i Løn ugentlig $1\frac{1}{2}$ Rdlr., og til Lys til Brand- og Haandlygten for dem alle 2 Rdlr., men til Lampen skal dennem blive leveret den fornødne Tran, saa nyde de og aarslig en Seildugs Skilder-Kiortel med Fittets Underfoder, som allene bruges af den som gaaer Vagt paa Vægtergangen, og saaledes ved Afslutningen overleveres fra den eene til anden.

Kjøbenhavns Raadstue den 23 Martii 1789.

En Instrux for de tvende Taarnvægttere udi vor Krefseres Kirkes Taarn, og en anden for de 3 Taarnvægttere i St. Nicolai Kirkes Taarn, udstædt under samme Dato, ere omtrent ligelydende med nogle smaa Forandringer, som de locale Omstændigheder foranledige.

Disse Instruxer ere alle trykte i 8vo.; de grunde sig deels paa Brandordningen af 1749, deels

deels paa forhen allerede indført Orden, ifølge den af Vægter Inspecteur Pordorff 1739, og af Vægter Inspecteur Meinersen 1759 udfærdigede Instruxer.

Instruction for Nattevægterne ved Tommerpladsene uden Vesterport.

1. De skal hver Aften indfinde sig paa deres Post førend det bliver mørkt, og førend Pladsene og Portene til Veien for samme blive tillukte, og forblive der, indtil de igien om Morgenens vorde aabnede.

2. I bemelte Tid skal de patrollere frem og tilbage langs med og omkring Pladsene, for at tilsee at ingen overstiger eller indbrækker paa Pladsene, og især om Vinteren, naar Søen er tillagt, tilsee at intet Indbrud eller Overstigelse skeer fra Søesiden, ligesom de og tilseer, at ingen passerer paa Veien langs Pladsene naar Portene for begge Ender ere tillukte.

3. Skulde i ovenmeldte deres Posttid forekomme nogen, som enten vilde overstige eller indbrække paa Pladsene eller at passere paa Veien til Pladsene, skal de dem paagribe, og ifald de gjøre Modstand eller vil undløbe maae Vægtern skyde paa dem, af det Gevær, ladt med smaa Andehagel, som enhver af dem til
den

den Ende er bleven forsynet med, dog ikke uden yderste Nødvendighed betiene sig af dette Forsvarsmiddel, da de i Tilfælde at de samme letsindigen bruge maa vente for deres Skud at staae til Ansvar.

4. Ligeledes skal de nøie paa agte om Jlds-vaade skulde opstaae inde paa Pladsene udi de der værende Contoirer, hvor om Vinteren er Varme, og i saa Fald at løbe hen til Døren mod Langebrog, hvor indenfor er den saa kaldede Kiøkkenkurvs Vagt, for samme for bemelte Vagt at angive.

5. Naar det er meget ondt Veir tillades Vægterne vel at opholde sig i det for dem til den Ende indrettede Brædeskuur, dog ei begge paa eengang, men saaledes at de med hinanden omvekle, og den eene altid være uden for, men de skal flittig udsee af de paa Siderne af dette Skuur værende Huller, for at paapasse om Ihye skulde nærme sig til Pladsene, og i dette Tilfælde skal de lade deres Hunde, som de til den Ende skal anskaffe og afrette, gaae løse, men ellers maae ingen af disse Hunde om Dagen findes løse.

6. Hvad i forbemelte deres Posttid foresfalder, skal de om Morgenens for Væater-Inspecteuren anmeldte, som derom til Politikamret indleverer skriftlig Rapport.

7. Skulde der paa Pladsene eller uden for paa den indelukte Bei, noget Tyverie i deres Vagttid blive begaaet, skal Vægterne ikke allene dertil være ansvarlige, men endog maa vente ved Politikamret at blive tiltalte og straffede for Efterladenhed, og Forsømmelse i deres Tieneste.

8. I øvrigt skal de efterkomme og adlyde hvad Ordres Stadens Vægter-Officerer forbemelte deres Vagt vedkommende maatte give dem, men ellers skal de være befriede for al Dagvagt og anden Tieneste, som Stadens Vægtere ansiges til.

9. For saadan deres Tieneste, samt for at holde de fornødne Hunde, skal enhver af dem nyde ugentlig otte Mark danske, som de hver Løverdag selv indkræve hos Pladsleierne, saa skal og enhver af dem hvert tredie Aar unde en Vægter-Mundering med Rabus, hvilken Mundering hver Morgen skal indlægges paa Pladsernes Contoirer, eller i forommelte Brædeskuur, hvorfra de igien om Aftenen kan bekomme den til Brug, da det ikke tillades dem nogensinde at gaae fra Pladsene med deres Mundering paa.

Kjøbenhavns Raadstue den 24. Juni 1784.

Maar

Naar nogen forlanger Bægtere til Opvartning ved Bryllupper, Huse og andre Selskaber, bestilles de hos Bægter-Inspecteuren, og Betalingen derfor er efter Magistratens Resolution af 11. Jan. 1745. for hver Bægter 4 Mark, hvoraf Bægteren faaer de 2 Mark; Reglem. 5 Juni 1771, 6 Art.

Efter Magistratens Resolution af 17 Mai 1734 skal enhver som til Bægter antages ved sin Bægtertienstes Tiltrædelse erlægge 1 Rdlr. og hver Bægter lade sig afdrage af sin Løn 1 Skilling om Ugen, for hvilke Penge Bægter-Inspecteuren ved hvert Aars Udgang skal aflægge Rigtighed, samt tilholde vedkommende Bægtere samme uden ringeste Indvending at betale, eller i vidrigt Fald at indeholde det af de modvilliges Ugeløn; disse Penge ere til de Fattige, da de Committerede ved Conventhuset havde andraget, at de Fattiges Kasse aarligen maatte bidrage over 150 Rdlr., til afdøde Bægteres efterladte nødlidende Eufers og Børns nødtørftige Underholdning. Ved samme Leilighed erindres og Bægter-Inspecteuren: „at han uden Ophold giver Magistraten tilkiende naar nogen Bægter ved Døden afgaaer, eller der i andre Maader bliver nogen Vacance, paa det den ledigværende Post kan igien ufortøvet blive forsynet, hvortil han

han haver at giøre Forflag paa en god dygtig Person, som kan forevise oprigtige og tilforladelige Skudsmaal om hans Vedruelighed, skikkelige Forhold og Troeskab paa de Steder, han før haver været, og i de Forretninger hannem forhen har været betroet, og ikke førend Personerne af Magistraten ere sundne bequemme, nogen til virkelig Bægter antage."

Med en Amtschirurg her i Staden er oprettet Contract om Bægternes Betiening. Jeg har saadan en Contract for mig, oprettet 1765 imellem Amtschirurg Muxoll og Bægterinspec-teuren; dens Punkter ere: 1. Alle Bægtere maae indfinde sig paa Barberstuen eengang om Ugen, een af de to Dage Torsdag eller Fredag og lade sig barbere. 2. Pensionisterne have imod Bægterinspec-teurens Attests Fremviisning samme Adgang, som medens de virkeligen stode i Tieneste. 3. Naar nogen Bægter skulde faae Bleszure eller Skade, da maae de komme til Chirurgen om Hielp, men om Skaden er af den Besskaffenhed, at de ikke kunde komme til ham, da skal han enten selv eller ved sine Svende uden Ophold besøge dem, og forbinde og curere dem saaledes, som han dertil vil være ansvarlig. 4. Ligeledes om deres Koner og Børn paa kommer nogen Svaghed eller Skade, skal de besøges og med behørig og forsvarlige Medicina-

dicamenter hielpes. 5. For denne Tieneste og Cuur betales Chirurgen 100 Rdlr. aarlig, og hans Svende til Nytaar 2 Rdlr. 4 Mk. 6. Om Bægterne paa deres Poster eller Bægter skulde blive blesserede, og Gierningsmanden opdaaget, da skal Bægterinspecteuren sørge for, at faae den Skyldige tilkiendt, at betale Chirurgen Curen.

Bægterinspecteurer har været: Johan Huusmann; Gregers Rømer, Knud Benzen Pordorf, efter Bestalling 31. Januarii 1722. Meinertsen omtrent 1738. Mathias Pløen; Herman Søderberg.

VII. Om hvad hos os hidtil har været foretaget, foreslaaet, skrevet i Henseende til druknede Menneskers Redning.

Det første jeg har fundet at være hos os offentligen giort til denne gode Sags Fremme, er at en ubekendt Menneskeven i Adresseavisen for 1765 No. 62 lod indrykke et Stykke med Titel: Erindring til Publikum at ikke ansee de Drukuede for døde, men ved angivne Midler at hielpes dem til Live igien. Det er

da:

dateret 10. April 1765 og har denne Slutning:
 „Den som efter denne Erindring hjælper en
 Druknet til Live, og kan stille lovligt Beviis
 at intet Tegn til Liv fandtes hos samme, skal,
 foruden den Glæde hans gode Gierning giver
 ham, bekomme en Belønning paa Adresse-
 Contoiret, som en Ubeliendt der har udsat, nem-
 lig 5 Ducater for den første som guldigen bevi-
 ser, at en for død anseet Druknet ved hans
 Hielp er bragt til Livet, 4 for den anden, 3
 for den tredie og 2 for de følgende.“ I Ad-
 dresseavisen for 1768 No. 132 beklager han,
 at hans Erindring ei havde haft nogen Virk-
 ning, priser det imidlertid oprettede Amsterdams-
 ke Selskab, og lader paa nye aftrykke hans
 Erindring og Præmiens Udsættelse. Ogsaa
 uden Virkning.

Et Par Aar efter, nemlig 1770 udaav
 vor berømte Archiater og Professor P. H. Hens-
 ler et Skrivt paa tydsk, hvori han med en Ty-
 delighed og Fuldstændighed, der gjør Skrivtet
 til et af de mærkeligste i sit Faag, fremsatte de
 Forholdsregler, man da kiendte at gaae frem
 efter, for at tillivebringe tilsyneladende Døde.
 Bogen oversattes paa Dansk af Hofraad Gar-
 bue, praktisk Læge i Kiøbenhavn. Denne Over-
 sættelse blev for Kongl. Regning kiøbt og ind-
 bundet, og ved Kongl. Resolution af 21. Aug.
 s. A.

s. A. befalede, at i Kiøbenhavn, Frideriks-
borg, Kronborg og Hirschholms Amter samt
Odsherred, Kongeriget Norge og Landet Born-
holm skulde, af Omhuue for Bønder og Almuen
som ei selv kunne anskaffe sig dette Skrivt, hver
Sognepræst, hver Sognefoged, Bondelensmand
og Sandemand forsynes med et Exemplar af dens
ne Oversættelse, som stedse skal følge Kaldet og
Embedet til Afbetienelse for alle og enhver,
hvilke deraf nogen Efterretning behøve og for-
lange, saa at de, som disse Kald og Embeder
betiene, samt deres Efterkommere, een efter an-
den blive pligtige, det dem givne Exemplar til
Estermanden i behørig Stand at aflevere, eller
de og deres Arvinger dertil at være ansvarlig;
denne Kongelige Befaling blev ved Placat fra
Rentekammeret af 25. September s. A. offent-
ligen bekiendtgjort.

Under 22. April 1772 udgik en Forord-
ning paa tydsk, hvis Indhold var: at Kongen
med Mishag har erfaret, at paa mange Ste-
der er, formedelt lovformelig Optagelse af et
sundet dødt eller tilsyneladende dødt Legeme, den
høistskadelige Fordom kommet til at herske, at
man holder det for vanærende, at røre slige
Legemer, end sig anstille Forsøg paa Tillive-
bringelse, førend de først af en Embedsmand
eller Rettensbetient ved Haands Paalægning
ere

ere berørte. For at faae denne Fordom udryddet, befaledes: 1. At hver Mand skal uden Forskiel være deslige Forulykkede eller i Livsfare svævende Mennesker behjælpelig, ufortøvet trække de druknede op af Vandet, og løsskiære de Hængte, bringe dem i et af de nærmeste Huse, og der anvende al muelig Umage, for at tillivebringe dem, til hvilken Ende Forordningen var tilføiet et Udtog af Henslers Skrivt 2. Enhver, især Haand-Læger, Badere, Giestgivere, Kroemænd, Fogder, Skoleholdere paa Landet, skulle velvilligen laane deres Huse til en saa christelig og pligtskuldig Hensigt, og lade Forsøg paa Tillivebringelse anstille; derpaa strax giøre Anmeldelse til Stedets Overighed eller Berient. De Nærværende skulle i mueligste Hast besørge en Læge eller Chirurgus hentet, men naar ingen saadan i Nærheden findes, da Districtets Giordemoder eller Skolemester, til hvis Kaldspligter det giordes, at forskaffe sig Kundskab om Redningsmidler, og i slige Tilfælde omhyggelig søge at anvende dem, samt i den Hensigt at være forsynede med fornødne Redningsredskaber efter Muelighed. 3. Disse Anstalter skal i Henseende til enhver, Redningen være end nok saa usandsynlig, anvendes, naar ikke de ubedrageligste Dødstegn af Forraads

raadnelse betager alt Haab. 4. Om Spor af
 Bold og Dvæstning viser sig, skal vedkommen-
 de Dyrighed strax underrettes derom, paa det
 at nødvendig Undersøgelse kunde anstilles. 5.
 Hver den der med Dyrigheds Vidnesbyrd got-
 gjorde, at have reddet en tilshneladende Død
 lovedes af den Kongelige Kasse en Præmie af
 5 danske Ducater, eller om han heller ønske-
 de det, en Medaille af samme Værd. 6.
 Om flere have været deeltagne i den Forulyk-
 kedes Redning, saa maae de efter Billighed,
 og i al Fald ved Dyrighedens Hielp forlige
 sig om denne Belønning. 7. Af Stedets
 Fattigkasse skal de anvendte Bekostninger er-
 stattes, enten de anstillede Rednings Forsøg
 have havt hældigt Udfald eller ikke. 8. Alleveg-
 ne hvor der var Garnison, skulde de Bagts
 havende stedse og ufortøvet være behjelpelige
 med fornødent Mandskab, Ordenholdelse re.
 9. Ligesom de paa et og andet Sted for
 brugelige Formaliteter ved døde Legemers Op-
 tagelse, og dermed forbundne Gebhærer efter
 denne Anordning ganske skulde bortfalde,
 saa skal og i Criminal Tilfælde, hvor en Sec-
 tion er fornøden, denne ei foretages førend al
 Forsøg paa Tillivebringelse har været anvendt,
 og er funden forgievts. 10. For at ingen
 skal unddrage sig denne Menneskeligheds, og
 Kjøbenhavn. G chris

christelig Kierlighedens Pligt af Uvidenhed, saa skal et Exemplar af Forordningen stedsbevareres hos alle Over- og Underbetiente, Magistraten og andre Rættens Betiente, samt paa Landet hos enhver Præst, Sogne- eller Bøndefoged og Skolemester, for sig og Esterkommere i Tienesten.

Hele Forordningen igiennem sporer man tydeligen at den er skrevet for alle Fædernelandets Deele, og ingen steds hverken i Titel eller Text nævnes Hertugdømmene, som dem for hvilke den allene var udflydt. At den var skrevet i det tydske Sprog, dertil har Uarsagen formodentlig været, at enten maaskee Hensler selv har været første Concipist, eller og at den hele Saa, Correspondents med Hensler ic. har været behandlet i et tydsk Contoir. Bedkommende har sandsynligen forsømt at beserger dens Oversættelse i det danske Sprog, en væsentlig Nødvendighed naar den i Danmark og Norge skulde gøre tilstøttet Nytte. Dette fortiente nærmere Undersøelse, som og om den er sendt Ørigheder m. fl. i Danmark og Norge, om Generalitets Ordrene til Garnisonerne blot er sseet til dem i Hertugdømmene, om det Kiøbenhavnsske Collegii Medici Protocollet for den Tid inagen Oplysning indeholder? Hvordan end er, saa blev Forordningen anseet som

som blot for Hertugdømmene gjældende; og der ere Præmier næsten hvert Aar udbetalte efter dens Indhold.

I Aaret 1774 lod hiin Patriot atter i de Kiøbenhavniske Adresse-Aviser No. 119 og 120 indrykke sin foromtalte Erindring; den blev og i samme Aar trykt særskilt i Octav, 4 Blade *). Længere hen paa Aaret saae man i Adresse-Aviserne No. 193 et Tillæg, som begynder saaledes: „Med en ligesaa naturlig som billig Bedrøvelse, da vi alle ere underkastede menneffelige Hændelser, og ikke vide i hvilke uventede Tilfælde vi kan behøve vores Næstes Hielp, har man erfaret, at den i Adresse-Avisen No. 119 og 120 igientagne opmuntrende Erindring om Druknedes Tillivebringelse ikke har havt den ønskede Birkning, siden selv her i Hovedstaden nogle ere anmeldte at være druknede, uden at man har forsøgt at bringe dem til Live igien. Forsikret at dog nogle

G 2

ved

*) Under Titel: Druknede Mennesker igien at bringe til Live. Herfor udbetales paa Adresse-Contoiret efter en Patriots Foranstaltning 5 Dukater for den første som anldig beviser at en for død Druknet ved hans Hielp er bragt til Livet, 4 Dukater for den anden, 3 for den tredje, og 2 for de følgende. Kbhv. 1774, 8 Sider 8. trykt hos P. C. Simmelkær.

ved at kende Midlerne vil ved givne Beilighed betiene sig af dem, anføres nogle som uden for Danmark mere end een gang har bevist deres Godhed" 2c. 2c.

I Aaret 1778 finder man i Adresse-
Avisen No. 38 og 42 Joh. Hunters nye
Forflag at bringe Personer igien til Live som
synes at være druknede, taget af philosophi-
cal transactions; En anden Oversættelse af
samme Afhandling findes i Viborger-
Samler 1780 No. 47.

I Adresse-Avisen for 1781 No. 69.
findes en betydelig Præmie Udsættelse med disse
Ord:

„En som har mere Villie end Evne til
ved Gaver, at opmuntre sine Medborgere til
gode og ædle Handlinger, udlover en Beløn-
ning af 30 Ducater til den som redder et Men-
neske, der enten ved ulykkelig Hændelse eller
med Forsæt er falden i Vandet. Da de gode
Anstalter som paa andre Steder ere søiede,
har viist, at Personer som endogsaa en Time
eller lænere har ligget i Vandet, ere bragte
til Live igien; var det høilig at ønske at saa-
danne Anstalter ogsaa bleve søiede hos os, da
paa en kort Tid saa mange ulykkelige paa
denne Maade har ombragt sig selv. Ei allene
at redde Mennekeliv, men at redde Sieler
hvor

hvor vigtigt et Formaal for Menneskevevnenes Omsorg. Hr. Professor Tode vilde i denne Sag udrette mere end jeg med min ringe Besønning. Jeg troer ham baade istand og ligesaa villig til at udkaste en Plan til et saa nyttigt Institut, som en Regiering, med saa priselige Hensigter som vores, ikke skal mangle at sætte i Udøvelse; og en almindelig Bekjendtgjærelse af Behandlingsmaaden med saadanne Mennesker kunde ikke skee bedre af nogen end af den som søger med et saa nyttigt Uaebblad at gavne sine Medborgere. Til at uddeele, naar disse Underretninger særskilt bleve trykte, samme gratis blandt Almuen ere 10 a 20 Rd. bestemte. Den ovenmeldte Besønning kan, naar Personen som har reddet den Drukede melder sig med Beviis derom til Hr. Professor Tode, afhentes hos ham, da samme skal paa Professorens Anmeldelse derom i Adresse Con- toirets Efterretninger strax blive ham tilstillet."

I No. 73. af samme Aviser findes et Exar fra Hr. Prof. Tode, hvori han, i Henseende til Opfordringen om en Anviisnings Forfattelse, henviiser til hvad man forhen paa Dansk havde, nemlig Henslers Skrivt, hiin Patriots Erindring, Hunters Afhandling.

1783 inddraf den første belønnede Til-
livebringelse af en Druknet i Danmark og
Norge

Norge. Man finder Underretning derom i Rhøns. Adresse-Aviser for 1783, No. 49. 50. 52. 54. 55. 56. 68. og 78, samt i Tode's nye Sundheds Tidender Nov. 1782 (udkom 1783) S. 584. 600, December 649. 654. To Fattige Folk paa Fredensborg havde faaet en liden Dreng, der ved at gaae over en iisbelagt bristet Dam var druknet, tillivebragt. De søgte til Tode for ved hans Hielp at faae en Præmie. Han indrykkede i Aviserne en Bekjendtgjørelse om Tildragelsen, og opfordrede Publicum til ved milde Gaver at bidrage til Reddernes Belønning. Hiin Patriot der havde udsat Præmie var strax rede med sine 10 Rd. som paa Adresse-Contoiret modtoges, og hvorom han i Avisen gav Bekjendtgjørelse med Underskrift V; til lige fremførte han den Meening: „at naar Redderne, af Publici Sammenstod fik ligesaa meget til som hans 10 Rd., var deres roesværdige Handling tilstrækkeligen paaflænnet, og at Resten kunde henlægges som en Fond at anvende til fordoblede Præmier, naar her i Kiøbenhavn, hvor Leilighed saa ofte gives, nogen maatte hielpen en Druknet tillive,“ hvilken Formening Prof. Tode i en følgende Avis meget modsagde, talende for de af ham anpriste Reddere. Foruden hiin Patriot der sendte sine 10 Rd. til Adresse-Contoiret, (og der siden i Aviserne for 1783 No.

68 lod indrykke Igentagelse af sin før nævnte Erindring, med det 1774 giorte Tillæg) sendte end een Ubenevnt til Profess. Tode for Redderne 10 Rd. som han og kaldte: den udlovede Præmie. Man skulde næsten falde paa at troe at denne Mand var den samme der 1781 havde udsat den anseelige Præmie af 30 Ducater, og at han havde forlemt Størrelsen af den belovede Sum; foruden disse 20 Rd. fik bemelte Reddere 74 Rd. 68 β ., og Tode havde foruden Bryderier, Misfornøielse, og den liden Glæde, at kun 24 af Publicum gjorde Sammenstod, et Udlæg af 5 Rdlr. 28 β . som han skienkede, saa at den hele Sum for denne Redning var 100 Rdlr.

I Sundhedsblade for 1786 S. 183 86, 193:97. 256 taledes Tode atter for den vigtige Sag: Druknedes Redning. Siden udgav han i Forening med Hr. Doctor Mangor en Plan til et Selskabs Oprettelse i denne Henseende; men en forunderlig Kulde modtoges den med.

I Schleswig-Holsteinische Provinzialberichte 1788, 5. Hefte S. 217. 220 findes fra Hr. Pastor H. Wolf en Esterretning fra Nordredtmarshen om Forsøg paa Druknedes Redning, hvoraf sees at der endnu herskede den gamle, affhyelige, ufornuftige, umenneskelige Skik at lade

lade det forulykkede Menneſke ligge uden at vove at røre det førend Forholdsordre fra Dvrigheden var indhentet.

I ſamme Provinzialberichte for 1789 4. Heſte S. 113. findes en Erindring om hiin Forordning af 27. April 1772, ſom ordlydens de er indrykket, og en Skrivelse fra Paſtor Bielefeld i Sterup i Flensborg Amt, hvoraf ſees, at endſkiøndt Forordningen af Prædikeſtolene blev offentligent læst, og uagtet dens Bydende i Slurningen, var den dog ſaa aldeles forſvunden at han ingenſteds kunde ſaae den opſørgt. Endeligen erholdt han med Nød et Exemplar fra en Ven i Slesvig. For at den gode Sag ei naanſke ſkulde komme i Forglemmelse lod Paſtoren trykke 4000 Exemplarer af Forordningens Bilag eller Anviisning til Behandlingens Maade.

I Adresse-Aviſen 1795 No. 347 bekiendtgierdes et Tilfælde hvorledes et igiennem Iſen nedfaldt Barns Liv reddedes. Hviſterets Advocat Secretair Hoſted indſamlede Bidrage til at belønne Redderne, og har derfor i Adresse-Aviſen No. 107. for 1796 aflagt Regnskab. Det indkomue var i alt 61 Rdlr.

Under 9 Marts 1796 udgik en Placat fra Kiøbenhavnſ Politikaammer, indrykket i Adresse

Adresse Avisen No. 57 for 1796, saaledes lydende:

Ved Skrivelse af Vaars Dato har det Kongl. danske Cancellie befalet mig "offentlig at advare enhver som at afholde sig fra at gaae paa Isen, saavel paa Kanalerne her i Staden, som de omkring Byen liggende Søer samt Rheden, hvor der ikke havest fuldkommen Sikkerhed for at Isen er stærk nok til at bære, og til Beskyttelse i denne Henseende, at foranstalte saadanne farlige Steder udmærkede;" Samt derhos at bekendtgjøre følgende:

1. At Enhver, være sig Fiskere eller andre, som af Nødvendighed hugge Baag eller Hul i Isen, skal være pligtige til, under Straf af 14 Dages Fængsel paa Band og Brød, at sætte et Mærke paa Stedet, efter Politimesterens Anordning, og at ligesom hermed fra Politiets Side skal have Indseende, saa er og det Kongelige Generalitets og Commissariats Collegium bleven anmodet at medvirke til dette Diermeed, ved at lade de Skildvagter, der have Post i Nærheden af Canalerne og andre tilfrosne Bunde, holde enhver fra at komme paa de Steder der ere udmærkede som farlige.

2. At naar nogen bemærkes at være sunket i Bandet, da skal den som først bliver ham vaer, strax ved Hielp af Enhver, som maatte komme til:

tilstæde der, eller paa Gaden, eller i Mangel deraf af de nærmeste Huse, hvor Beboerne ikke maae nægte at modtage ham, under Straf af 50 Rdlr. til Stadens almindelige Fattig-Kasse, hvorefter bemeldte Huusbeboere uopholdeligen skal sende Bud til en af de nærmeste Chirurger eller Læger, som da, hvad enten han er i Kongelig Tjeneste eller ikke, uvægerligen skal indfinde sig for at anordne og anvende de bequemeste Midler til at bringe den Druknede igien til Live. Dersom Redningsmidlerne lykkes eller dertil gives Haab, da skal den for saavidt Reddede, strax henføres til Friderichs Hospital, det almindelige Hospital eller Sæqvæsthuuset, naar han findes inden Stadens Bolde, eller paa et Sted, som er nærmere ved et af disse benævnte Hospitaller, end ved St. Hans Hospital; men dersom han findes paa Peblingesøen eller andensteds uden for Staden, hvor St. Hans Hospital er det nærmeste, da bør han søres derhen, og Chirurgus der sørge for hans Frelse og Pleie.

3. At dersom det, efter anstillede Forsøg, bliver umueligt at bringe den Druknede igien til Live, da skal saadant af den eller de tilstædeværende Chirurger skriftligen attesteres, og da, naar hans Opholdssted ikke vides, eller hans nærmeste Frænder ikke kiendes, gøres Anmel-

del:

delse derom til Kongens Foged, som strax besøger ham afhentet og det videre Fornødne foranstaltet.

4. At de Udgifter, som maatte medgaae til Medicamenter, til den Druknedes Transport til Hospitalet eller i andre Maader, skulle for det første udredes af Politieklassen, og Tildragelsen indberettes til Cancelliet."

I Følge deraf bliver denne Befaling herved offentlig bekendtgjort til alle Bedkommendes Efterretning og Efterlevelse, hvorhos Enhver, som af Nødvendighed maae huaage Waag eller Hul i Isen paa nogen af foransførte Steder, tilholdes, inden han igien forlader Arbeidet, at forsyne Stedet med en Stang af 2½ til 3 Alens Høide over Isen, som forsvarlig er fastgjort i samme, og paa Toppen bebunden med et paa en lang Afstand kiendeligt Knippe Halm, og dersom Waagen eller Hullet er over en Alen langt, da at udmærke Stedet med en lige saadan Stang for hver af Enderne, samt naar saadant er skeet, uophødeligen at anmeldde dette paa Politiekammeret.

Ligeledes advares den eller de, hvis lovlige eller tilladelige Bei falder over Isen, at fortsætte samme med tilbørlig Forsigtighed, da ikke allene de Steder, hvilke paa foransførte Maade de deels allerede ere og deels herefter blive udmærkede, men ogsaa ethvert Tisstrøg i Nærheden

den af Broerne og hvor Strøm eller Vandstyk
ellers har sit Løb, med Grund kan ansees for
farligt til Overgang.

Med Hensyn til dem, hvis Ungdom
og Uerfarenhed maae gjøre det til Pligt for
andre, at vaage for deres Sikkerhed, skulde
jeg ved denne Leilighed ikke undlade at bringe
Placaten af 29. November 1769 i Erindring,
hvis Indhold er følgende:

„Da det næsten hvert Aar tildrager sig,
ligesom det og allerede denne Vinter er skeet,
at Mennesker drukne og omkomme formedelst
deres egen Forvoenhed, ved at gaae og lebe
paa Skæiter paa Isen udi Canalerne og Stads-
gravene, hvor Isen paa nogle Steder kan væ-
re stærk og bære, men andre Steder ikke; saa
bliver herved alle og enhver advarede, og paa
det alvorligste paamindede, at holde deres Børn
og Læredrenge fra, at lade sig finde paa Isen
udi Canalerne eller Stadsgravene, da de, som
befindes herimod at have handlet, maae vente
derfor vedbørligen at blive anseete og straffede.“

Politieklammeret i Kiøbenhavn den 9. Martii
1796:

M. Cold.

Endelig synes nu den rette Tidspunkt
at være kommet for offentlige Redningeanstal-
ters

ters Tilveiebringelse, og alvorligt Arbeide for dens
 ne vigtige Sags Fremme. De Herrer J. D. Her-
 holdt og C. G. Rafn, begge tilforn ved
 tiatige videnskabelige Arbeider høitagtede Mænd,
 udaave i Forening Skrivtet: „Forsøg til en
 historisk Udsigt over Redningsanstalter for Druk-
 nede, og Underretning om de beste Midler ved
 hvilke de igien kunne bringes til Live. Med (1)
 Kobber. Kbhvn. 1796, 114 S. 8vo. (ogsaa
 indrykket i Phisic. oekon. og medicochirurgisk
 Bibliothek. Sept. 1796. men uden Fortalen og
 Tilagnelsen til Loventlov, Hensler, Tode, der fins
 des i de særskilte trykte Exemplarer). Noget
 efter saae man i September i Aviserne en Bes-
 kiendtgjørelse fra Hr. Divisions Chirurgus Her-
 holdt, at et Selskab allerede havde foreenet sig
 i det Niemeed at foranstalte en offentlig Red-
 nings Indretning tilveiebragt. Selskabet holde
 sin første Forsamling den 7 October, som
 altsaa er at ansee for dets Stiftelsesdag. Da
 den strax efter i Selskabets Navn udgivne Ind-
 bydelseplan indeholder Angivelsen af dets For-
 maal og Indretning, saa indrykkes den her ord-
 lydende:

Inds

Indbydelseplan fra Selskabet for druknede Menneskers Redning.

Selskabet vil stræbe at efterligne de offentlige Indretninger, som i Amsterdam, Paris, London og Hamborg have reddet saa mange forulykkede Menneskers Liv.

Selskabets Formaal bliver altsaa:

1. Til offentlig Brug at anskaffe de fornødne Redskaber, hvormed druknede Mennesker kunne let, sikkert og i Hast tages op af Vandet, saavel om Sommeren, naar Canalerne ere aabne, som om Vinteren naar de ere tillagte med Is.

2. Ligeledes at anskaffe et nødvendigt Antal af Redningskasser, hvor Lægen kan forefinde alle de Midler og Instrumenter, hvilke paa lidelige Erfaringer have lært at være tienlige til Druknedes Oplivning.

3. Agter Selskabet ved passende Belønninger at opmuntre alle og enhver til godvilligen at komme druknede Medborgere til Hielp.

4. Vil det bære Omsorg for, at de Druknedes beste og paalideligste Behandlingsmaade vorder gjort saa populair og almecennyttig som mueligt. Og endeligen

5. Skal intet være Selskabet til større Forsnielse, end at kunne gaae andre Borgere til Haande, som uden for Hovedstaden maatte ønske

ste

ſke at faae oprettet en lignende Redningsanſtalt.

Saaledes vil da Selſkabet rydde de Hindringer af Veien, ſom hidindtil have modsat ſig vore egne Medborgeres Redning. Den hele Indretning udkræver kun en ikke betydelig Capital, af hvis Renter de aarlige Udgifter kunne beſtrides. For at faae denne ſamlet, holder Selſkabet det for Pligt herved offentliggen at indbyde ſaavel Hovedſtadens Indvaanere, ſom andre udenbnes Menneſkevenner, der vilſe fremme dette velgiørende Værk, til at yde et vilkaarligt Bidrag efter Enhvers Evne og gode Villie. Den der een gang for alle erlægger een Portion, ſom er faſtſat til 5 Rdlr., anſees ſom Selſkabets Medlem, uden Henſyn til Stand, Rang, Haandtering, Kion eller Religion. Planen behager man efter Paategningerne at tilſtille Diviſionschirurg Herholdt, boende i Nyntergaden No. 57, ſom ogſaa af Selſkabet er berettiget til at imodtage Indſkuddet. Hver Uge bekiendtgjøres de nye tilkomne Medlemmers Navne i Aviserne, og een Gang om Aaret ſkulle de ſamtligen, tilligemed Enhvers ſærſkilte Bidrag, indføres i Selſkabets Hiſtorie, ſom ſkal vorde fremlagt for Publikum i vore Maanedſkrivter. De Medlemmer, der ikke have Leilighed til at tage Deel i Selſkabets

bets

bets Bestyrelse, kunne deraf tillige blive underrattede om Selskabets Forhandlinger, dets Fremgang, og de indkomne Penges Anvendelse. Held være enhver Medborger, som befordrer dette gode Værk!

Selskabet for druknede Menneskers Redning.

I den korte Tid af et Par Maaneder er nu Medlemmernes Antal allerede været (den 27 Novbr.) til 168, og den ved dem sammenskudte Sum til over 1000 Rdlr. Selskabet og dets Formaal er i vore periodiske Skrifter overalt med Rette anbefalet. Især har Prof. Rahbek i Tilskueren No. 76 og 77 S. 607-661 med Kraftfuldhed og Barme skildret Vigtigheden af offentlige Redningsanstalter, og viist Pligten at bidrage dertil, i sit sulde Eys. I Sundheds Journal for Julii (udkommet i October) 1796. S. 98-109 har Prof. Lode ligeledes været en kraftig Talsmand for dette af ham før saa ofte frugtesløst behandlede Anliggende. Fremdeles er herom skrevet af Dr. Buchhave i politisk physisst Maaazin October 1796.; af Hr. Prof. Botcher i Borgervennen 1796 No. 40, 41, 42, og i Recensionen af førnævnte Skrivt, i lærde Efterretninger No. 35, S. 547-57; af Bibliotheksecretair Fr. Eckard i Kritisk og Antikritisk Journal for Aug.

August 1796 S. 273-284; af Doct. Philos. D. Wolf i Journal for Politik og Menneske- kundskab, Novbr.; fremdeles i Udtog af de Engelske Oppositionsblade No. 7 S. III. og i Aftenposten. I Bidrag til Fyens Avertisse- ments Tidender, Octbr. 1796 No. 80 findes efter en Anmeldelse om Selskabets Stiftelse, dette Tillæg: „Vi frembringe i Odense mange Ting. Upaatvivleligen findes her ogsaa Menneskeven- ner, der gierne traadte sammen i et saadant Selskab. I dette Haab indbydes herved de som til denne velgjørende Hensigt maatte beha- ge at tage Deel heri, at lade deres ærede Navn antegne i Avisexpeditionen, da man derefter om en Maanedes Tid kunde samles paa et beqvemt Sted, for at forfatte Planen til Selskabets Ind- retning, og fastsætte det ubetydelige Tilskud, Indretningen udfordrer, samt vælge de fornød- ne Mænd til Bestyrelsen, hvorved det da maae staae enhver frit for igien at fratræde, som ansaae Bekostningen for stor.“

Besnnderligt er det at det chirurgiske Aca- demie, at Collegium Medicum og andre vedkommende, hvis Embeds- og Kaldspligt det var at sørge for hvad Selskabet nu har paataget sig, have forsømt det; ogsaa burde de have sørget for at Henslers for omtalte for Kongl. Regning udi- deelte Skrivt var fra de Steder, hvor det som Ja-

ventarium skal findes, tilbagefordret, da det indeholder Grundsetninger i Henseende til Aarsladning, som han selv siden har tilbaagetaget. Dog — de oprette vel denne Forsømmelse ved kraftigt at understytte Selskabet. Hæld være det!

Efter Justitsraad E. Pontoppidans Magazin 2. Deel 1793 S. 482-488 har Antallet af forulykkede og dødsfundne Mennesker i Kiøbenhavn været:

1780	33
1781	32
1782	53
1783	47
1784	35
1785	51
1786	40
1787	34
1789	24
1788	
1790	72
1791	
1792	31, neml. 27 Mandf. og 4 af

i 13 Aar alt 452. Dvindfiønnen.

eller efter Middeltal aarligent omtrent 35 opdagede Tilfælde; thi ved Storme og stærk Strøm i Vandet bortdrive rimeligen nogle Drukne.

Hvor

Hvor mange af bemeldte Tal har derimod været druknede og hvor mange paa andre ulukkelige Maader forulykkede?

VIII. Spørgsmaal.

„Er den Maade i store Byer at binde beskienkede Mænd og Qvinder paa en Stie med Rem omkring Livet, for at arrestere dem, ikke ganske modstridende et godt Medicinalvæsen, da de lægges paa Ryggen med udstrakt Legeme, hvorved de spirituøse Dunster gaae tilbage i Hovedet, og blive mere dræbende? Maae Hospitalet ei beholde disse nogle Maaneder længere? Kunde ei enhver Kiemnerklasse gjøre Udlæg for simple Bærestole af Træe med en Halvdør for, og disse i enhver Hiørnegaardsport at findes parate til Brug? at den Arresterede blev tilpligtet at betale for Portochaisen var meget billigt og langt almeennyttigere end hiin Maade, som er fra de ældre Tider, da ikke, som nu jævnligt (i Kiøbenhavn) 3, 5 til 8 Natteværmere opbringes til Raadhuusarresten?“

Hvad mon der er kommet ud af Magistratens Overveielser over dette Forslag fra en af dens Medlemmer, Justitsraad Pontoppidan, i hans

Magazin, 2. Deel S. 482? Dog — det staaer i en trykt Bog; reflecteres altsaa ikke. —

Regt om Kiøbenhavn 32 Mænd. *)

I Kiøbenhavn Privilegier af 10. August 1658 og den senere Confirmation i Diplomet af 24. Junii 1661 siges §. 2: „Præsident, Borgemestere og Raad med Borgerskabet maae udvælge 32 af de beste og fornemste Borgere her i Staden, hvilke tilligemed Præsidenten, Borgemestere og Raad Stadens og Meenighedens (d. Indvaanernes) Beste, saavelsom dets Indtægt og Udgiwt efter Tidens Bestaaffenhed kan overveie, og derom handle og slutte; af bemeldte 32 Borgere maae udvælges 10, som tilligemed Præsidenten og een af Borgemesterne maae altid have frie Tilgang til Os (Kongen) Stadens og det gemene Anliggende at andrage.“

Under 14. Sept. 1659 bleve de for de 32 Mænd forfattede Bedtægter og Artikuler af Stadens

*) En Samtale imellem to Borgere om Kiøbenhavn's Repræsentanter eller de saakaldede 32 Mænd. Kbh. 1793. 16 S. 8. trykt hos Chr. Fr. Holm. Ere Kiøbenhavn 32 Mænd det Almindelige i Staden til den heftigste de Gavn eger ikke? Kbh. 1793. 16 Sid. 8. trykt hos Seb. Popp. Ret vel Provot.

dens Maastrat og tredsindstyve Bergere, Olf-
dermænd og Biesiddere confirmerede. Endvilde
dere paalagde Maastraten under 30. Novbr.
1661 disse 32 Mænd flere udviklede Forpligtelser.
Disse 10 Documenter lyde saaledes:

Efter som Hans Kongelgk Majestet og
Danmarkis Riges Høyvise Raad Kiøbenhavn
og dets Indvaanere for deres troe Tieneste og
og Assistentz, imod Rigans Fiender, med nogle
sær Privilegier dateret den 24de Martii
No. 1659, haver benaadiget, og i samme Pri-
vilegiers andet Capitel formeldes, at Kiøbens-
havn skal være Een frie Rigs Stadt, og til-
lige annammes for een frie Rigans Stand
og udi alt hvad Riget til Beste delibereres
kan, have deres Stemme og Somtykke; Til
hvilken Ende Borgemestere og Raad tillige-
med Borgerfabet maae udvalge Tredive og Toe
af de beste og fornemteste Borgere her udi
Staden, som tilligemed Borgemestere og Raad,
Stadens og Meenighedens Beste, Saavel som
dets Indtægt og Udgift kan overveie, og der-
om handle og slutte; af bemeldte 32 Borge-
re maae udvelges Toe, som tilligemed Tvende
Borgemestere maae have frie Tilgang til Hans
Kongl. Majestet den gemeene Anliggende at
andrage. Saa og med Rigans Raad og Stæns-
derne, naar fornøden gøres, at deliberere,
samt

samtykke og befordre, hvis til Hans Kongl. Maestets, Rigets, Byens og det gemeene Beste gavnligt kan være. Da vaa det Hans Kongl. Maestets og Danmarkes Riges Høivise Raads Naadigste Privilegier, ved Velviise Borgemestere og Raad og de 32 Borgere desbedre kan iagttages, og til den gemeene Nytte beforders, ere disse efterfølgende Artticle og Bedrægter Dennem og Deres Efterkommere, til Efterretning og Forehold opsæt og af Velvise Borgemestere og Raad og Borgereskabet, confirmeret og underskrevet.

1. At de 32 Mænd i det mindste Een gang hver Maaned, og ellers, naar dennem selve godt synes og tilsiges at komme tilsammen, Byens og den Gemeenes Nytte at overvæne, og hvis de da med hverandre delibererer, Velvise Borgemestere og Raad at andrage, som da tilligemed de 32 Mænd, om deres Deliberation kan handle og slutte.

2. Naar Borgemestere og Raad eller de Tvende dertil forordnede Mænd, de 32 Mænd lader tilsiige at møde, da enhver til den tilsagde Tid, efter Hellig-Geistes Klokke at regne, at komme tilstæde; hvo længer uden lovlig Forsald og Undskyldning udebliver, give til Straf for hver Qvarteer Een Halv Mark, hvo gandske udebliver til Straf Een Halv Rigsdaler,

daler; hvo fra Forsamlingen uden lovlig Undskyldning og Forlov bortgaaer skal bøde samme Bøder, som gives af dennem som aldeles udebliver, hvilke Bøder og strøen skal indfordres og betales, og udi een sær Bøsse indlægges.

3. Bemeldte 32 Mænd af de fornemmeste Borgere som nu ere, eller herefter kommandes vorder, skal søge deres Sæde og Gang til Forsamling, saaledes som de udi De 32 Mænds Tull nu bliver indskreven, og, naar nogen af dennem afgaaer, skal de, som i deres Sted igien forordnet vorder, lade sig med de nederste Pladser være benøiede, og efterhaanden som andre afgaaer og Sædet faldendes vorder, forhøies.

4. Hvis de 32 Mænd med Borgemestere og Raad paa Byens og Meenighedens Begne slutte og samtykke, dermed skal det gandske Borgerskab og Indvaanere være fornøiede, hvorimod de 32 Mænd skal anlove, at De som ærlige Mænd, efter deres borgerlige Eed, intet andet end Byens og det gemeene Beste vil søge at forestaae, saaledes som de for Gud og Retten vil forsvare. Dog om noget kunde foresfalde, som dennem syntes ikke uden andre Borgerkabets Bidskab at kunde indgaaes, da Borgerkabet først sligt at forstændige,

dige, førend noget endeligt derom vorder sluttet.

5. Det som paa Raadstuen og i de 32 Mænds Forsamling omtales, sluttet og handles, som Magt paaligger og vedtages, ey at skal aabenbares, skal hos dennem selv holdes hemmelig og stille; befindes nogen herimod at gjøre, og det hannem lovligen kan overbevises, skal af de 32 Mænds Talt udviises, og derforuden give til Straff Tve Rigsdaler.

6. Hvis af de 32 Mænd udi deres Sammenkomst proponeres for Borgemestere og Raad at andrage, det samme skal i deres Protocol protocolleres, hvorfore de en egen eedsoren Skriver skal have; Saa og en Tiener, som de 32 Mænd, naar fornøden gjøres, skal tilsiige og ellers forrette hvis hannem bliver befalet; bemeldte 2de Personer skal af Byen have deres Løn.

7. Byens Bestillinger, som BorgerSkabet haver hidindtil været medbesværet, skal de 32 Mænd være forskaaet for, undtagen Kirke-Bærger, Over-Formynder, Kjemner, Havner-Herres og Fattiges-Forstanderes Bestillinger; Ellers skal de 32 Mænd især have Indseende med Byens Indtægt, saa og hvis til Hafnens og Byens Bygning eller anden Udgiwt, efter

Ti-

Tidens Tilfælde nødigt eragtis gavnligt at være. Bestigeste have Tilsyn, at al Forprang og ubilligt Kiøb kan affkaffes og Byens og den Gemenes Nytte i alle Maader kan befordres, saavidt tilbørligt og mueligt er.

8. Hvis paa Meenighedens Begne til Hofve skal andrages, og med Riigens Raad og Stænderne, naar fornøden gøres at deliberere, det skal efter Kongl. Mayestets Naadigste Privilegiens videre Formeldning skee og befordres af 2de dertil Deputerede Borgemestere og 2de af bemeldte 32 Borgere, hvilke 2de Borgere aldtid saalænge de leve, derved skal forblive, med mindre de til høiere Offieier bliver befordret, som iligemaade skal anlove i samme deres Forretning ey andet at søge, uden det som kan komme Hans Mayestet, Riget, Byen og Meenigheden til Gavn og Gode.

9. De Tredive og Toe Mænds Forsamling skal skee paa Kiemneriet eller Raadhuss-Salen.

10. De 32 Mænd som nu ere eller herefter bliver udvelt, skal stedke, saa længe de lever og sig tilbørlig forholder, derved forblive, undtagendes de til høiere Officia bliver befordret.

11. Naar nogen af bemeldte 32 Mænd ved Døden og ellers afgaaer, da Borgemestere og Raad, og de 32 Mænd og Borgerskabet efter Kongelig Mayestets Privilegiens Formeldning,
at

at udvælge een af de andre Borgere i handts Sted efter de meste Stemmer; ligesaa skal og forholdes, om nogen af de 2de Mænd afskaaer, da af de 32 Mænd een anden igien at udvælge, og efter de Meste Stemmers Tiudelse i den afgangnes Sted at indsætte.

12. Ingen udi Forsamlingen maae hinanden med Ubeqvems Ord anaribe eller overfalde, under 10 Rigsdalers Straff, dersom saa skeer, og det Vre og Lempe er angelegen, da icke alleeneste Bøderne at udgive, medens og forviises af Forsamlingen, og Sagen ders imidlertid, ved Lands Loven med hinanden til Endelighed at udføre.

Ut alle disse forskrevne Punkter af Os 32 Mænd og Bores Efterkommere holdes og efterkommes skal, have Vi til nydermeere Bekræftelse tillige med Borgemestere og Raad, Tredsinde tyve Borgere og Laugs Oldermænd og Biesidderere her i Staden Bores Hænder her neden underskrevet, og med Stadts Ziegel underhængendes bekræftiget. Actum Kiøbenhavn den 14de September Anno 1659.

Hans Mansen. Christopher Hansen. Fiend Nielsen.
 Peder Pedersen Nim'and. Niels Hansen Folkenel
 Gaenhaand. Peder Pedersen. Jacob Andersen. Bør
 tholomæus Pedersen Mpp. Hendrich Asachsen. Fri
 derich Thurisen. Henrich Jacobs. Christen Jensen
 Beck. Niels Auhfen. Casper Seerten. Jens Tho
 masen

masen Eghd. Wilhelm Fuuren Eghd. Johan Lehnn.
 Herman Isterberg. Jorgen Hansen Rasch Eghd. Stefsen
 v. Essen. Johan Børste. Peder Jacobsen Hlensborg.
 Peder Juul Pasauen. Cordt Hendrich Mcker.
 Rasmus Hansen Munk. Detmer Buscke.
 Mauritz Frikke. Leonhard Klauvand. Albrecht Düs-
 seldorff. Johan Adolf Ernste. Hans Pedersen Klein.
 Carl Rosen Meyer. Hans von Moesengrad. Seve-
 rin Lauritzen Præstou. Strange Troner. Jens Be-
 nigsen. Paul Förster. Johan Stichman. Peder
 Riber Eghd. Augustinus Otte. Claus Beboe, Eghd.
 Morten Sippen Eghd. Niels Rasmusen. Poul
 Christensen Kuhn. Wilhelm Beckmann. Jan Michels-
 sen. Mads Rasmusen. Erich Munk. Christen Ol-
 sen. Jacob Voulsen. Muddys Eghd. Jens Jens-
 sen Eghd. Jacob v. Hain. Oluf Jensen Eghd. Hans
 Knudsen Leegaard. S. N. S. Jacob Bang. Pe-
 der Thuesen. Mouritz v. d. Zyd. Hans Jacobsen.
 Mads Lauritzen. Knud Olsen Eghd. Nicolai Nens.
 Simon Krick. Isach Klauvand. Friderich Popping.
 Wilhelm Danielsen. David Madsen Eghd. L. V. S.
 Jorgen Vilhelmsen. Peder Pedersen Juul. Evert
 Funck. Lorenz Lamback. Peder Kink. Davidt Moor.
 Christen Pedersen. Marcus Sellid. Peder Jacobsen
 Golding. Anders Rasmusen G. A. S. L. S. Simon
 Okronberger. Jens Hansen Randstober. Jacob Os-
 rensen. Cordt Hermanssen Randstober. Tolf Niel-
 sen. Albrecht Castens Oldermund. Peter Schulz.
 Hans Schale Buchbinder. Hans Mars Glaser Ol-
 dermand. I. C. Peter Weichholz. Frans Boye. I. I.
 I. Caspar Karck. Peter Droster Oldermund. Johan
 Borchwart. Marten Sofrensen. Michel Klauvand
 Mahler. Simond Nielsen Oldermund. Hans Jen-
 sen. Lender Steuffen. Hermund Marker. Anders
 Hansen. Hans Jostsen. Peter Mohfeldt. Thomas
 Nielsen. Peter Brust. Joachim Frieboldt. Grego-
 rius Kabbatzeus Kv. Joraen Adrian Wichmand K.
 K. Ole Larsen. Jens Jensen Wisfing. Johan Droge-
 Eoren

Søren Jørgensen Eghd. Witzon Hansen. Paul Paulsen. Hans Wilhelm Struc. Wilhelm Hessenbergh. Lauritz Christensen. Ewen Pedersen. Bertel Jespersen. Johan Lodovig. Johan Dønesen.

(L. S.)

Præsident samt Borgmestere og Raadsmænd udi den Kongelige Residentzstad Kiøbenhavn. Giøre bitterligt: at saasom de 32 fornemme Borgere her sammestæds, os tjenstvengigen foredraget og tilkiendegivet haver, hvoreledes den af dennem No. 1659 den 14. September oprettet Kristelig Bedtægt, Røste og Forpligt, hvorefter de dennem udi deres Officio til Stadens Privilegiers Befordring, Byens og Menighedens Beste, forholde skulle, hvilken samme Tid af os, tilligemed dennem, samt tredsindsthye andre Borgere, Item Embedernes Oldermænd og Hossiddere paa Meenighedens Begne eendrægteligen, ratificeret, fuldbyrdet og underskrevet er, imod Formodning af endeel de 32 Mænd selv ikke med sig Iver og Flid som samme deres Pligt Stadens og Menighedens Gavn og Nødtørst, saavel som et bestilt ordentlig Collegii Fremdragelse billig udfordrer og gemæft er, udi observandis tagis, da paa det Stadens vel

er

erarbejde Privilegiens, og det gemene Bestes Befordring ei formedelt nogen Confusion og Uordning forsemmet skulle vorde, eller Skade og Afbræk lide, og Stadens underskeedlige Erinder og Forretninger, ikke af noale faa, men alleene tilbørligen og efter Nødtørst opvartis og betienes kan, men at underskeedlige Ofrigheds og Borgerstabs Middell endeligen der til udfordres og fornøden være vil, blandt hvilke saadanne adskillige Directioner, Inspectioner og Geskæfter ordentlig uddeles, flitteligen dirigeres og betienes kunde, have de derfor nødvendigt og gavnligt befunden efterfølgende Ordning og Poster derom at forfatte:

Først, Skal forenrette den 14. September 1659 vel funderede og ratificerede Betsægt udi alle dens Ord og Clausuler fuldkomneligen være renoveret og i alle Poster fast og uforanderlig; Saasom den nu nueligen giort og sluttet var, holdes og efterkommes.

Dernæst, Skal bemelte 32 Mænd, naar de af Præsidenten, Borgemestere og Raad eller Deres Formænd tilsaade blive, paa Raadsluen eller Kiemneriet at møde, paa bestemte tiid præcis tilstæde at komme forpligt være; hvo derimod modvillig eller forsømmelig befindes, og uden lovlig Forsald borte bliver, eller sig ei til rette Tid lovlig lader undskyldte, da efter

Beds

Bedtægtsens 2det Capitel uden Forfkaanelse at straffes; findes og nogen som trende Gange efter hinanden udebliver, og sig ei ved saadanne Forfald, som lovlig eragtet vorder, befrie kan, skal han ei alleene sine Bøder efter bemelte Capitels Formældning udgive, men endvidere enten med sin Bestillings Dwittering straffes, eller efter Dyrigheds Kiendelse til rette stande efter Forsømmelsens Beskaffenhed.

Kreundeles, naar de 32 Borgere om Privilegiernes, Stadens og Muenighedens Bestes Befordring at deliberere forsamlede ere, da skal enhver sig angelegen lade være med god Fundament og Betænkende, naar det hannem ordentlig tilkommer, skriftlig eller mundelig efter Propositionens Viaticighed at svare, og sit Botum til eller fra, med gode Rationibus derpaa give, og hverandre ei udi deres Ord, med Bulder indfalde eller forhindre, eller med nogen Egenfindighed (hvorved det Gemeenes Beste svekkes kunde) inden eller uden Forsamlingen begieue, saa og paa deres Sted, naar de forsamlede ere, besiddendes at blive, og ei uden Forlov fra Bordet opstaae eller bortgaae, under Straf strax at udgive, og hvis udi saa Maade, efter Præsidentens, Borgemestere og Raad, samt de 32 Mænds fleste Stemmers Bes

Betenkende sluttet vorder, skal derved fuldkommelig forblive.

Og paa det, Stadens underseendelige Bærf og Erinder af sær visse Personer, med disbedre Flid og Ofsigt i Bærstillet, observerit og forrettet vorde kan (som før er meldt) er raadeligt og gavnligt befunden: os med de 32 Borgere udi Commission og fuldmyndig Direction om saadanne Forretninger at uddeele og begiue, saaledes at vi med dennem udi visse Classer ordineres og skiftes, saa hver Classe af nogle Borgemestere og Raads Middel af nogle benefnte Borgere bestaae skulle, og Visse Ofsat og Bestilling tilordnes, og hvis enhver tilfortroet vorder, med al Troeskab, Iver, Flid og Bindskibelighed det allermeeeste til Stadens, Meenighedens og det almindelige Beste skee kan, vel forsyne og udføre, til hvilket strax paa foede at bringe, nu af os adskillige med bemeldte 32 Borgere til visse Directeurer og Fuldmyndige Commissarier udi hver Classe eendrægteligen samtykt, uddeelt og anordnet er som følger:

Først: Efter som Hans Kongelig Majestet denne Stad Naadigst privilegeret har ver een Stabel Stadt at skal være, da er til Stabelens og Handelens Inspectores heretter at være og blive udvælget.

1. Herr Præsident Hans Mansen, naar Hans Keilighed er og næst hannem ældstværende Borgemester Christopher Hansen, dernæst de 2de ældste Raadmænd, om de om Handelen haver Videnskab eller tvende andre, som den forstaaer, samt de 32 Borgeres Tvende Formænd og fire Kjøbmænd, som med grove Vahre og Silks Kæhderie handle, udi lige Maade tvende som Deris Handel med Klæde haver, desligeste tvende Kræmmere, som Deris Handteering med Silke, Sacer, linden og ulden Vahre drive, fremdeles Een Gervürk Kræmmer, en Isenkræmmer og en Viinhandler som er tilsammen udi Tallet 17: hvikke samelige eller de fleste, om nogen havde Forsaid, hver Maaned eensgang, og ellers, naar dennem godt synes kand forsamles, om Commerciens Befordring at delibereere, og om de Godt befindende, nogle flere af de 32 Mænd eller andre, som i Handel og Kjøbmandskab kyndig ere, udi hvad Specie det og være kand, da dennem frit for dennem Bud at sende, og med dennem, om hvis Handelen til Fremtars være kunde, consulere, dog intet uden alle Borgermestere og Raads, saa og de 32 Mænds samelig Approbation absolut at slutte.

2. Forbemelte Tvende Øverste Borgermestere, Hans Mansen Præsident, og Christopher Hansen Borgemester, og med de 2de bemeldte

32 Mænds Formænd, Friderich Turesen, Stads Oberste, og Hans Pedersen Klein, saa og deres Successorer og Efterkommere, Præsident og næstøverste Borgemestere, samt de 32vdes 2de Formænd, Stadens og Menighedens Bærff, Nødterst og Anliggende, hos Kongelig Majestæt og til Høve underdanigst have at andrage, og til det Beste befordre og udvirke, saa Stadens velerhvervede nye og gamle Privilegier saaledes ideligen udi god Observants høves, at de udi alle Maader frugtbarlig og upræjudicerlig nydes.

3. Dernæst Find Nielsen, Borgemester, med 4 Borgere, nemlig Friderich Turesen, Hans Pedersen Klein, Christen Jensen Bech og Peder Jacobsen, deres Successorer og Efterkommere, Direction, Opsigt og Tilsyn med alle Stadens Indtægter og Udgifter at have, at dermed i alle Maader, til Stadens og Menighedens Gavn og Beste dispenseret vorder, saa at Indkomsterne forbedres, nytteligheden og nødvendig anvendes, og ingen extra Udgift uden deres Bidskab og Samtykke skeer, ei heller nogen Expenser eller Udgifter gortgjøres, som de ei befinde efter Magistratens og bemeldte Commissariers Ordre, saa og de 32 Mænds Billie skeet at være, og som ellers ubillig erkjendes.

4. Peder Pedersen, Borgemeſter, og Niels Hansen, Raadmand, ſamt 4 Borgere, nemlig Hans Terkildſen, Jørgen Raſn, Peder Juel, og Detmer Bøſſke, deres Successorer og Efterkommere, flittig Inſpection med Stadens og Hauſnens Bygning at have, ſaa hvis Materialer, Lømmer, Kalk, Steen og andet dertil behøves, af dennem ſelv betinges og indkøbes, og Stadens Bygmæſter eller Hauſnens Forſtander ei mægtig være nogen Bygning eller Reparation at anfange, foretage eller forſærdige, førend det af dennem befalet, og Overſlag paa giorte vorder, hvad og hvor meget af alle Slags nødterſtigen dertil forbruges ſkal; ſamme tilforordnede Inſpectores ſkulle ei heller ſelv allene nogen Capital, Bygning, uden det af ſamtligue, Præſidenten, Borgemeſtere og Raad, ſamt de 32 Borgere bevilget vorder, conſentere.

5. Peder Pedersen Raadmand, og 4 Borgere, nemlig Niels Aagaſen, Caſpar Grott, Johan Lehn, Cordt Hendrich Mercker og Johan Stichmand, deres Successorer og Efterkommere, med Bryggerne god Indſeende at have, ſaa Øllet tilbørlig brynes og med omgaaes, at hver Slags, helſt hvis Øl for den gemene og fattige Almue, lovlig og uſtraffeligg efter Tidens Villkaar haveſ maae, deſtligeſte at have
flittig

flittig Indseende med Wiinhandlerne og dem som fremmed Drik udtapper, at de det som got og usorkalfket er, for billig Betaling falholde og udtappe, hvorpaa og en tilbørlig Tæft paa Raadstuen sættes skal.

6. Jacob Andersen, Raadmand, og fire Borgere, nemlig Stephen v. Essen, Pannert Clausmand, Søren Pedersen og Madk Rasmussen, deres Successorer og Esterkommere flittig Indseende at have, med alt, hvis som kjøbes og sælges, især med alle Korn- og Fedevarer, samt Proviantsposter, at det for en billig Værd, besynderlig naar derpaa Defect er, afhændes; desligeste ogsaa deres Flid at giere, al Forprang at affkaffe, desligeste sig erkundige lade, hvad Provision og Forraad af Proviant og Bivers her udi Staden, Tid efter anden findes, og ei mere end vel mistes kan, udskibes, hvorfors Acciseskriveren hver Maaned en Fortegnelse paa hvis, som til Søes ind- og udgaaer, til Underretning fra sig give skal.

7. Bartholomæus Pedersen, Raadmand, og fire Borgere, nemlig Rasmus Munk, Peder Juel, Strange Trønner og Claus Beboe, deres Successorer og Esterkommere, grandgivelig Agt og Opsigt med Stadens Dæmninger for Søerne, hvorfra Byens Spring- og Pompevand deres Udfald haver; item med Brønde,

Posterne, Gader, Beie og Broer, inden og uden Staden at have, at det alt saa vidt Staden vedkommer, stedse særdig og vedlige holdes, at ei Defect derpaa i nogen Maade findes eller skeer.

8. Claus Rafn, Raadmand, og fire Borgere, nemlig Laurik Hesselberg, Johan Bøffe, Mourik Fricke og Augustinus Otte, deres Successores og Efterkommere stedse god Tilsyn paa Bagerne og Møllerne at have, saa idelig got velbaget og fuldvægtigt reent Brød af alle Slags, besynderlig vel medhandlet grovt Brød, for fattige Folk efter den Tæxt og Vægt, derpaa af Magistraten efter Tidernes Forandring sadt og anordnet vorder, haves kan; saavel som Møllerne, at de tilbørligen med Folkes Korn omgaaes, og ei baade ubilligen deraf tolde, og derforuden Penge til Waalerløn annamme.

9. Henrich Jacobsen, og fire Borgere, nemlig Albrecht Ihen, Albrecht Dysseldorff, Johan Michelsen og Povel Førster, deres Successorer og Efterkommere god Inspection og Opsæt med Slaqterne at have, at de med deres Handtering løvliggen handle og omgaaes, saa Slaqterboederne stedse med alle Slags got frisk Kød, vel vedligeholdes og forsynes, og for saadan Betaling sælges, som Indkjøbet efter Tidens

deres Forandring det udfordres, og Taxten Tid efter anden sat vorder.

10. Wilhelm Fyren, Raadmand, og fire Borgere, nemlig Johan Adolph Ernst, Carl Rosenmeyer, Mouritz von der Thide og Peder Ribe, deres Successorer og Esterkommere flittig Indseende med Skoemaagerne og alle andre Haandværksfolk at have, at de deres Arbeide ei over billig Værd opsætte og forhøie, Menigheden og de Fattige dermed at gravere; men at alle Slags Arbeide, særdeles, hvis de Fattige (som før berørt er) behøver, for en lidelig og tilbørlig Priis sælges, efter den Taxt derpaa sættes.

11. Og paa det alle Ting efter foresevne Anordning sin tilbørlig Effect erlange kan, skal forbemeldte Ørigheds og Borgerstabs Middelen hver det hannem, efter hans tilordnede Classis Indhold, vedkommer, Tid efter anden flittigen observere, hvortil de, dog ikke visse Tider have at beramme, som de Angaaende til visse Esterretning kunde have; men hver Classis Inspecteurer samtlige eller hver især Visitationen underskædelige Tider, saa tidt dennem got synes, og det dennem beleiligt være kan, anstille; og hvis Brøst de befinde, som de ei selv midle og tilrette skaffe kunde, det Ørigheden samt og de 32 Mænd samtlige at andrage med

med deres Betænkende derhos, hvorledes de er-
agte slikt best at skulle kunde remederes.

Derfom dennem og noget forekom, som
deres Classe ei vedkom, og Byen samt Menig-
heden dog nyttelig være kunde, da enhver især
forpligtig være, saadant udi de 32 Borgeres For-
samling at tilkiendegive, som det til Stadens
og Gemeentens Nytte befordre kan.

12. Skal og forbemeldte 32 Borgere efter
Bedtægtens første Capitels Indhold, en Gang
hver Maaned forsamles, og hver Classe da iblant
ander, hvis de tilforordnede ere Opsyn med
at have, de andre samtlige om hvis udi for-
ganqne Maaned passeret er, udførlig Relation
og Underretning giøre, at man om al Stadens
Tilstand, Skatter, Bagter, Judquartering og
alt andet, hvis Nødtørsten ellers fordrer, udi
alle Maader at observere, fornøden Kundskab
erlange kan, og alting derefter til Stadens og
Menighedens Beste overveie og anordne kan,
som det sig bør.

Og efterfom vi os forbemeldte Poster og
Artikler udi oftbemeldte 32 Borgeres Overvæ-
relse have ladet forelæse dennem samtlig, og
især med Flid overveiet, og dennem til Stadens,
Borgerskabets og Menighedens Beste og Frem-
tary, gavnlig og fornøden befunden, da have
vi alle samme Articler samtykt og bevilget, saa

og

og dennem nu hermed fuldkommelige for os, vores Successorer og Efterkommere, Præsident, Borgemestere og Raadmænd samt 32 Borgere, eendrægtelige approbere, fuldbyrde og indgaae, dog efter Tidens Omskiftelse herudi at forandre, hvis kan erages Menighedens Gavn og Nødsørst at udfordre. Saa og til des Stadfæstelse, at de fast og ubrødelig holdes og efterkommes skal, vores Stads Secret her neden foreladet trykke og samtlige vores egne Hænder hos underskrevet, Udi Kiøbenhavn den 30. Novem-ber Anno 1661.

Hans Mansen. Christopher Hansen. Find Nielsen.
 Peder Pedersen. Niels Hansen. Peder Pedersen-
 Jacob Andersen. Bartholomæus Pedersen. Claus
 Rafn. Hendrich Jacobsen. Wilhelm Klüven. Fride-
 rich Thuresen. Hans Pedersen. Hans Torkildsen.
 Christen Jensen Beck. Lauritz Pedersen. Niels
 Nuchsen. Caspar Grott. Albrecht Itzen. Detmer
 Buske. Johan Lehn. Cordt Henrich Mercker. Johan
 Buske. Steffen v. Essen. Mouritz Fricke. Rasmus
 Hansen Munk. Peder Juul. Jørgen Hansen Rafn.
 Albrecht Düsseldorf. Leonhardt Klauwand. Mouritz
 v. der Thide. Johan Michelsen. Johan Adolph
 Ernste. Strange Trøner. Severin Pedersen. Poul
 Förster. Johan Stichmann. Mads Rasmussen.
 Peder Jacobsen Fleusborg. Augustinus Duce. Claus
 Beboe.

(L. S)

Bed

Ved Rescript af 18. September 1747 til alle Dørrighederne i Rigerne, befalede de at indsende til Rentekammeret inden Aarets Udgang, Betænkning om hvad de eragtede at kunne tiene og behøves til Undersaatternes Befærd og det almindelige Beste at befordre. Dette foranledigede de 32 Mænd, saavel som og Magistraten til at indgive Betænkninger over forskjellige Poster Stadens Forsatning vedkommende. En Følge deraf var et af 6 §§. bestaaende videløstigt Rescript af 27. Decbr 1748 hvis 6te §. som hidhørende her indføres (efter Foxtmann 5. Deels 1. B. S. 165) „at som BorgerSkabet paalægges uafsladelig mange fortrædelige og besværlige Bestillinger til Byens Nytte at forestaae, uden derfor at have mindste Belønning, saasom Rodemester, Tingmand, Tavlemand, Fattiges Forstandere, Kirkeværger, Ræmner, Overformynder, at forrette de saa kaldede militaire Forretninger, item at være iblant de 32 Mænds Tal, saa have fremfarne Konger givet de 32 Mænd Lovte og Haab om, at skulle worde promoverede til Raadmænd, ligesom og ved Rescript af 2. Mai 1691 er befalet, at saadanne Mænd skulde udsees til at være i de 32 Mænds Tal, som kunne tiltræde Raadmands Embede ved foresaldende Vacanee, formodentlig at der kunde altid i Raadstuen have

ves

res Raadmænd, som havde forestaaet Kæmnerie, Overformynderskab og andre Byens vigtige Forretninger; og altsaa være erfarne om Byens Beskaffenhed, førend de bleve proponerede, det de bede at maatte Kongen forestilles til forventende Tgientangelse og Fornøielse, og Magistraten indstiller; saa gives og nu herpaa til Svar: at Kongen herpaa ved foresaldende Vacancer i Raadstuen vil reflectere."

1751 udgik følgende Kongelige Befaling:

Vi Friderich den Femte, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Benders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst.

Vor synderlig Gunst tilførn. Os er allerunderdanigst bleven refereret en fra de 32 Mænd i Vores Kongelige Residents- Stad Kjøbenhavn, indkomne Memorial, hvorudi de allerunderdanigst haver andraget, at endskjønt de Staden forundte og af Os og Vores Kongelige Forsædte allernaadigst confirmerede Privilegier udi 7. Post frietager dem for Byens Besti-linger (undtagen for Kirkeværger, Overformynderere, Kæmnerere, Havneherrer og Fattigesforstandere at være) saa befrygter de dog, i Anledning af Vores til Eder under 31 October 1749 er- gangne

gangne allernaadigste Rescript, betreffende den af Stadens Indvaanere svarende borgerlig Natte- og Brandvagt med videre, at deraf i Tidens Længde kunde udtrages Tvivlsmaal, om Stadens 32 Mænd, efter Privilegierne skulde have Nattevagts Frihed, fordi den ved berørte allernaadigste Rescript gjorde Anordning er af yngre Dato end Privilegierne, desaaarsaa de derhos allerunderdanigst haver anholdet, at de ved forebemeldte givne Privilegier og dets Confirmation maatte allernaadigst vordes haandhævede, og det allernaadigst maatte befales, at de 32 Mænd fremdeles, som hidindtil, skulde være frie for ovenbemeldte Vagter og deslige Bestillinger, som ei i deres Privilegier ere dem paalagt, efterdi de ellers havde aldeles ingen Soulagement for alle de Byrder, de maa have, frem for det øvrige Borgerskab, og ere langt besværligere end Brandvagt.

Som Vi da, af den fra Eder herover indhente alle underdanigste Erklæring, have fornummen, at det forholder sig saaledes som Stadens 32 Mænd har foredraaget, at de ere bebyrdede med adskillige Forretninger, hvorfor de ei ere aflagt med nogen Belønning, uden allene den ved forestkrevne Privilegiers 7. Post dem givne Frihed for de smaa Byens Bestillinger, hvilke de dog næsten alle have betient, førend

førend de i de 32 Mænds Tal blive indtagne, og at under denne Frihed allestider har været henregnet den borgerlige Nattevagt og Tisning.

Saa giver Vi Eder nu hermed tilkiende, at Vi allernaadigst ville, at Stadens 32 Mænd, efter meerbemeldte deres Privilegiens 7de Post fremdeles som hidindtil skulle være forskaaede for deslige Paalæg. Derefter I Eder allerunderdanigst haver at rette, og Bedkommende slikt til Efterretning at lade kundgiøre. Besfalende Eder Gud; Skreven paa vort Slot Christiansborg udi Vores Kongelige Residents-Stad Kiøbenhavn den 5. Februarii 1751.

Under Vor Kongelig Haand og Signet.

Friderich R.

(L. S.)

J. E. Holstein.

Til

Overpræsident, Borgemestere og Raad i Kiøbenhavn.

Forestaaende er en rigtig Copie af Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Befaling, som herved communiceres de ædle og Belfornemme Stadens 32 Mænd til allerunderdanigst Efterretning.

Kiøbenhavns Raadstue den 8. Febr. 1751.

Efter Høi- og Belædle Magistratens Anordning. H. N. Nissen.

Under

Under 11. November 1763 findes hos Fogtmann et Rescript, angaaende at Magistraten havde fundet et fra de 32 Mænd bekommet Brev i Anledning af Fedevarers Ind- og Udsørsel anstødeligt og høistforførmeligt. Magistraten fik Ordre at betyde de 32 Mænd, at Kongen med Nishag havde erfaret dette, og at advare dem, en anden Gang at begeane Magistraten med mere Sømmelighed og Verbødighed, og paa en anstændig Maade at proponere hvad de til Byens og meenig Beste have at forebringe, hvilket Magistraten og haver at imodtage og overveie og efter Omstændighederne ledsage det med sin Betænkning og Forestilling til Bedkomende Collegier.

1765 den 4. Marts er et Brev fra Magistraten afgaaet til de 32 Mænd, angaaende deres Forretninger, og Conventionen af 1661. Det lyder saaledes:

Edle og Belfornemme Stadens 32 Mænd!

Efterat vi ved Skrivelse af 16 Januarii a. c. havde tilkiendegivet dennem, at jeg, Geheime Conferentsraad og Overpræsident von der Enhe, Etatsraad og Borgemeister von Schrödersee, Justitsraad og Borgemeister Fædder samt Justitsraad og Raadmand Nissen havde paataget os paa samelig Magistratens Vegne,

at

at sammentræde med de af Stadens respective 32 Mænd, som dertil maatte blive udnævnte, for med dennem at deliberere om det udi deres Skrivelse af 8 Junii 1764 anførte med videre, har de under 21. Januarii sidstafvigte tilskrevet os, at deres Formænd Srs. Nicolai Fincke og Andreas Johan Andreasen saavelsom Srs. Lorenz Lorenzen og Hans Christian Beck, efter dertil skeete Udnævneelse, havde paataget sig paa samtlige de 32 Mænds Begne at møde, for at bivaane denne Deliberation; i Anledning deraf har Samlingen været den 31. Januarii og 25. Februarii sidstafvigte, hvor da eenstemmig er bleven besluttet følgende:

1. At siden den udi Uterølev Søe foretagne Tørvestiær var skeet til Soulagement for Judo vaanerne, og i den beste Henseende, at ei Bræns depriserne skulle stige for høit, saa forbliver Tabet 229 Rdlr. 8 S., som udi Kæmnerregnskabet 1762 er til Udgiøvt for Stadens Regning.

2. Eftersom Staden tilfalder det halve af Bidstrupgaard og Godsens Indkomster, saa skulle Forvalternes Regnskaber herefter revideres af en af Magistraten og en af Stadens 32 Mænd som delibererer om Stadens Indtægter og Udgiøfter, imellem sig selv udnævne, da disse 2de Revisores deres Attest til Beviiis om Stadens

An.

Andeel kan fremlægges ved Kæmnerregnskabet, siden Forvalterregnskabet i sig selv har ingen Tid fulgt Kæmnerregnskabet.

3. Acciseskrivernes Maanedes Extracter skulde indleveres til de udi den 2. Post ommeldte, 4. af Magistraten og 4. af de 32 Mænd, hvor sammen med Een af hver af dem, deres Paategning skulde blive forsynet, og derefter til Beviis om Staden's Andeel af Accisen, fremlægges ved de aarlige Kæmner-Regnskaber, efter som sammes Revision og endelig Afgiørelse ikke kan henhvile efter Accise-Regnskaberne, som i henseende til den Conferense der skeer med Told Regnskaberne, ei førend længe efter af Havne-Commissionskriveren skal kunde blive revideret.

Siden Kæmnerklassen har havt Pengene nødig, hvoraf de 187 Rdlr. 3 Mk. Renter er betalt, og der da ingen Penge uden Renter har været at faae, saa forbliver det derved, at samme i Regnskabet 1762 er til Udgiøvt.

5. Hvad Raadstuerienerne hidindtil har havt og er bleven tillagt, det beholder de fremdeles, og de 32 Mænds Bud, som nu er, eller her efter af dem bliver beskillet, nyder de hannem tillagte 100 Rdlr. aarlig.

6. Angaaende den afgangne Christen Cappellaards Enke tillagde Pension af 20 Rdlr., blev vel ventileret, men da hende samme af Magistraten

straten var accorderet, og hun er dertil trængende, forbliver det derved.

7. Da der af Stadens Casse aarlig skeer Udbetaling til Politisens Bedsigeholdelse og Politiebetjenternes Pen, saa blev eragtet, at Politirequissaberne herefter skulle revideres af en af Magistraten og en af Stadens 32 Mænd, og til den Ende, naar samme aarlig indkommer til Magistraten, da at sendes de udi foransførte 2den Post ommeldte 4 af Magistraten og 4 af de 32 Mænd, som imellem sig udnævner en af hver til denne Revision.

8. Af de efter afaaene Veiermester Schous Enkes Regning for Ankerprøvning til 1764 Aars Udgang i Behold værende 110 Rdl. 14 $\frac{1}{2}$ gotgjøres hende for de veien:
de 199 Ankere a 8 $\frac{1}{2}$ det beløber 16 — 56 =

saa at det bliver igjen 93 Rdl. 54 $\frac{1}{2}$ som beordres Stadens Casse til Indtægt, og derimod assigneres Skipper Hellefen til Betaling sin for Arbeidsfolk og videre efter Regning gjorde Udlaa med 16 Rdlr. 83 $\frac{1}{2}$, saa og for sin Opvartning og Tilsyn ved Ankerprøvningen hidindtil 20 Rdlr. Og naar man seer, hvad som herefter indkommer for Ankerne at prøve kan det nærmere blive afgjort, hvad Skippernes Oldermænd for saadan Unlage kan være at tillægge

tillægge; men Veiermesteren mener man kunde, for at holde Bog over det som betales, og ved hvert Aars Udgang aflægge Regnskab, tilstaaes 8 β . for ethvert Anker, hvoraf der betales 3 Mark. og 16 β . af et Anker, som svarer 1 Rd; det som da, efter at Arbeidsfolkene ere betalte, overskyder, tilflyder Stadens Casse, der har gjort Udlægget til Indretningen; og

9. Paa det man kunde paa et Sted have samlet hvad som angaaer Stadens Brændewagazin, holder man for rettest og best, at alle Ting, endog Lønnen, som hidindtil er udbetalt af Kæmnerklassen, gaaer igiennem Brænde-Inspecturens Regnskab.

For det syrige blev aftalt og vedtaget, at Conventionen af 30. November 1661 skulle imellem Magistraten og de 32 Mænd vedblive, og bestaae for saavidt den efter nuværende Indretning kunde have Sted, og ingen derved i de dem senere Kongl allernaadigst anbetroede Embeder fornærmes, men fornemmelig blev dens 1ste, 2den og 3die Post at iagttage, og kunde da hvad som i den 4de Post, angaaende Stadens Bygninger meldes, indgaae under den 3die Post, og ved de dertil udnævnte besørges, men hvad Havnen angaaer, kunde derom intet resolveres, efterdi af Hans Kongelige Majestæt en Havnecommission allernaadigst er anordnet

net, som samme haver at besørge, hvad Ste Post angaaer, for saavidt den melder, at erkundige sig om hvad Provision og Bivers her i Staden Tid efter anden foresindes, og at et mere end mistes kan, udfikses, da kunde samme indgaae under den 1ste Post, ligesom og hvad Magaziner, som til samtlige Stadens Indvaaneres Nytte kunde blive at oprette ved de efter denne Post udnævrende, kunde blive at indrette og besørge. Ligesom det og for Resten er bleven aftalt og vedtaet, at alt det som hidindtil var passeret, skulde derved have sit Forblivende, uden derom noget videre at movesres, men at hvad som ikke var fastsatte og staaende Udgifter, maatte herefter ikke paa Stadens Casse assigneres, førend derom var delibereret udi de 4 af de 32 Mænd, som blive efter Conventionens 3die Post udnævnte, deres Samling.

Da Magistraten nu conjunctim har igien-nemgaaet disse Poster, og ikke finder noget derom at erindre, men dermed er fornøiet; saa bliver samme dennem herved communiceret, med Anmodning, at de ville meddele os deres gode Svar, om de samtlig ligeledes dermed ere enige, hvorhos vi tillige vente at blive underrettede om, hvem af deres Tal de finde for godt at denominere til at iaagttage Conventionens 1ste

og 3die Poster, efter denne Indretning, da dertil, hvad den 1ste Post angaaer, foruden mig, Geheime Conferentsraad von der Lühe og mig Statsraad von Schrödersee er udnævnt de to ældste Raadmænd, som om Handelen Kundskab have, nemlig Justitsraad Falck og Raadmand Bechmann, og i Henseende til den 3die Post, de samme 4 af de os som have bivaanet Deliberationen, angaaende det forberørte.

Vi forblive

Deres

tiensfberevillige
von der Lühe.

Schrödersee. Rönemann. Fædder. Valeur.
Kløker. Hilmann. Herzleb. Horn. Hæsekier.
Nissen. Falck. Place. Holmsted. Bechmann.
Hofgaard. Willebrand. Storp. Cassé. Kiunge.
Suhr.

Kjøbenhavns Raadstue den 4. Martii 1764.

Til Stadens 32 Mænd.

Marstallet skal være 1765, som desuden bemærkes af Indholden.

Under 30. Marts 1770 har Fogtmann et Rescript, hvoraf sees, at Magistraten havde forestillet, at, efterat en Deel af Haandværkslaugenes Oldermænd i Kjøbenhavn til den havde

de indgivet Klage over deres Lauges flette Tilstand tilligemed en Gienpart af hvad de til samme Tid havde tilskrevet Stadens 32 Mænd, angaaende de Svende, som alle ere blevene meddeelt Privilegier at ernære sig med egne Hænders Arbeide, og de 32 Mænd havde tilskrevet Magistraten, derom at ville samles med dem, for at igiennemgaae Laugenes Besværinges, og dertage de tienligst befindende Udveie, har Magistraten derpaa svaret dem, at den ikke derom med dem kunde holde nogen Samling, men at ethvert Laugs Oldermann for sig fik paa behørig Maade og vedkommende Sted at indlevere, hvad der formeentes at kunne ansøges til Laugets Beste, men at bemeldte Stadens 32 Mænd atter have tilmeldt Magistraten, at de agtede i næste af dem holdende Samling at indkalde Oldermændene, for at give dem et Svar, til hvilken Ende de vilde fornemme, om Magistraten maatte have noget derved at erindre, og om nogle af samme derved vilde være tilstæde; hvorpaa Magistraten har meddeelt dem til Svar: at den saadant deres Forehavende ikke kunde bifalde, og mindre eragtede at nogen af Magistraten derved skulde være tilstæde med videre; Magistraten fik Ordre at tilkiendegive de 32 Mænd i Kiøbenhavn, at slige Slags Foranstalt-

ninger ere dem aldeles uvedkommende, hvorfor de og for Fremtiden have sig derfra at entholde.

1771 skeete, som før meldt, ved Placat af 3. April den Forandring, at de 32 Mænds Corps afgik, og derimod beskikket 2 Repræsentanter for Staden, samt anordnet, at for Fremtiden hvert Aar skulde Valget vaa disse 2 Repræsentanter og 4 Raadmænd skee ved Borger-skabet. 1772 skeete heri atter Forandring, og efter den forrige Skik blev de 32 Mænds Forsamling igien indført, efter Rescript 1. October 1772. 16. Art. (Fogtman.)

For Aarene 1773 og 1774 har jeg følgende 2 Kongelige Befalinger at anføre:

Copie.

Den Omhed Vi føle for Indvaanerne i Vores Kongelige Residentestad, og den nye Underretning Vi vil have om alle publiqe Penge Administration, i alle vore Stater, og i Besynderlighed om det aarlige Forhold imellem Stædernes Indtægter og Udgifter, haver bevæget Os til at befale Vores Rentekammer at tage aarligen alle Stadens Regnskaber under Revision, og siden desangaaende at indkomme til Os med dets allerunderdaniigste Efterretning. Men da Vi tillige vil, at den i Stadens Privilegier, Magistraten og de 32 Mænd forundte Rettighed skal staae ved Magt: Saa have Vi,
 efter

efter derom at have hørt Bore i Rentekammeret Deputerede tillagt bemeldte Collegio, denne Revision af Stadens Regnskaber angaaende, følgende Forholds, af Os Selv underskrevet Befaling.

„I Henseende til Residentsstadens Regnskabers Revision, have Vi fundet for got, alernaadigst at fastsætte følgende:

1. Hvad som ved Contracter, Approbationer, Ordre eller Accorder, angaaende Stadens Indtægter og Udgifter efter Overlæg imellem Magistraten og de 32 Mænd er handlet og sluttet, passerer i Følge af Privilegierne, uden noget derom at udsætte.
2. De Beviser som af Magistraten og de 32 Mænd antages og autoriseres for Indtægt eller Udgift, ansees for anldige.
3. Der agtes ved Revisionen nøie paa, at Magistraten haver med de 32 Mænd handlet og sluttet, alt hvad med dem handles og sluttet bør; ligesom Vi og ville have paa-seet, at Inddelingen af de Udgifter, som lignedes paa Stadens Indvaanere, ei overstige de benævnte fornødne Udgifter.
4. Regnskabet med sine Beviser opsummeres og efterregnes, og hvad urigtigt herved befindes, udsættes til Mangel.

Diffe

Disse ere de Poster, som Vi ville, at Rentekammeret i denne Sag nu og for Fremtiden har at iagttage, og dette Regnskabs Revisorer have at foreskrive, da Vi og Selv ville nøie underrettes, saavel om dette Regnskabs Beskaffenhed, som om det aarlige Forhold, som Stadens Indtægter have med dens fornødne Udgifter.

Christiansborg den 13. December 1773.

Saavidt denne Bores Befaling for Bores Rentekammer.

Thi give Vi Stadens Overpræsident og dens Magistrat og 32 Mænd til deres Eftersretning saadant tilkiende, paa det de deraf kan erfare Bores allernaadigste Villie, Regnskabernes Revision i Overeensstemmelse med Privilegiernes Bedligeholdelse, og at deraf kan sees, hvorefter man sig allerunderdanigst haver at rette.

Christiansborg i Bores Geheime Statsraad den 13. December 1773.

Christian R.

Friderich.

Thott. Schall Nathlou. Romeling. Eichsted.
Bernstorff.

For Kiøbenhavns Stads Overpræsident, Magistrat og 32 Mænd,

Fores

Forestaaende Gienpart af Hans Kongelige Majestæts allerhøieste Ordre, bliver herved communiceret Stadens Vædle og Velfornemme 32 Mænd til allerunderdanigst Esterretning.

Kjøbenhavns Raadstue den 15. Decbr. 1773.

Braem.

Hersleb. Hæseker. Falch. Suhr. Lunding.
Holmsted. Bekman. Hofgaard. Willebrand.
Storp. Liunge. Munk. Fædder. Schiott.
Kjøbke. Thulstrup.

J. E. Tausan.

Pro Memoria.

Hans Majestæt har allernaadigst behaget under 1. hujus at resolve og tilkiendegive Cancelliet, at siden den af de 32 Mænd her i Staden for fattige Borgerbørn oprettede Skole, ikke bestaaer uden ved deres frivillige Gaver, og deraf kan ogsaa ved den Understøttelse, som Hans Majestæt Selv, og Hans kiere Hr. Broder, aarligen have til Skolen bestemt, udkomme megen Nytte, saa haver Allerhøistsamme, i Henseende til Catechisationen for disse Børn, villet opfylde de 32 Mænds Ønske, og til den Ende fundet for got at forandre det under 13. Januarii a. c. til Biskop Harboe, angaaende Catechisationen i Nicolai Kirke, for denne Sko-

les

les Børn ergaagne Rescript, didhen, at ders med herefter skal forholdes saaledes:

At det skal staae de 32 Mænd frit for, saa længe de, efter hvad de eengang frivillig med hinanden have indgaaet, holde denne Skole, at vælge til disse Børns offentlige Catechisation baade hvad Kirke og hvad Præst de selv ville, naar de kuns ved hver Forandring derom underrette Biskoppen, og den ordentlige Gudstieneste i det øvrige ei derved hindres; ligeledes maa under bemeldte Vilkaar, og naar de derom ere enige med den af Byens Præster eller Capellaner, som de dertil have valgt, deres Skoles Børn catechiseres allene for dem selv, uden at blandes med andre Skolers Børn, hvoraf nu og flyder, at Hr. Østrup allene, siden disse Mænd til ham have Tillid, kan og skal have dette Arbeide med disse Børn.

Ihi har man Stadens 32 Mænd saadan Kongelig Resolution efter Befaling herved skullet bekendtgjøre.

Cancelliet den 11. Junii 1774.

Lördorph.

P. Nagaard.

Til

De 32 Mænd i Kiøbenhavn,

1793 klagedes i de 2 smaa benævnte Piecer, at de 32 Mænd ei ere til det tilsigtede Gavn,

Gavn, at man ved deres Valg har giort vrang Fortolkning af Privilegiernes Benævnelse: beste og fornemste Borgere, da almindeligviis vælges af de meest formuende, at Bryggere, Wiinhandlere, Grosserere, Kæmmere vælges næsten stedse, og at man ei seer Kunstnere, Haandværkere og slige Mænd, hvoraf Staden har mange agtede og duelige Mænd, at Valget paa 32 Mænd, naar Plads er ledig, ikke ifølge Privilegierne foretages af Borgereskabet tillige, men blot af Magistraten og de 32 Mænd, m. m. Piecerne virkede intet. Tingene ere paa gammel Fod.

Dette er de 32 Mænds Historie saa vidt Udgiveren har Kundskab derom.

I Følge Kongl. Rescripter af 16. Marts 1714 og 16. Junii 1773 ere de 32 Mænds 2de Formænd Medlemmer af Over- Brand- og Vand-Commissionen.

I Følge Forordning af 10. Julii 1795, om Forligelses- Bæsenet tager en af de 32 Mænd Sæde i Forligelses Commissionen her i Staden efter Omgang ugeviis.

I Extraats Regulerings Commissionen her i Staden ere 4 af de 32 Mænd Medlemmer.

I Broelegnings Commissionen er 2 af de 32 Mænd Medlemmer.

Nu et par Bink om hvad denne Forsamling kunde virke og hvorledes dens Organisation maaskee kunde have været bedre, Tanker fremsatte til nyere Overveielse.

Man forestille sig denne Forsamling bestaaende af oplyste, tænkende, virksomme, Handlende, Kunstnere, Haandværkere, Mekani-ker, Chemiker; den være deelt i Classer, efter disse Benævnelser; der være bestemte maaned-lige Sammenkomster, i hvilke Resultater af Erfaringer, af Læsning, af Corresponden-ce meddeles. Forsamlingen være modelleret omtrent efter det Hamborgske Selskab, zur Beförderung der Künste und nützliche Gewer-be (hvorum i Archiv for Statistik 12 Hefte er givet Underretning.) Medlemmerne gjøre sig Fornøielse af ved smaae Sammenfudde at tilveiebringe en liden Fond til Almeen-brug, nu til Forsøgs Anstillelse, nu til at be-fordre en nyttig Sags Fremme, nu til smaae Premier &c. Forsamlingen anstille atter til en anden Tid Overveielser over Stadens offent-lige Anliggender, Indtægter og Udgifter &c., og ved Offentliggjørelse af patriotiske Ideer fremlokke frievillig Medvirknings Aand til det Gode hos Folket. Man forestille sig Valg naa de 32 Mænd at skee s. Ex. hvert 3 Aar af Borgerstabet, hvis Stemmer ved Rode-mester-

mesterne kunde samles. Formændene være ikke to, og ikke de Ældste, men vælges een for hver Classe af Classernes Medlemmer indbyrdes.] Mon ikke dette løselige Udcasts Overveielse, Udvikling, og derved tilveiebringende nærmere Plan fortiente at foretages? hvad Nytte har de 32 Mænd gjort af Vigtighed og betydelig Indflydelse paa Stadens Almeenvæl i de 138 Aar siden dette Corps blev stiftet? Hvorledes kan de forsvare, at de ikke har fremvirket offentlige Anstalter til Druknedes Tillivebringelse, og mere slikt som Staden mangler, og forhen har manglet uden Afhielplning fra de 32 Mænds Side?

De nu værende 32 Mænd ere:

De Herrer

1. Christen Hansen, indkom 1. Oct. 1772, Grosserer.

2. Philip Christ. Bette, s. D. forhen Kladekræmer.

3. Andr. Chr. Lund, s. D. Brygger.

4. Dlaus Holmann Baadh, s. D., Isenkrammer.

5. Johan Ludvig Zinn, Agent, 16. Oct. 1772, Grosserer, Ældste ved Fred. Indske Kirke.

6.

6. Jens Lauritzen, s. D., Grosserer og Brygger.
7. Peder Falck, s. D., forhen Brygger, Sekretair ved Brolægningss Commissionen.
8. L. Larsen, s. D., Grosserer, Banco-Directeur.
9. Niels Broch, 8. Feb. 1775, Grosserer.
10. Jørgen Bek, 19. Juli 1775, Grosserer.
11. Andreas Lorentsen, 17. Feb 1777, Stads Capitain, forhen Klædekræmmer.
12. Otto Diderik Lorentsen, 1. Martis 1779, Klædekræmmer, Deputeret ved Extraskatte-Regulerings-Commissionen.
13. Peter Bøtcher, 3. Febr. 1783, forhen Klædekræmmer.
14. Andreas Colstrup, 24. Decbr. 1784, Grosserer, Tommerhandler, Deputeret ved Extraskatte-Regulerings-Commissionen.
15. Rasmus Kirkebjerg, 23. Juni 1788, Grosserer.
16. Erich Erichsen, Agent, 23. Juni 1788, Grosserer.

17. Christen Jacobsen, 25. Febr. 1789, forhen Urtekræmmer.

18. Johan Køble, 25. Febr. 1789, Sukkerraffinadeur, Deputeret ved Extraskatte-Regulerings-Commissionen.

19. Peder Gielstrup, 21. April 1790, Hørkræmmer, Rodemester og Bandinspecteur.

20. Axel Møller Mørk, 21. April 1790, Grosserer.

21. Ludvig Henrich Thomsen, 6. Juli 1791, Klædekræmmer, Overformynder.

22. David Ehr. Emanuel Wulf, 6. Juni 1792, Brygger, Overformynder.

23. Andreas Jensen Hvidberg, 31. Juli 1793, Stads-Capitain, Brygger, Stads-Kiemner.

24. Jens Lang, 31. Juli 1793, Viinhandler.

25. Børge Fogh, 23. Octbr. 1793, Hørkræmmer og Oldermænd for Lauget.

26. Johan Erich Glassing, 10. Februarii 1794, Viinhandler, Curator ved Baisenhuset.

27. J. Holbek, den 2. Marts 1795, Kiøbmand, Kirkeværger ved Nicolai Kirke.

28. T. From, den 2. Marts 1795. Hørfremmer, Deputeret ved Extraskatte-Regulerings Commissionen.

29. D. B. Suhr, den 31. Aug. 1795, Grosserer.

30. Marcus Holm, den 20. Mai 1796, Grosserer, Ælteste ved Frederiks indske Kirke.

31. Just Michael Aagaard, den 2. Novbr. 1796, Conditor og Urtekræmmer.

32. Stephen Schrader, den 2. November 1796, Biihandler.

Forteg

Over Gølleparallel i Siøbenhavn faale
Etaterene indbegrebne be

	Mands- folk
Christiansborg Slot, Skovsborg, og Palatierne	352
Stradellet Fredrikshavn	553
Doquen, Laboratorium og Nydeborer	4520
Samtlige Kafener og Stofhuse	2994
Stadens, Avarterer: Hjer	884
Errand	640
Omarens	401
Bjer	1120
uden Porten	637
Nørre	853
Riebetoe	2758
uden Nørre og Hjer Nørre	671
Frimands	1733
Riebmager	3668
Skovsborg	3541
St. Anne Hjer	3914
St. Anne Bjer	6868
Christianshavn	4409
Skloftibet	99
	40618

3 alt

neffe.

des som samme med Søes og Lands
fandres den 1. Dec. 1795.

Fruens		Føder		Tilfams		
under	over	Mand,	Fruen,	i alt	men	
timer	15 Kar	folk	timer			
294	68	578	.	.	646	
216	125	644	.	.	769	
4556	2914	6162	.	.	9076	
472	304	3162	6	6	3466	
974	463	1395	20	7	1858	
671	418	893	5	6	1311	
466	225	642	61	65	867	
1604	537	2187	52	50	101	2724
722	289	1070	8	1	9	1319
1086	428	1511	4	8	12	1939
2720	1309	4169	31	32	63	5478
575	366	880	1	1	2	1246
1835	860	2708	120	110	230	3568
3875	1998	5545	185	185	370	7543
3680	1965	5259	103	129	232	7224
4658	2005	6560	19	17	36	8565
7190	3831	10227	57	53	110	14058
4803	2583	6629	55	53	108	9212
124	104	119	1	.	1	223
40514	20792	60340	728	717	1445	81132

Liste over Tallet af Egteviede, Fødde og Døde i Kiøbenhavn i Aaret 1785, og de følgende;

I Materialien zur Statistik d. dänischen Staten 2 ter Band 1786 S. 209 214 med 12 Tabeller findes Lister og Anmærkninger over Egteviede, Fødde og Døde her i Staden i en Række af 112 Aar fra 1672 til 1784, samlet deels af Holks Stats-Journal 1769, deels af Forks Beiträge zu der neuesten Kirchengeschichte 2c., deels af de offentlige Tidender. Her leveres en Fortsættelse for de følgende fra Aar 1785. Jeg har taget dem af de maanedlige Statstidender, som følge med de Berlingske Aviser, hvor de findes aarligen i December, med specielle Tal for hvert Kirkesogn, og med Anførsel af hvormange Mennesker der efter en Sygdoms-Classification ere døde af hver Sygdom især. Der trykkes aarligen fra Kiøbenhavns Politikammer 2de Tabeller, og det er egentligen dem der i bemeldte Maanedstidender indrykkes. De gaae, ligesom i hine Materialier, fra 1. Jan. til 31. December, og derfor stemme Summerne ei overeens med de Lister som ved Bispe Embedet forfattes, hvilke gaae fra 1. Advents Søndag et Aar til samme Dag i det følgende. Efter hvilke Regler,
af

X. Ønsker, forgieves fremsatte af Professor Lode for 6 Aar siden, October 1790, i Ugeskrivtet Balhalla.

Side 23.

„Man ønsker at ligesom allehaande Forbrydelser, saa og Undvigelser, og andet Ondt offentlig bliver bekiendt, ligesaa og deres respective Opdagelse, Afstraffelse, Paagribelse o. s. v. maatte i Aviserne bekiendtgjøres, ligesom saadant tildeels paa den Haannoverske Regierings Begne skeer i de derudgaaende Intelligentsblade. Den Nytte som sligt vilde have, er mangfoldig. 1. Publikum som alt sligt høilig interesserer, bliver Bedkommende derved forpligtet. 2. Jo flere Exempler man har paa Politiets og andre Øvrighedspersoners Narvaagenhed, Rettens Pleie og Lovenes Haandhævelse, jo større Opbyggelse for alle gode Borgere, jo større Befæstelse i den Kierlighed de skulde Fædrenelandet og Folkets Fader. 3. De uridige Domme og Udfald, som mange selv fabricere og løbe omkring med, sættes derved ud af Kredit. Byesnal bliver derved uesterretlig. 4. Det Spørgsmaal: hvad kom der ud af? høres da ikke mere. 5. De sltte Mennesker som læse, hvorledes de allerfleste, om ikke alle, onde Handlinger, dog komme for Lyset, dog
 faae

faae deres foriente Straf, affkrælles desmere fra, hvad de ellers paa den Speculats, at det nok blev skiult og saa videre, kunde falde til.

6. Den priselige Publicitet er ikke fuldstændig hos os, saa længe denne Post mangler. Vel forkyndes Domme og andet mere offentligt, men slikt kommer ikke til alles Kundskab, og dertil bør det dog komme, naar Lovgivningens store Niemeed, menige Mands Udvarsel skal opnaaes.

7. Narvaagne, dædige, retvise Overighedspersoner kunne derved af deres skisusomme Medborgere desbedre kiendes og hædres.

8. De gode Mænd i Provindserne, som saa gierne vilde meddele Hovedstaden, og det hele Land interessante Mærkværdigheder, hvilke, saa længe de her snffede Bekiendtgjørelser endnu ikke ere giængse, maae indskrænkes til Efterretninger om Selskabsmøder, Fugleskyden, o. s. v., sik da en ligesaa meget, ja vel mere, interessant Kilde til Correspondents imellem Publikum."

XI. Borgerffabets Faner.

Borgerffabets Faner, som forvares hos Stadshauptmanden, kan sees afbildede paa den 15ode Kobbertavle i Thurahs Havnia hodie-

dierna, saa og paa Diez's Grundplan af Kjøbenhavn. Deres Insignier og Paaskrivter ere disse:

1. Øster Compagniets Fane forestiller en Mand i Harniss med dragen Kaarde i Haanden. Ved hans Fødder seer man adskillig Krigs-
Armatur. Oven over sees Navnetrækket Christian 6. med Laurbærkrands. Fanen har den Devise: Verje byder Fred.

2, Strand Compagniets Fane forestiller en Pelikan med sine Unger, pickende sig i Brystet med Næbbet. Ved Siderne ere to Oversflødighedshorn med Krigsvaaben. Oven over læses de Ord: For Fred og Frelse. Neden under staaer: Strand Compagnie Anno 1712.

3. Snarens Compagniets Fane forestiller en Rose inden i en Krands. Oven over: Bryder du, stikker du. Neden under Krigsarmatur.

4. Vester Compagniets Fane fremviser en stor ottelkantet Stierne med Overskrift: Ringge Magt, ei foragt. Neden under Krigsarmatur.

5. Nørre Compagniets Fane fører fire over hverandre i Fiirkant satte Hænder med en Krone i Midten, omringede med Skyer. Oven over: Forvar hvad du har.. Neden under Krigsarmatur.

6. Klæ:

6. Klædeboe Compagniets Fane har to af Skyer udtrækkende Hænder der møde hinanden. Oven over: Troe og Mistroe. Neden under: Krigsarmatur.

7. Fri-mands Compagniets Fane viser en flyvende Fugl med Overskrift. Flyv var- lig.

8. Riobmager Compagniets Fane. En Stork med en Kugle i den ene Fod. Oven over: Hold Vagt, Tiden agt.. Neden un- der: Krigsarmatur,

9. Rosenborg Compagniets Fane har en Stork der opsnapper Frøer af Græsset. Overs- skriften er: Trætte odelægger. Neden under sees Krigsinstanier.

10. St. Annæ Compagniets Fane fore- stiller en væbnet Arm med Skjold paa, og i Haanden en Laurbærkrands. Overskrift: Vre kommer af Bærg. Neden under Krigsarma- tur.

11. Christianshavns Compagniets Fane fremstiller fire fra Skjerne udtrakte Hænder, der holde en Krone, med Overskrift: Til fælleds Kracht, bestandig Magt. Neden under so- restilles Kiøbenhavn og Christianshavn, med Overskrift, Kiøbenhavn Christianshavnind- lemmet Anno 1674. Neden under Krigsarmatur.

12. Brand Compagniets Fane. Deri sees en Sprøite omgivet med Ild, og uden omkring den Omskrivt: Næst Gud, med Flid, Kunst og Vand, Ildens Kræfter dæmpes kan. Anno 1728.

Paa de 11 første Faner sees i det øverste Hjørne tæt ved Fanestangen Stadens Vaaben, i de andre tre Hjørner en brændende Bombe. Paa den tolvte er i alle Hjørner Kong Friderich 4des Navnetræk med Krone over. Paa de 11 første sees og øverst Kong Christian 6tes Navnetræk, undtagen i den 7de.

XII. Om Over-Brand- og Vandkommissionen i Kiøbenhavn.

1694 den 13. Marts afgik Kongelig Befaling til Justitsraad Rømer og Politimester Rasch, at have Indseende med Branddirecteuren i Kiøbenhavn m. v.

1696 den 14. Jan. Kongelig Befaling til Geheimeraad Moth og Etatsraad Ransen, at være med i Commissionen, som har Inspection med Branddirecteurerne, samt Brand- og Tugtevæsenet i Kiøbenhavn.

1714 den 16. Marts Kongelig Befaling hvorved egentligen Over-Brand- og Vandkommissionen

missionen fik sin nuværende Form. Den er saaledes lydende:

Vi Friderich den Fierde 2c. 2c. Giøre alle vitterligt! at Vi allernaadigst have for got befunden, efterskrevne, nemlig Os elskelige Hr. Caspar Scholler, til Kellinge, Spanager og Faagerød Gaarde, Ridder, Bores Geheime- raad, Stats- Justits og Cancellieraad, saa og Justitiarius ved Bores Høieste Ret; Hr. Frid. Chr. Adeler, til Bradsbjerg og Siems søe, Ridder, Bores Geheime- Stats- og Justitsraad, saa og Deputeret for Bores Finantser; Commandanten i Bores Residensstad Kiøbenhavn, Amtmanden over Kiøbenhavns Amt; Caspar Bartholin, Bores Stats- og Justitsraad, Assessor i Bores Høieste Ret, danske Cancellie og Consistorio, Friderich Rostgaard Bores Stats- og Justitsraad, saa og Geheime Archivarius, Præsidenten i bemeldte Kiøbenhavn; Anders Jacobsen, Bores Justitsraad, Assessor i Bores Høieste Ret og Borgemeester i fornævnte Kiøbenhavn; Politimesteren; Vicecommandanten; Stadshauptmanden; tvende af Raadmændene, sem Magistraten imellem dem udvælger; Amtsforvalteren; de tvende Formænd for de 32 Mand; og Stadskapitainen i Christianshavn, til Deputerede eller Hoveddirecteurer, saavel til den for Brandvæsenets

senets og dets Betientere samt til Gadeløsternes Underholdning og Vægternes Besoldning her i Staden og Christianshavn anordnede Cassé, samt for det almindelige Vandvæsen, baade Pompe- og Springvandet med Søerne, Dammene og Vandværkerne, hermed at forordne, bndendes dennem derfor og allernaadigst befalendes, at de sig Directionen og Inspectionen over samme Værker, med alt hvis deraf dependerer, antager, derhen seer og tilbørlig Omsorg drager, at begge Dele altid holdes i behørig Stand til Stadens og dens Indbyggeses Gavn og Hielp, saavel efter de derom allerede giorte Anordninger, som, hvis de efter Tidernes Leilighed for best og nyttigt maatte befindes, selv at kunne anordne, eller og at giøre Os allerunderdanigst Forslag om. Givet paa Bort Slot, Kiøbenhavn den 16. Marts 1714.

Under Vor Kongelige Haand og Signet
Friderich R.

D. Wibe.

1771 bleve de denne Commission overdragne Forretninger henlagte under det oprettede Stadsraad.

1773 blev den forrige Indretning igien indført ved Rescript, saaledes lydende:

„Bi

„Vi Christian den Syvende 20. 20. Vor
 synderlig Bevaagenhed tilførn. Da Vi allers
 naadigst have funden for got, at Brand- og
 Vandkommissionen udi Vor Kongelige Resi-
 dentsstad Kiøbenhavn, som udi Aaret 1771 blev
 overdraget til Magistraten sammesteds, nu igien
 skal oprettes paa forrige Fod, saaledes som den
 var førend Forandringen skeete, samt at den
 skal bestaae af Commandanten i Kiøbenhavn,
 Overpræsidenten sammesteds, en Flaagmaand af
 Vores Søflaade, hvortil nu for Tiden Vice-
 admiral Raas er udnævnt, Amtmanden over
 Kiøbenhavns Amt, Politimesteren i Kiøbens-
 havn, Etatsraad og Viceborgermester Falck,
 Stadshauptmanden, Professor Hee, Viceraad-
 mand Munch, Amtsforvalteren over Kiøbens-
 havns Amt, de to Formænd for de 32 Mænd,
 og Stadskapitainen paa Christianshavn, hvilke
 samtlige skal tage deres Sæde i Commissionen
 efter deres Rang; saa er hermed Vores allers
 naadigste Billie og Befaling, at I med fors-
 derligst sammentræde, og ligesom forhen med
 hinanden overlægge hvad der af Brand- og Vands-
 væsenet i Kiøbenhavn dependerer eller dertil hø-
 rer, og Eder derudi efter de om Brand- og
 Vandvæsenet forhen giorte Aordninger allers-
 underdanigst rette og forholde. Til hvilken
 Ende Vi herhos tilstikker Eder en Udskrift
 af

af en af Magistraten indsendt Beregning over Indtægter og Udgifter, Brand- og Vandvæsenet vedkommende, hvilken J have at igiennemgaae, og efter foregaaende Overlæg med hinanden samme nærmere at bestemme, samt derefter til Os at indkomme med Eders Forestilling, saavel derom som om hvad J ellers maatte finde fornøden i den Henseende til Forandring eller Forbedring et foreslaae, til den almindelige Nytte og god Skik og Ordens Vedligeholdelse; og have J i øvrigt af Magistraten at lade Eder overlevere alle de hos dem beroende og til Brand- og Vandvæsenet henhørende Papirer og Dokumenter med videre, hvorom vi fra vores Danske Cancellie have ladet dem det fornødne tilkiendegive. Derefter J Eder allerunderdaniqst have at rette. Befalende Eder Gud. Skrevet paa vort Slot Fredensborg den 16. Junii 1773. Under Vor Kongelige Haand og Signet.

Christian R.

D. Thott.

Lürdorph. P. Aagaard.

XIII. Brand- Directeurer i Kiøbenhavn.

Herman Gierding, første Brauddirecteur, 1685.

Berent Gosmand, fra 1692 til Udgang 1703.

Gotfried Fuchs, blev 13. Jan. 1704 Brauddirecteur og Major, hans Gage var aarsligen, 600 Rdlr. Han døde i August 1723. (see Worms Lexicon.)

Daniel Preisler, den 29. Octbr. 1723, udnævntes den 6 Febr. 1728 til Brandmajor. Han afskilt med Pension ifølge Kongl. Resolution den 3. Mai 1748., og i hans Sted kom

Johan Mazar de la Garde, Ifølge Kongelig Resolution af 30 Mai 1732 skulde Preisler gjøre Forslag paa en af de dygtigste Brandmestere her i Staden, som kunde paatage sig at være Brauddirecteur i Bergen. Mazar blev udnævnt. 1735 den 26. August er en Kongelig Resolution, at naar Magistraten i Bergen tilstaaer at Mazar har saaledes informeret en anden Person, at han findes dygtig til at betræde hans Plads, da approberer Kongen Mazars Forskyttelse til Kiøbenhavn som Vicebranddirecteur med 200 Rd. i Løn. Den 3. August 1736 fik Preisler Kongelig

gelig Ordre om at examinere tvende Personer fra Bergen, Lorenz Petersen og Jacob Carise, for at derefter den beqvemteste og dngtigste af dem kunde af Kongen vorde beskicket til Branddirecteur i Bergen. Mazar nedkom saaledes her til Staden. Ved Kongelig Resolution af 9. Mai 1738 fik han 100 Rdlr, aarlig Tillæg. Siden som virkelig Branddirectur blev han Oberst. Afgik ifølge Kongelig Resolution af 14. Jan. 1778 efter Ansøgning. Denne Mand var overordentlig duelig paa denne Post. Hans Navn er berømt. Noget om ham findes i en liden Piece, der for et Aars Tid siden udkom i Anledning af Kiøbenhavns Ildbrand 1795. I hans Sted kom

Eai Friderich Menck, Major, der fra 1755 havde været Vicebranddirecteur. Efter hans Død blev

Hr. Johan Peter Bone Junge, (Capitain og hidtil Vicebranddirecteur) ved Kongelig Resolution af 16. Febr. 1787 udnævnt. Efter Ansøgning i Raade entlediget den 10 Junii 1796 fra Branddirecteur Embedet; men udnævnt til Medlem af Over Brand- og Bønde Commissionen.

Hr. Henr. Ernst v. Peymann, Generalmajor og Commandant over Citadellet, (nyelig Deputeret i Generalitetet) blev ved Kongelig

lig Befaling af 27. Mai 1796 anbetroet Overcommandoen ved indtreffende Ildbrande her i Staden; hvorimod hvad i Henseende til øverste Befaling var anordnet i Forordningen af 9 Mai 1749 i Slutningen af 33. S., nemlig at den skulde være hos Overpræsidenten, herester op- hører. Den 3. Junii udnævnt til Medlem af Over Brand- og Vandkommissionen.

Vice-Branddirecteurer.

Daniel Preisler.

Gregers Rømer, tillige Bøgterinspec-
teur, 1711 Vicedirecteur.

Grim, tillige Fontainemester.

Boye Junge; afgik med Pension i Aaret
1755.

Soren Henrichsen, Muurme } Alle tre be-
ster og Brandcompagnie-Capitain. } skillede ved

Fridericik Dajon, Lærling af Preis- } A. Resol.
ler, og fra 1747 ansat som Assistent } 2 Mai 1755
ved Branddirecteur Embedet. } til Vicebr.

Eai Frid. Mentz, ogsaa først } Directeur-
Lærling. } Jrer.

Isaac Abdrian, 1767.

Georg Bolmeister, hidtil Capitain over
Brandcompagniet ved Kongelig Resolution af
14. Jan. 1778 beskillet til Vicebranddirect.

Wed

Ved Kongl. Resolution af 16. Febr. 1787 forlenet med Pension. Død 1794.

Hr. Johan Peter Boye Junge, indtil 1787.

Hr. Henrik Brandemann.

Ved Kongl. Rescript af 2. Mai 1755 til Brand- og Vandkommissionen er befaleet, at ingen skal foreslaaes til Branddirectionen uden af Brandkompagniet, og blant disse uden Hensigt til Alder, Anciennitet eller Grader af Officerer, premiere eller ordinaire Brandmestere, den eller de at bringes i allerunderdanigst Forslag til Branddirectionen, som meest have distingveret sig ved Hurriahed og Habilitet; samt at Kongen vil lade Krigskancelliet bekiendtgjøre, efterdags at afvise enhver Vicebranddirecteur med sin Ansøgning om Majors Caracteer, som hvormed den virkelige Directeur allene behøver at gratificeres. Anledningen til dette Rescript var en Forestilling fra Commissionen, 1. Paa det de ved Brandcompagniet staaende Mandskab desformedelst maatte blive opmuntrede til at lægge sig med Flid efter de Videnskaber, som til Brand og Sprøit væsenet, samt derved fornødne Commando speciellment udfordres, og følgelig gjøre sig ret bekvemme til Directionen i Tiden at forestaae, samt 2. at Vicemajors Carakteer, som de sidste to Vicebrands

direct

directeurer Mazar og Junge have erholdet, og hvis Exempel derudi formodentlig deres Eftermænd ville følge, kunde for disse Mænd, der alle ere Borgerne og Professionsmestere, ei alene agtes meget inconvenabel med deres Omstændigheder, men endog i visse Maader af skadelig Consequence, i Henseende til at en eller anden, som havde nogen Formue, maatte ambitionere Vicedirecteur-Betieningen, mere for Majors Caracteer end Embedets Skuld, og følgelig, naar han havde obtineret det første, frasige sig det sidste efter en søie Tids Forløb, og saaledes gjøre Staden og Publikum forlegen for saadanne gamle forfarne Branddirecteurer, som i forrige Tider have været. (Fogtmann.)

XIV. Om Kiøbenhavns Fortoage og Rendeestene.

I en Reise igiennem Danmark 1790 af to Franskmænd, hvortover er udkommet Beskrivelse under Tittel: Voyage de deux Français dans le Nord de l'Europe, à Paris 1796. 8. p. 216. siges: Vnen er i Almindelighed vel broelagt, og næsten alle Gaeder har Fortoage, men disse ere for smalle til at

Kiøbenhavn M være

være af nogen Nytte. End mere de ere ved hvert Huus, overflaarne af smaa Kender for Vandløb, hvilke tildeels ere bedækkede med Bræder, men da dette ikke overalt finder Sted; saa er det ubeqvemt, ja endog farligt at gaae der i Mørke." Disse en Fremmeds Ord kunde vel fortjene Erindring. I Henseende til Fortogene da kunde man vel og ønske deres Ryddeligholdselse for især de mange, Kurve og Dragter bærende, Folk.

XV. Beløbet af Kiøbenhavn's Formue- Kop: og Karosse Skat i Aaret 1743.

(taget af Hofmanns Corp. dipl. Havn. 2. Deel fol. 296. en Skreven Samling, tilhørende Justitsraad Pontoppidan.)

I. Indtægt:

Formue- og Næringskat

    efter Mandtallet   85137½ Rd.   "   ß.

Kop: Heste- og Karosser

    Skat   61374   —   "   "

Aparte Indtægt

    1064   —   88   "

I alt 147576 Rd. 40 ß.

2. Ud:

2. Udgiwt:

a. Det virkelige i Statskassen indfyndte Beløb; af Commissionen oppebaaret:	36924 $\frac{1}{2}$ Rd.		
af Rodemeisterne	87942 = 56 β .		
3 Bagerne afdraget	7707 = 64 β .	132574 Rd.	72 β .
b. modereret og frietaget		13259 —	" "
c. aparte Dmdrag		1629 —	32 "
d. Restancer		112 —	80 "
		<hr/>	
		147576 Rd.	40 β .

XVI. Fortegnelse over Antallet af Heste og Køer i Kiøbenhavn, saaledes som samme befandtes den 1ste December 1795.

	Heste.	Køer.
Rosenborg Slot, Palaisierne, Citadellet, Frederichshavn og Kasernerne	345	1
Stadens Qvarterer:		
Øster	40	32
Vest	2	Strand:

Strand	15	I
Snarens	25	II
Vester	114	61
Uden Porten	80	67
Nørre	68	40
Klædeboe	103	136
Uden Portene	216	77
Friemands	92	41
Kiøbmager	173	77
Rosenborg	133	154
St. Anne Vester	237	389
S. Anne Øster	354	185
Christianshavn	207	155
	<hr/>	
	2202	1427

XVII. Liste over nogle Skrifter og Afhandlinger om Kiøbenhavn.

a. Almindelige Beskrivelser over Staden og dens Mærkværdigheder.

Foruden Pontoppidans Atlas 2. Deel og Willes Keiser 3. Deel

Memo.

Memoria Havnix oder kurzgefaßte Beschreib. der Königl. Dänisch. Haupt und Residenzstadt Copenhagen, gerichtet auf den Zustand des Jahres 1724, und von denen in der Gegend Copenhagen befindlichen Königl. Schloßern, 1. Friederichsberg, 2. Jægersborg, 3. Fredensborg u. Cronenborg mit der Stadt Helsingøer, ausgefertiget von Erico Pontoppidano. Schleswig 1729, 4to. 2. Auflage, Glückstadt 1738, 72 S. 4to., det er egentlig første gang udgivet som en Prøve paa den siden udkomne: Schaubühne des alten und jezigen Dannemarks, Bremen 1730 4to., hvor det og er indrykket. Nu har det aldeles ingen Bærd, saa megen temporair Bærd det end har havt da det udkom, da man indtil den Tid ei, saa vidt jeg veed, havde nogen anden særskilt Beskrivelse over denne Stad paa Tryk.

L. de Thurah's Havnica hodierna, eller udførlig Beskrivelse om den Kongl. Residents og Hovedstad Kiøbenhavn, med en Forklaring om alle Mærkværdigheder som denne store Stad nu omstunder indbefatter. (Skrevet paa de 3. Sprog, jevnledes ved hinanden, dansk, fransk og tydsk). Kiøbenhavn 1748, trykt hos E. H. Berling, 368 S., Median Quart, med 110 Kobbere.

C. C. Hauber Beschreib. der Königl. Dänischen Residenzstadt Copenhagen und der Königl. Landschlösser. Copenhagen 1770, 8., 2. verbess. Auflage, Copenhagen 1777, recenseret i Badens Krit. Journ. 1777, S. 289 291. 3. endnu mere forbedrede Udgave, 1782, 243 S. 8. oversat paa dansk af L. C. Dan med nogle Tillæg. Kiøbenhavn 1783, 232 S. 8. og en Grundtegning af Staden i Kobber.

J. J. Lange Beschreibung der Königl. Residenzstadt Copenhagen und der Landschlösser, nebst einen accuraten Plan. Berlin 1786, 122 S. 8., er næsten udfkrevet af Haubers Skrivt.

Kiøbenhavns Beskrivelse efter dens nu værende Forsatning til 1774, ved H. Holck (H. J. Birch), Kiøbenhavn 1774, 98 S. 8.

Den Kongl. Hoved Residencystad Kiøbenhavns Beskrivelse, forestillende Stadens Tilstand, Beskaffenhed og Mærkværdigheder i en sammenhængende Orden i de ældste, mellemste og nyeste Tider, ved N. Jonge. 1. Bind Kiøbenhavn 1783, 4. 550 S., recens. i Lærde Esterr. for 1785, S. 417-422, hvorved nogle Feil i Skrivtet ere anmærkede og rettede; see og Meusels Histor. Litteratur 1786, 8 Stykke, S. 657-669.

Kort Beskrivelse over Hovedstaden Kiøbenhavn og dens omliggende Steders Værk-værdigheder, Abregè des curiosites de la ville Copenhague & des environs de cette Capitale, (par Mr- N. I. A. Yansens des Campeaux) a Copenh. 1787 75 S. 8.

Historische und statistische Beschreibung von Copenhagen i Materialien zur Statist. d. Dänischen Staaten 1. B. S. 269-411, Bemerkungen und Zusätze, 3. B. S. 17-35.

H. Holts Beskrivelse over Kiøbenhavns Sognekirker, Kiøbenhavn 1775, 8., ei andet end Udskriver af Thura og andre tilligemed disses Feil, hvilke dog denne yngre og paa Stedet nærværende Usskriver, hvis Arbeide Holt har sat sit Navn paa, burde have rettet.

Samlinger til en Beskrivelse over Christianshavn og Frelserens Kirke sammesteds, udgivne af P. Palludan. Kiøbenhavn 1791, 102 S. 8. Noogle Rettelser ere anførte i Kritik og Antikr. for 1792, No. 34 S. 528-529.

b. Skrifter om Kiøbenhavns Historie i Almindelighed.

Den Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn, som ligger i Enden af Østersøen imod Dresfund

sund i Sæbland i Danmark, dens Begyndelse, Opkomst, endeel af det som derudi er passeret, af en og anden Kronike uddragen fra 1168 til 1711, Kiøbenhavn, trykt udi Hans Kongel. Majestets privilegerede Bogtrykkerie paa Amagertorv, 1720, 65 S., 8. Anden Udgave har forandret Titel nemlig: Den Kongl. Residents og Stabelstadt Kiøbenhavns historiske Beskrivelse indeholdende hvis merkværdigt derved er forefalden fra 1168 til 1711 inclusive, trykt anden gang 1723, 65 S. 8.

Origines Havnienſes eller Kiøbenhavn foreſtillet i ſin oprindelige Tilſtand fra ældſte Tider af, indtil dette Sæculi Begyndelse, ſaa vidt ſom dens Historie og Antiquitet har været at ſamle, af adſkillige Archiv Documenter, og at opløſe med nogle gamle og nye Aſtegninger; ved Eric Pontoppidan. Kjøbn. 1760, trykt hos And. H. Godiche, 512 S. 4. med 14 Kobbere. En intereſſant Bog. Refenceret i Lork's ſortgef. Nachricht. 2 Band S. 425 443.

Enkelte Greene af Stadens Specialhistorie, ſ. Ex. dens Beleiringer, dens Gdebrande ic., bliver eſterhaanden i denne Journal igiennemgaaet, og derved de derom høvende Skrivter nævnte.

c. Samlinger og Efterretninger om Stadsens oeconomiske Forfatning og Indretninger, ældre og nyere Privilegier.

Som et Register nævnes her først: Fortegnelse over de udi Kiøbenhavns Raadstues Archiv, bevarede gamle og vigtigste Documenter, indeholdende Kongelige Privilegier og Benaadninger, Residentsstaden Kiøbenhavn og dens Magistrat allernaadigst givne, samt Stadens publiqve Bøsen, Bærker, Skoler og Fattige m. v. vedkommende. Synrach 8, v. 11. Viig ikke fra de Gamles Tale, thi de have og lært af deres Fædre. Kiøbenhavn 1786. trykt hos Nic. Møller. 45 Ark i Folio. (Bekostet af Stadens Kasse) Denne Fortegnelse er kostbart trykt, der har været til ufornøden Udgiwt for Stadens Kasse; den har mange Iqientagelser, der ved Henviisninger kunde have været undgaaet; den er høist ufuldstændig; saaledes findes s. Er. ikke det Kongl. Skiøde 1749 paa Amalienborg Plads eller de mange Rescripter herom benævnte; ei heller det omstændelige Rescript af 27. December 1748 o. s. m. m. Fortegnelsen har og paa nogle Steder Trykfeil og Urigtigheder,

a. Haandskrevne

Den saakaldte Balkendorffs Bog: Heraf
 havees i Raadstuen to Exemplarer: det ene me-
 get nitid skrevet paa Pergament, med Figurer
 tegnede Initialbogstaver, indbundet i brunt
 Læder med Sølv Hjørner og Spænder; Tite-
 len er: Kiøbenhavns Stads Privilegier, Stads-
 ret og Frihed, som ærlig og velbyrdige Mand
 Christopher Balkendorff til Glorup, Kongelig
 Majestæts og Danmarks Rigens Raad og Ken-
 temester, haver ladet indføre og besørge skre-
 vet (som om det var trykt), sine gode Venner
 og menige Kiøbenhavns Stads Indbyggere til
 Nytte og Gavn, dateret den 8. Martii 1582.
 Denne Bog forærede Balkendorff Stadens
 Borgmestere og Raad. Da den indeholdt
 tillige rene Pergamentblade, til at flere Doc-
 umenter i Tiden kunde indføres, saa har ef-
 terkommende Magistrat ladet tilføre Konger-
 nes Confirmationer, og iblandt andet Kong
 Christian den 5tes Confirmation 1670 paa hans
 Faders K. Friderich den 3dies Staden givne
 Privilegier af 24. Junii 1661, parapheret af
 Schumacher. Det er ligesaa prægtig skrevet,
 som alle det andet, og i Begyndelsesbogstavet
 C er K Christian 5tes Portrait zirligt og vel-
 truffet tegnet med Pen. Ligeledes er tilført
 en

en Fortegnelse over adskillige Forceringer, som Canzler Griffenfeldt har gjort til Raadstuen, samt andre til Kirken, Skolen og Fattige Skienkede Gaver, 1674 indført. Det andet Exemplar af lige Indhold, købte Magistraten for 20 Rd. paa Conferentsraad Klevenfeldts Auction, til at bruge ved Raadstuen, og i Tilfælde at udlaaene imod vedkommendes Beviis, som maatte forlange det.

Et Bærl, bestaaende af 3 Foliaenter og med Titel: Corpus diplomaticum Havniense, collectum a Joh. de Hoffmann. 1758, har den fortiente Conferentsraad Hans de Hofmann samlet en Mængde deels trykte, men heriblandt mange steldenblevne Anordninger, samt Raadstues og Politieplacater, deels skrevne Documenter og Oplysninger, Kiøbenhavns Forsatning og indvortes Bestyrelse vedkommende. Ved Auction over Samlerens Bøger m. m. kom denne betydelige Samling i Hr. Justitsraad og Raadmand Pontoppidans Eie.

B. Trykte.

Nogle gamle Breve om Kiøbenhavn; i det nye danske Magazin. 1. og 2. Hefte.

Anordning og Reglement, angaaende Stadens økonomiske og borgerlige Indretninger,

ger, dateret Kiøbenhavn's Raadstue 5. Junii 1771. Kiøbh. 24 Sid. 8.

Borgerlige Betænkninger over Stadtrequlementet, visende i visse Maader dette Reglements fortrædelige Indhold og skadelige Følger. Kjøbn. 1771. 32 Sid. 8.

Punkter, opgivne af Overpræsident Kammerherre Greve af Holstein til den 1771 afgangne Magistrat, og sammes Besvarelse; indført i Kiøbenhavn's politiske Reviser for 1772 Sid. 164-189.

Skriften die Stadt Kopenhagen betreffend, i Urkunden und Materialien nord. Reichs, I. Th. S. 435-460 handler om dens Privilegier, Magistrat, Indkomster &c., og Sid. 543-578 om dens Politievesen.

Magazin for almennyttige Bidrag til Kundskab om Indretninger og Forsatninger i de Kongel. danske Stater, af Justitsraad og Raadmand Carl Pontoppidan, 2den Deel, Kjøbn. 1793. trykt hos S. Popp. 522 Sid. handler blot om Kiøbenhavn'ske Sager.

Kiøbenhavn's Skilderie af N. Niegels. Kiøbenhavn 1787. o. fr. 3 Dele. 8.

Hvor Kiøbenhavn's ældre og nyere Privilegier findes trykte, skal i de følgende Hefter, hvor de igiennemgaaes, blive nævnte. Alt hvad er nævnt om Kiøbenhavn's Fattigvesen, Ho:

Hospitaler, Lærdomsanstalter, Brandvæsen 2c. 2c., nævnes ligeledes efterhaanden, som disse Gienstande behandles.

* * * * *

Christian Purribi metrica Havnix delineatio, oder Beschreibung der Königlischen Residenz, Festung, freien Reichs Haupt-See- Stapel- und Helden-Stadt Copenhagen, Copenh. 1663. 4.

Henr. Gerner's metriske Beskrivelse over Staden, saavidt jeg veed, utrykt.

XVIII. Afgangne Raadmand Wose- moses Minde.

Man vil see at faae for et følgende Hefte denne retskafne og virksomme Mands Biographie i Korthed; imidlertid hensættes her af Adresse-Avisen No. 239:

Christian Wosemose,
Raadmand og Hof- og Stadsrets Procurator,
født den 6 Aug. 1736,
giot den 23 Marts 1774
med

Maria Sophia Bruun,
var Fader til 5 Børn, 2 Sønner og 3 Døttre,
for.

forlod Jorden, Hustru, 1 Søn og 2 Døttre
den 14 Sept. 1796,

som

god virksom Borger,

troefast Ven,

Kierlig Mand og Fader,

fulgte Han altid den Regel:

Ær Gud og gjør Ret.

Spørg Sandhed!

